

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra sociální a kulturní ekologie

Bc. Dagmar Civišová, DiS.

Kambo a jeho mnoho tváří

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Bohuslav Kuřík, Ph.D.

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací zpracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 9.5.2019

Bc. Dagmar Civišová, DiS.

Poděkování

Ráda bych poděkovala především vedoucímu této práce, Mgr. Bohuslavu Kuříkovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi při zpracování práce věnoval. Dále bych chtěla poděkovat všem cenným informátorům za jejich čas, ochotu a informace, které mi poskytli. V neposlední řadě bych velmi ráda poděkovala svému příteli, rodině a přátelům za jejich trpělivost a podporu po celou dobu výzkumu.

Obsah

1.	Úvod	8
2.	Tematizace výzkumného problému.....	10
3.	Kambo – žába, lék, jed.....	15
4.	Metodologie	19
5.	Zahájení výzkumu	20
6.	Tělesná subjektivita rituálů: Wacquant, Turner, Foucault.....	22
7.	Brikolážní rituál: od kbelíku, přes óm až po didgeridoo	26
8.	Na ceremoniální stáži	30
9.	Rapé nebo sanangu?	36
10.	Cesta do Amazonie.....	38
11.	Iquitos	40
12.	Aktéři.....	59
13.	Expedice k Matsés.....	59
14.	Shrnutí a diskuze výsledků	83
15.	Závěr	86
16.	Epilog.....	87
17.	Literatura.....	91
17.1	Odborná literatura.....	91
17.2	New age literatura.....	93
17.3	Internetové zdroje:.....	94
18.	Projekt diplomové práce	96

Abstrakt

Tato diplomová práce se antropologickou optikou zabývá stromovou žábou nazývanou Kambo, žijící v severozápadní Amazonii. Žába produkuje při podráždění voskovitý sekret, který se ze zvířete stírá a následně se využívá po celém světě pro svůj léčebný potenciál. Žába je zkoumána v základním konceptuálním rámci, jímž je modernita, globalizace a difúze kulturních prvků. Práce sleduje vliv Kambo na různorodé aktéry. Z globální sítě Kambo se práce soustřeďuje na uzly Amazonie a Česka. Kambo není jen nositelem biochemických reakcí, ale i socio-materiální entitou, součástí rituálu, ziskem, cirkulací zážitku, či součástí nejrůznějších technik kultivace vlastního já, které popisuje ve svém pozdějším díle Michel Foucault. Kambo se účastní tvarování lidské subjektivity, takže tato práce za pomoci etnografického výzkumu odpovídá na otázku, kam až Kambo sahá. Výsledky ukazují, že Kambo je mezníkem v životních trajektoriích respondentů, jimiž byli především praktikanti a uživatelé Kambo ovlivnění hnutími New Age, a pro které má látka význam univerzálního léčivého elixíru celé řady fyzických i psychických problémů.

Pomocí etnografického výzkumu je přístup ke Kambu porovnáván se skupinou lidí Matsés, jež žije v původním prostředí Kambo a používá jej bez ceremoniálních praktik především jako pomůcku k lovu. V neposlední řadě výsledky výzkumu, který vychází i z antropologie rituálů, ukazují, že čím dále je Kambo vzdáleno od epicentra, kde se přirozeně vyskytuje, tím více se stává nejen součástí technik sebe sama, ale i rituálních činností, při kterých se dostává do vztahu s artefakty, které mají kořeny svého původu v odlišných kulturách a vznikají tak brikolážní ceremonie, ve kterých dochází k difúzi kulturních prvků. Užívání látky mimo její přirozené prostředí bývá ritualizované, zahrnuje období fyzické i duševní přípravy a je spjato s liminálními situacemi. V podmínkách dnešních globálně propojených informačních společností je možné sledovat až zarážející rozmanitost typů rituálních praxí, kultur a činností kultivace sebe sama, jichž se Kambo stává během ceremoniálních obřadů součástí a které se vzdalují tradiční formě užití.

Klíčová slova: Kambo, žába, rituál, šamanismus, neo-šamanismus, Amazonie, etnografický výzkum, brikoláž, technologie sebe sama, globalizace

Abstract

This dissertation applies anthropology analysis to study a specie of a tree frog, living in the northern Amazonia, called Kambo. The wax-like substance, which the frog releases upon irritation, is used for its healing potential around the world. A basic conceptual framework is used to analyse the frog from the perspective of modernity, globalisation, and diffusion of cultural dimensions. The dissertation anticipates their influences on multiple parties. The geographical scope of the dissertation is limited on Amazonia and the Czech Republic. Kambo is a host of numerous biochemical interactions; in addition, it is used in socio-material context; in rituals; for gaining, or circulation of experience; or it is part of various techniques of understanding oneself, as described in later works of Michel Foucault. Due to Kambo's alleged participation on creation of human's subjective thinking, the dissertation answers the question on the extent to which Kambo could be responsible, through ethnographic lens. The results show that for those respondents who were experienced Kambo users; using the substance as a potion for treating physiological and mental issues and who were subsequently influenced by New Age movement; Kambo stands as a milestone in their life trajectories.

Through the ethnographic research, the popularised usage of Kambo is compared vis-à-vis the traditional, non-ceremonial usage of the frog's substance by indigenous people of Matses for hunting purposes. Using anthropology of rituals, the dissertation concludes a negative relationship between the distance from epicentre of Kambo's habitat and the type of ceremonies for which Kambo is used, creating a bricolage of ceremonies. In other words, the further from the epicentre, the more Kambo is used for technology of oneself, ritual practices which include artefacts from other cultures, thus diffusing cultural dimensions. The usage of Kambo's substance is usually ritualized, it requires physical and mental preparation, and results in liminal situations. In today's globalised world, connected through information technology, it is possible to observe an extensive amount of different rituals, practices, cultures, and techniques of cultivation of oneself which ultimately have little resemblance to the traditional usage of Kambo.

Key words: Kambo, frog, ritual, shamanism, neo-shamanism, Amazonia, ethnographic research, bricolage, technology of the self, globalisation

1. Úvod

V dnešní globalizované době plné komplexního kulturního přenosu a difúze se setkáváme s popularitou současného šamanismu, často spojenou s tzv. hnutím Nového věku. Hnutí Nového věku (New Age) se nejvíce projevila v nárůstu kultů s esoterním nebo náboženským pozadím i růstem počtu psychoterapeutických metod s náboženskými přesahy. Součástí nárůstu těchto kultů, které přispěly k probuzení Západu pod vlivem myšlenky nového věku je obnovený zájem o léčitelství na základě náboženských předpokladů (Vojtíšek, 2007: 153). Jednou z tendencí šamanismu Nového věku je, pozdním Foucaultem řečeno, pokoušet se léčit a kultivovat sebe sama pomocí různých technik. Takovou praxí je i různorodá práce s Kambo. Jedná se o víceznačný pojem zachycující, jak jméno celé jihoamerické žáby z Amazonie, kterou západní věda označuje latinským názvem *Phyllomedusa bicolor* či jen označení jejího jedovatého sekretu, tak rituál, který se s touto látkou provádí po celém světě. Ale ani o rituálu s Kambo nelze mluvit v jednotném čísle – probíhá všemožně po světě, a jak coby trs kulturních praktik světem cestuje, tak se mění jeho kontext, provedení, význam, aktéři i jednotlivé rituální techniky a praktiky. Jinými slovy, jednotlivé rituály s Kambem se liší, a to nejen svým průběhem, ale i přístupem různých klíčových aktérů.

Tato diplomová práce se pokouší ukázat pomocí konceptualizace empirického materiálu získaného etnografickým výzkumem, jak účinky Kamba působí na tvarování lidské subjektivity a způsobují proměny sebe sama a vlastního životního stylu a jak se Kambo stává součástí brikolážních rituálů, v nichž se mísí prvky různých kultur. Vzhledem k tomu, že roste zájem o Kambo, roste po něm i poptávka a do tropického deštného pralesa se za žábou a domorodými etniky pořádají výpravy, látka se masivně sbírá, roste na popularitě a obchoduje se s ní po celém světě, což postupně klade na tamní přírodu mnohem větší nároky. Kambo se stalo celosvětovým procesem různých podob, stejně tak, jako divoké a velmi ceněné houby *Matsutake*, které zkoumala antropoložka Anna Tsing. V této komplikované spleti Kambo se zabývám jejími partikulárními vlákny – Amazonií a Českou republikou.

V této diplomové práci je žába zkoumána nejen jako živočich, ale i jako socio-materiální entita s různým polem působnosti ve společnosti a projekt se snaží zachytit její podoby a přesahy do různých oblastí života. Práce usiluje o propojení soudobé

environmentální antropologie s antropologií rituálů a s koncepty z pozdního díla Michela Foucaulta a zaměřuje se na část amazonské přírody, která se přenáší světem i lidskými interakcemi. Diplomová práce zároveň odpovídá na otázky, jakou roli hrají v těchto procesech důležití aktéři jako neo-šamané či místní obyvatelé původního prostředí Kamba a jak daleko Kambo a jeho jednání sahá.

Můj přístup zahrnuje reflexi etnografického výzkumu a vědeckého procesu, který je zde chápán jako zaujatý kreativní proces, v němž jsem angažována nejen teoreticky či akademicky, ale v kontextu několikaleté praxe. Nutno podotknout, že má zkušenost s látkou Kambo jistojistě ovlivnila můj pohled na svět, způsob myšlení, komunikaci i můj vztah k sobě samé a byla jsem svým způsobem při výzkumu Kambem vedena. Má antropologická praxe aktivně utvářela výzkumné pole, uvnitř kterého jsem byla já sama a stala jsem se tak jeho součástí. Přiznání role antropologa ve výzkumu a etnografii je poměrně běžné, přináší vědě lepší výsledky a antropologie se tímto tématem zabývá již od 70. let

2. Tematizace výzkumného problému

Dlouho jsem se rozhodovala, jak svůj etnografický výzkum uchopit a jakou oblast ve fenoménu Kambo zkoumat. Sama jsem měla s touto látkou již nějaké zkušenosti. Poprvé jsem o Kambu slyšela kolem roku 2013, ale příliš jsem tomu nevěnovala pozornost. Již v té době jsem znala lidi, kteří Kambo absolvovali, ale bylo to něco tak neznámého, že tyto informace brzy zanikly pod množstvím každodenních událostí. V roce 2015 jsem si samovolně na Kambo z nějakého pro mě neznámého důvodu vzpomněla a začala jsem cítit velmi silné nutkání seanci podstoupit. Toto nutkání tkvělo pravděpodobně z nějaké mé vnitřní nespokojenosti se svým duševním i fyzickým zdravím a napadlo mě, že by mi Kambo mohlo pomoci.

V Amazonii je sekret Kambo považován za léčivo, ale toto označení by nemělo být zaměňováno se západní definicí medicíny, neboť ti, kteří nejčastěji s Kambem zacházejí, nejsou lékaři, ale *practicioners* – česky praktikanti (IAKP, 2018).

Nebylo složité Kambo najít, našlo si ke mně cestu a já k němu, neboť se už neomezuje jen na oblast Amazonie, ale stává se dostupným i v České republice a dalších státech. Svět je propojen po mnoho staletí, ale až v dnešní době zahrnuje interakce nového řádu a intenzity. V minulosti byly kulturní transakce napříč světem obecně omezeny, buď kvůli geografickému či ekologickému postavení, nebo odporu vůči interakci s ostatními, nicméně v minulém století došlo k technologické explozi a s příchodem počítače, telefonu, automobilu a letadel jsme vstoupili do zcela nového stavu sousedství.

Svět, ve kterém žijeme se zdá být rhizomatický a globální systém, který se objevuje, je naplněn neustálými kulturními toky a vyznačuje se novou rolí představivosti. Každá oblast, ať už se jedná o technologickou či finanční, je hluboce nepředvídatelná, neboť je vystavena vlastním omezením a pobídkám, které mohou být politické, informační nebo například environmentální. Tím, že je k dispozici rostoucí počet možností šíření informací, roste i veřejný zájem o představy. Samotné představy o světě vytvářejí média, která je zprostředkovávají různou formou a diváci tak konzumují obrazy (Appadurai, 2003: 27-35). S procesem utváření globální informační společnosti a s tím, jak je snadná doprava, dostupné jakékoliv zboží a s neustálým komunikačním spojením se zároveň propojuje šíření různých praktik a vzorců jednání napříč společnostmi, včetně transkulturních procesů. Do Evropy pronikají neo-šamanské praktiky ze severní i jižní Ameriky, z Asie i z Afriky

a mísí se společně s náboženskými, uměleckými, psychoterapeutickými a spirituálními proudy různých podob (Pokorný, 2016: 18). Od 80. let pozorujeme na Západě nebývalý nárůst oblíbenosti kultů, které vycházejí z netradičních náboženství, a především z esoterismu, jak bylo zmíněno v úvodu práce, soubor těchto kultů je nazýván hnutí Nového věku (New Age). Tato kategorie má propustné hranice a nová náboženská hnutí nejsou ve společnosti izolována. Hraniční jevy najdeme nejspíše na pomezí léčitelství, psychoterapie a aktivit osobního růstu (Vojtíšek, 2007: 151-162). Nacházíme se tedy ve světě komodit, novinek a různých kulturních balíčků, které proudí globálním tokem a jednou takovou novinkou je i Kambo, které se během globalizace díky médiím, rostoucímu zájmu o zdravý životní styl, alternativní medicínu a spiritualitu, ale i díky zintenzivnění infrastruktury globální dopravy a turismu dostalo do všech koutů světa.

Abych se ke Kambu dostala, provedla jsem si na internetu rešerši a našla jsem i kontakt na ženu, která s látkou pracuje v Praze. Z minulosti jsem si pamatovala, že když mi jedna kamarádka před lety povídala o jejím zážitku s Kambem, zmínila jméno neošamanky, která jí medicínu aplikovala. Bylo to neobvyklé jméno, které mi někde vzadu utkvělo v paměti, takže když jsem na to samé jméno narazila na internetu, nebylo složité rozlišit, zda se jedná o tu samou ženu, nebo někoho jiného. Celkem rychle se mi na ni podařilo nalézt email a rovnou jsem ji kontaktovala s dotazem, zda by bylo možné zúčastnit se někdy jedné z ceremonií. Po otázce, kde jsem sehnala kontakt, mi hned jako druhý mail přišel harmonogram dnů v měsíci, kdy probíhá léčení žábou Kambo a já si hned vybrala termín, který mi vyhovoval.

Když se ceremonie blížila, cítila jsem stále narůstající nervozitu. Pamatuji si, jak jsem dva dny před seancí byla v kavárně s přáteli a jejich známými a vyskytly se tam dvě ženy, které dotyčnou praktikantku, ke které jsem se chystala, znaly osobně. Jedna z nich mi říkala, že vše bude v pořádku a druhá mě od šamanky odrazovala, že ví o několika negativních referencích. Řekla jsem si, že se rozhodnu podle toho, jak se budu cítit následující den. Tu samou noc se mi zdál sen, ve kterém se žába Kambo sama objevila. Ve snu jsem byla v přírodě se skupinou lidí a místo, na kterém jsme se nacházeli, připomínalo skautský tábor. Všichni snovní návštěvníci místa utvořili kruh a uprostřed byla žába, která se rozhodovala, ke komu půjde. Lidé k ní vzhlíželi s respektem a já cítila v tomto prostředí nervozitu. Žába pak doskákala ke mně, skočila mi na rameno a bylo jí u mě dobře. Celý zbytek snu jsem ji pak nosila na sobě.

Když jsem se ze snu probudila, cítila jsem se trochu klidněji a věděla jsem, že mám ceremonii absolvovat, protože ta žába si mě pravděpodobně vybrala. Přestože nervozita úplně neodešla, moje pochybnosti ano a já věděla jen, že strach, který prožívám, je strach z neznáma. Strach je totiž synonymum pro neznámo. Podle Michela Foucaulta nesmíme zapomínat, že analýza snů, jejímž průkopníkem byl antický spisovatel Artemidóros, je dlouholetou, byť nikoli vždy upřednostňovanou součástí technik sebe sama v evropském prostoru a pokud se snové obrazy pokládaly za určité zprávy z budoucnosti, mělo jejich dešifrování značnou cenu. Existuje zároveň velké množství svědectví o tom, jak důležitá je analýza snů jako životní praxe, která je nezbytná nejen při velkých událostech, ale i v každodenním běhu věcí (Foucault, 2003: 11). V současném světě zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud svými výzkumy dokazuje, že existují psychologické techniky umožňující výklad snů, pomocí kterého poznáme, že každý sen je psychickým útvarem, který má smysl a dá se na určitelném místě včlenit do duševních pochodů bdění (Freud, 2003).

Následující den během ceremonie byli všichni účastníci seznámeni s jejím průběhem, důležitými informacemi a také s tím, že pokud chceme, aby byla léčba maximálně efektivní a aby byl imunitní systém odolnější, je dobré absolvovat tři ceremonie během dvou měsíců. Při první ceremonii si podle neo-šamanky tělo údajně bere jen menší procento léčivých látek, protože je to pro ně nové.

Tento pozoruhodný žabí sekret se jak u neo-šamanů na západě, tak u domorodých obyvatel Amazonie v původním prostředí Kamba (například u lidí Matsés, u kterých probíhala část etnografického výzkumu) aplikuje jedním unifikovaným způsobem a rozdíly, které u praktikantů při aplikaci vznikají, jsou pouze jemné nuance. Podle toho, co jsem na ceremoniích zažila, vypadá aplikace obecně tak, že si praktikant připraví nasušený sekret, který seškrabává ze speciálního Kambo dřívka a mísí se slinami nebo vodou tak, aby vznikla kašovitá směs. Poté vypálí uživateli na těle určitý počet teček nažhavenou tenkou révou, která vypadá jako špejle. Množství teček závisí na množství jedu, které se bude následně aplikovat. Tečka bývá o velikosti rozpáleného stonku a většinou po čase zmizí. Před aplikací samotné látky se musí z popálené ranky odškrábnout kůže a posléze se do toho místa přiloží množství žabího výměšku, které si praktikant předem připravil do podoby mazlavých hrudek. Při vtírání do vyhořelých, exponovaných oblastí kůže jed vyvolává okamžitou reakci organismu. Aby byl průběh pro tělo co nejjednodušší, doporučuje se před samotnou aplikací nic nejíst a naplnit žaludek

velkým množstvím tekutiny, což se provádí za účelem usnadnění zvracení. Kromě zvracení se často dostavuje i průjem, křeče nebo otoky obličeje, ale celý proces obvykle bývá časově nenáročný a odezní během pár desítek minut. Všechny tyto instrukce ohledně půstu, pití vody a možných kontraindikací mi předem přišly na e-mail, takže jsem byla částečně informována o tom, co mě čeká.

Při aplikaci jsem dostala hned napoprvé šest teček, nejdříve tři a potom další tři. Při prvních třech jsem pocítila nával tlaku, ale nebylo to nepříjemné, jen intenzivní. V duchu jsem prosila, aby na mě byla žába hodná. Tlak do hlavy byl silný a přišlo mi, jako bych cítila přítomnost něčeho nebo někoho dalšího, kdo mi projel tělem. Tlak postupně odezníval a z toho neo-šamanka usoudila, že je nutné mi přidat, aby proběhl proces očisty, ve svém pojetí měla na mysli zvracení. Při dalších třech dávkách už se mi udělalo velmi zle, přidal se dosud nepoznaný tlak v hlavě, který vyústil v žaludeční nevolnost, a začala jsem zvracet vodu. Tak jako tak se to dalo přežít a ten nejnepříjemnější stav trval maximálně patnáct minut. Po příjezdu domů jsem si nebyla jistá, jestli chci ještě někdy tuto ceremonii podstoupit. Byl to pro mě dost bizarní zážitek – v hlavě se mi promítalo, jak několik lidí v jedné místnosti zvrací, vydává zvuky, pak za to zaplatí peníze a jde se domů. Pořádně mi nebylo jasné, co si o tom mám myslet a jestli se cítím lépe nebo ne.

Druhý den se ale vše změnilo. Probudila jsem se plná energie a svěží. Stávaly se mi zvláštní věci. Přišlo mi, jako bych najednou byla mnohem citlivější. Najednou jsem velmi intenzivně vnímala vše, co je živé. Vnímala jsem stromy, zvířata, čerstvé věci. Moje tělo najednou chtělo vitamíny, čerstvé šťavnaté ovoce, potravu, která mu dělá dobře. Právě konkrétně v téhle oblasti jsem cítila tu změnu nejintenzivněji. Najednou jsem vnímala, že potřebuji jíst zdravé a čerstvé potraviny a můj život se postupně začal v této oblasti měnit. Euforický stav trval tak týden. Během tohoto týdne jsem věděla, že bych chtěla podstoupit další sezení, abych splnila tři Kamba do dvou měsíců a přihlásila jsem se na další ceremonii. Pokračovací ceremonie byly velmi léčivé a cítila jsem se po nich dobře. Následovaly zvláštní souhry náhod a setkání s klíčovými lidmi, jejichž prostřednictvím jsem se dostala až ke své první cestě do Amazonie, kde jsem poprvé přišla do styku s ayahuascou (psychotropním nápojem z liány *Banisteriopsis caapi* a dalších rostlin) a džunglí. Již řadu let, zhruba od puberty, jsem měla problémy se stravou, jakousi formou sebelásky a se svým tělem. Postupně se začal měnit můj vztah k sobě a okolí, začala jsem jíst více zdravě, někomu se mé stravování mohlo zdát až moc přísné, nicméně obecně to na

můj životní styl mělo rozhodně pozitivní dopad a pomalu jsem tak začala vybočovat ze zajetých kolejí, které mě trápily a z kterých jsem se dříve nebyla schopná sama vymotat.

Potenciál této medicíny mě doslova ohromil a v hlavě se mi promítalo, kolika lidem by tato látka mohla pomoci a jaká je škoda, že se o tom tolik neví. A tak se z mé záliby stal projekt – projekt diplomové práce, který by šel v tomto tématu do hloubky. Zajímavé sledy událostí, koincidencí a neočekávaný vliv substance na mé zdraví jistě není jen můj případ a zkušenosti s látkou byly mým hnacím motorem k bádání. Jak Kambo vnímají druzí, kam až vůbec tato žába sahá, jakých nabývá podob, jak se s Kambem pracuje tradičně v Amazonii, jaké to vůbec je se s ním tváří v tvář setkat a jak s ním pracují různí neošamani ve světě? Rozhodla jsem se tedy zkoumat především práci Kambo praktikantů v České republice a v jižní Americe, neboť jižní Amerika je přirozeným domovem *Phyllomedusa bicolor*, z které vše pochází. K tomu, abychom pochopili, jakou úlohu mají v mém výzkumu Kambo praktikanti, je nutné si definovat, kdo je vůbec šaman a neošaman.

Jeden, řekněme „domorodý“ pohled na šamanismus ukazuje česká kniha *Esence psychonautiky*, kterou je možné zařadit do literatury Nového věku, podle které je šaman osoba, která se uvádí do neobvyklých stavů vědomí kvůli výhodám, které z toho plynou pro realitu, přičemž tyto činnosti osoba nečiní pouze sama pro sebe. Jde o jakousi společenskou funkci – od léčení, přes věštění až po komunikaci s duchy předků. Do takové pozice se může dostat buď dědičně, nebo spontánně a obvykle tomu předchází iniciační zkouška (Hájek 2017: 72-74). Mezi Koniby z horní Amazonie je „učení se od stromů“ považováno za mnohem lepší než učení se od druhého šamana. Mezi domorodci ze Sibíře byl jedním z hlavních zdrojů šamanského vědění prožitek smrti a znovuzrození. V některých kulturách, u nichž neexistovalo písmo, se někteří jedinci stávali šamany bez formálního výcviku, zatímco jiní se učili pod vedením zkušeného šamana (Harner, 2010: 14-15). Vidíme tak, že existuje celá škála toho, jakou formou mohou šamani nabýt své vědomosti a praktiky. Podle Hájka ale fundamentálně není úplně důležité, jak člověk svých schopností nabyde, nýbrž důležité je, že fungují. V případě, že člověk aplikuje techniky mimo původní kulturní kontext, označujeme takového člověka neošamanem (Hájek, 2017: 73).

Podle antropologa a etnologa Arnolda van Gennepa je šaman osobou, která prochází obdobím odloučenosti, kdy žije v ústraní, umírá a odchází do světa duchů, odkud

se pak vrací s potřebnými znalostmi a dovednostmi a následně je integrován do společnosti (Van Genep, 1996: 104). Victor Turner však šamana popisuje jako osobu, jež získává postavení bez postavení, mimo sekulární společenskou strukturu, která mu dává právo dělat prostředníka mezi všemi částmi nebo složkami strukturovaného systému (Turner, 2004: 114). Podle Caroline Humphrey šamani považují sami sebe za prostředníky, ovlivněné vyššími silami (duchy), aby mohli sloužit zoufalým lidem, kteří potřebují jejich pomoc. Jejich pověst plyne z určité psychologické pomoci jednotlivcům, čímž může být například léčení na spirituální úrovni nebo vidění nějaké budoucí události (Humphrey, 1999: 3).

Ze současného antropologického hlediska jsou neo-šamani tedy především jedinci, projevující hluboký zájem o šamanismus jako o náboženskou tradici, nebo psychickou techniku a neo-šamanismus je tak rostoucím fenoménem současného šamanismu. Tento fenomén zobrazuje určité opakující se rysy a je součástí většího šamanského kontinua, táhnoucího se od dávné minulosti do současnosti. Jeho existence tedy může být v každém případě chápána jako důkaz nejen trvalého lidského zájmu o šamanismus jako náboženský fenomén, ale i tvůrčí přístup k religiozitě, charakterizující současný svět. Neo-šamanismus se neomezuje jen na urbanizovaný západ, ale existuje v různých kontextech, včetně postkoloniálních společností po celém světě. Šamani umisťují své náboženské aktivity do dlouholetých kulturně specifických tradic, které asimilovali prostřednictvím systémů výběrů a učení, kdežto neo-šamanští praktikanti často vytvářejí improvizované rituály a vlastní postupy, zapůjčují si prvky víry a rituálních aktů z tradic, které nepocházejí od nich a o kterých se dozvěděli například od antropologů nebo z cestovního ruchu. Prostředky k seznámení se s praktikami tradičních učení šamanů nabízejí neo-šamanům i různé workshopy, neo-šamani tak čerpají inspiraci z různých šamanských kultur, aplikují při své práci jejich vlastní víry a praxe a charakterizuje je tak jistý eklekticismus (DuBois, 2009: 334-335). Mým cílem je pomocí antropologických konceptů neo-šamanství uchopit výše popsané šamanské rozumění, chování a praktiky tak, jak jim rozumí kosmologie hnutí New age.

3. Kambo – žába, lék, jed

Aby čtenáři práce měli lepší představu o Kambo, domnívám se, že je důležité zmínit, co za látkou Kambo stojí a odkud žába pochází. Kambo je označení pro žabu druhu

Phyllomedusa bicolor, česky listovnici dvoubarvou a pro její sekret, který při podráždění vylučuje z pokožky. Toto označení používají lidé po celém světě, kteří jsou s látkou seznámeni, nebo s ní nějakým způsobem pracují, ať už se jedná o domorodé skupiny či praktikující neo-šamany, kteří na ně navazují. Tato žába je velká zhruba 10-12 cm a je nočním druhem, žijícím na stromech v amazonské části Peru, Brazílie, Bolívie, Kolumbie a Venezuely, který nemá žádné přirozené predátory. Samci Phyllomedusy bicolor obvykle kvákají na samičky a sestupují s nimi asi 1 až 3 metry nad rybníky, aby vytvořili hnízda. Tato hnízda jsou z pravidla blízko vody a skládají je samci pomocí listů. Samička do takového hnízda pak klade kolem 600 vajec. Po 8-10 dnech se žáby vylíhnou a spadnou do vody, kde dokončí svůj vývoj. Reprodukce probíhá po celý rok, nejvíce však mezi listopadem a květnem. Listovnice mají zářivě zelenou barvu s krémově bílým břichem a na hrudi, bocích a nohách se rozprostírají tmavě ohraničené skvrny (Magnusson, 2006: 94).

samec žáby Kambo

Obojživelníci jsou nedílnou součástí ekosystémů v rozmanitých a často netušených vazbách s dalšími taxony včetně člověka a jsou zároveň jedinečnými bioindikátory, druhy

zvířat, kterými lze monitorovat zdraví ekosystému. Vzhledem k tomu, že jsou žáby velmi senzitivní na prostředí, ve kterém se vyskytují a mají extrémně jemnou pokožku, stávají se tak citlivými na kvalitu a změny v prostředí (Vojar, 2007: 9).

O největší a nejznámější vědecký výzkum a popularizaci tohoto druhu žáby se zasloužil italský farmakolog a chemik Vittorio Erspamer, který prováděl dlouholeté studie na Univerzitě v Římě a byl dvakrát nominován na Nobelovu cenu. Hlavní oblast, kterou Erspamer zkoumal, bylo složení jedu listovnice dvoubarvé a jeho vliv na lidské tělo, především na opioidní receptory v mozku. Lék podle Erspamerových výzkumů po aplikaci vyvolává okamžitý výskyt prudkých periferních gastrointestinálních a kardiovaskulárních účinků (zvracení, vysoký tep, průjem, nárůst a pokles tlaku), které brzy následují pozoruhodné centrální účinky (zvýšení fyzické síly, zvýšené smysly, odolnost vůči hladovění a žízní, nebo i zvýšená schopnost čelit stresovým situacím). Všechny periferní a většina centrálních účinků Kambo mohou být připisovány výjimečně vysokému obsahu léčiva (až 7 % jeho hmotnosti) v silně aktivních peptidech, které jsou snadno absorbovány spálenou oblastí pokožky. Mnoho z peptidů v Kambo je bioaktivních a fungují jako neurotransmitery, protože se váží s receptorovými místy v mozku a vyvolávají chemické reakce v lidském těle (Aquila, Gratteri, Sacco, 2018). Kambo je proto považován za jedno z nejúčinnějších a volně se vyskytujících antibiotik a antimykotik, která byla dosud objevena. Peptidy, které našel Erspamer, způsobují mnoho pozitivních reakcí. Dvěma z nich jsou Phyllomedusin a Phyllokinin, oba rozšiřují tepny a zvyšují propustnost v hematoencefalické bariéře, takže jiné peptidy mohou bezpečně cestovat skrze komplexní eliminační systém těla. Právě tato propustnost umožňuje Kambo dostat se na místo, které není dostupné pro jiné látky. Tyto dva peptidy mají také protiplísňové a antimikrobiální vlastnosti. Další skupinou peptidů, která se ukázala být zajímavá v boji se zánětlivou bolestí, jsou Bradykiny a jedna z nejzajímavějších skupin se nazývá Dermaseptiny, jež chrání a napadají oportunní organismy, které mohou mít za následek imunitní nedostatek. Několik let výzkumu na univerzitě v Paříži ukázalo, že peptidy Dermaseptin B2 a B3 jsou zároveň účinné při vyhlazování některých typů rakovinných buněk a výzkum na univerzitě v Queensu, v Belfastu nedávno získal prestižní ocenění za průlomovou práci o léčbě rakoviny za použití Kamba (Erspamer, 1993).

Přes velký léčivý potenciál Kamba je nutno přihlédnout k aktuálnímu stavu uživatelů, neboť existuje celá řada kontraindikací a užití Kamba může mít pro některé jedince fatální důsledky, nutno podotknout, že v některých případech může způsobit i smrt.

Hlavními kontraindikacemi jsou vážné srdeční problémy či absolvovaná operace srdce, mozková příhoda či krvácení do mozku, aneurysma či krevní sraženiny, akutní a těžká epilepsie, užívání určitých druhů medikací, těhotenství atd. Pokud látku podává vyškolený lékař, který zná váš zdravotní stav, dá se Kambo považovat za bezpečné (IAKP, 2018). Přírodovědný a lékařský výzkum látky Kambo se v současné době provádí v souvislosti s depresí, migrénou, oběhovými problémy, rakovinou, chorobami orgánů, problémy s kůží a očima, problémy s plodností, HIV / AIDS, hepatitidou, onemocněním mozku, jako je Alzheimerova a Parkinsonova choroba a při celé řadě dalších nemocí a v současné době existuje více než 70 patentů týkajících se Kambo (Aquila, Gratteri, Sacco, 2018).

Tento přístup, popsany výše, je přístupem západní vědy, která zkoumá účinky Kamba podle biologické a chemické analýzy daných látek. Setkáváme se však s dalším medicínským přístupem, který mají domorodé národy, pracující s Kambem v jeho původním prostředí a disponující naprosto odlišnou metodikou, věděním i souborem klasifikací. Každá domorodá skupina, která s Kambem pracuje, má svou vlastní legendu nebo příběh o tom, jak na Kambo přišli a mezi nejznámější skupiny patří lidé Matsés, Yawanawa, Katukina a Kaxinawá. První pozorování použití Kamba lidmi Kaxinawá bylo oficiálně provedeno francouzským knězem Constantinem Tastevinem v roce 1925. Později, v 80. letech minulého století, použití Kamba lidmi Matsés zmapovala americká antropoložka Katharine Miltonová. Během devadesátých let se postupně v Brazílii dozvěděla o Kambu od indiánů z Amazonie i širší veřejnost a tato látka se začala postupně šířit i do měst. Právě o propagaci použití Kamba mimo Amazonii se zasloužil Francisco Gomes, který strávil několik let života s lidmi Katukina. Praxe mimo amazonský deštný prales se brzy rozšířila do větších Brazílských měst a Kambo tak začalo pomalu expandovat dál, mimo habitat *Phyllomedusa bicolor*.

O popularizaci Kamba se v současné době velice zasloužil i investigativní novinář Peter Gorman, který vydal o svých zkušenostech s pobytem u lidí Matsés populární knihu, která je hojně čtena po celém světě, včetně lidí z okruhu hnutí Nového věku. Gorman se pokusil dokumentárním i dobrodružným žánrem shrnout o Kambu a jeho tradičním užití téměř všechny dostupné informace, čímž vznikla ucelená publikace. Peter Gorman v současné době pořádá eko-turistické výlety do Matsés rezervace a umožňuje tak za určitý finanční obnos zájemcům vyzkoušet Kambo a další tradiční medicíny Matsés na vlastní kůži a není jediným, kdo takové eko-turistické zážitky zprostředkovává. Kambo už není jen námětem knihy, ale vstoupilo mu do života a přesměrovalo jeho trajektorii (Gorman,

2015). Musím připustit, že kniha *Sapo in my soul* od Petra Gormana se mi dobře četla a tím, že autor popisuje své vlastní zážitky s Kambem a dalšími látkami, s kterými zacházejí lidé Matsés tradičním způsobem, zachycuje fenomén Kamba ve velmi komplexní podobě. Během mého antropologického výzkumu po pobytu s Matsés mi pomohla vytříbit si některé myšlenky, avšak před samotným výzkumem mě spíše neovlivnila, neboť jsem dost praktických informací, které o Kambu Peter Gorman představuje, již znala. Tato kapitola se nazývá Kambo – žába, lék, jed, protože fenomén Kamba má mnoho tváří, které se mění podle toho, jak jej vnímají jednotliví aktéři. Ačkoliv je pro neo-šamany Kambo univerzální léčivý elixír, pro další osoby může látka být jed se specifickými účinky, kterému je lepší se vyhnout. Podob Kamba je mnoho a jeho jednotlivé tváře se liší v různých kontextech a kulturách.

4. Metodologie

Ve své práci se zaměřuji konkrétně na účinky Kamba prostřednictvím etnografie rituálu Kambo, na to, jak účinky působí na proměny sebe sama a vlastního životního stylu, dále se zaměřuji na práci Kambo praktikantů, kteří látkou léčí v sociální rovině a na skupinu lidí Matsés, kteří s Kambem pracují tradičním způsobem a u kterých jsem strávila část etnografického výzkumu.

Poté, co jsem našla vedoucího práce, se následně na naší katedře objevila možnost získat část grantu, podporujícího projekty, týkající se sporů o přírodu. Můj projekt byl do této oblasti zařazen a tímto způsobem byla i finančně podpořena myšlenka, aby část mého výzkumu probíhala v peruánské Amazonii, čímž bych celou věc zachytila v komplexní podobě. Začala jsem tedy svou práci analýzou některých ceremonií v České republice, zúčastnila jsem se seancí jak karnálně, tak jako takzvaný „sitter“ – člověk, který se pomáhá starat o účastníky ceremonií. Prováděla jsem zúčastněné pozorování a rozhovory s různými aktéry a následně jsem se přesunula do peruánské Amazonie, kde jsem prováděla výzkum nejprve v oblasti kolem Iquitosu, posléze u lidí Matsés v jejich rezervaci a další rozhovory byly prováděny s různými úspěšnými Kambo praktikanty, kteří postupně do mého fokusu sami přicházeli metodou sněhové koule.

Jako výzkumné metody jsem ve svém projektu použila více-prostorový etnografický výzkum, který jsem prováděla v terénu v České republice a v jižní Americe,

zúčastněné pozorování jak práce Kambo praktikantů, účastníků ceremonií, tak lidí Matsés, pracujících s látkou Kambo a s dalšími přírodními medicínami a metodu polostrukturovaných rozhovorů s klíčovými aktéry. Etnografie a koncepty jsou v této diplomové práci prokládány ještě příběhy konkrétních lidí kolem Kamba, se kterými byly prováděny rozhovory. Ve svém výzkumu se zaměřuji na idiosynkrazii konkrétních biografii a rozhovory interpretuji žánrem vyprávění, aby byla dodržena narativní struktura celé práce.

Vzhledem k subjektivitě je velmi náročné zkoumat problém pouze prostřednictvím rozhovorů a pouhého pozorování, neboť zážitek je tady a teď a velice těžko se zprostředkovává, protože zkoušet uchopit téma pouze mluvenou formou je něco naprosto jiného, než to prožívat a z toho důvodu jsem jako jednu z metod zvolila karnální etnografii, kterou jsem provedla při dvou Kambo ceremoniích a jednou s tradiční medicínou sanangou. V České republice jsem výzkum dělala od roku 2017, v jižní Americe jsem se tematikou zabývala zhruba tři a půl měsíce. Popsala jsem jeden terénní deník a vedla jsem nespočet rozhovorů s různými aktéry, z nichž jsem deset z nich zařadila do své diplomové práce.

Jak jsem již zmínila na začátku práce, má několikaletá zkušenost s látkou Kambo jistojistě ovlivnila můj způsob myšlení a během výzkumu mé napojení na Kambo dále gradovalo. Podrobné informace týkající se všech částí výzkumu jsou popsány v následujících etnografických kapitolách, které jsou kombinované s konceptuální a občasnou metodologickou debatou.

5. Zahájení výzkumu

V rámci svého projektu jsem se oficiálně začala věnovat výzkumu na podzim roku 2017. Již v minulosti jsem měla s Kambem zkušenosti a přijímala jsem látku asi na čtyřech sezeních. Po přípravě hrubého obsahu svého projektu jsem začala se zkontaktováním šamanky, ke které jsem na Kambo chodila. Další osobou, kterou jsem kontaktovala, byl muž, se kterým jsem se jednou u ní díky Kambo seznámila a který mě přivedl na mou první cestu do Amazonie. Věděla jsem o obou, že stále Kambo aktivně praktikují a byli tak vhodným potenciálním odrazovým můstkem pro mou další práci a získání kontaktů. Tento můstek skutečně zafungoval, protože výzkum v České republice se rozeběhl velmi rychle

a věci jako by se děly samy. Na společné schůzce s neo-šamankou jsme se domluvily na případné budoucí spolupráci, která měla spočívat v tom, že bych jí pomáhala s ceremoniemi, kterých se účastní velký počet lidí. Byla by to pro mě určitá terapeutická neo-šamanská stáž, nicméně nebyly jsme domluveny na konkrétním datu a spolupráce byla nejistá.

Mezitím jsem jela do bydliště Standy, mého druhého kontaktu. Standa je mladý muž menšího vzrůstu s dlouhými havraními vlasy a delšími vousy ovlivněný hnutími New Age. Jeho bydlištěm byla v okolí města Blatná, maringotka na pronajaté louce, kterou sdílel ještě s dalšími lidmi. Životní filozofií tohoto člověka je prostý život v hippie komunitě, v těsné blízkosti okolní přírody. Po cestě na louku mě Standa provedl skrytou posvátnou jeskyní v zámeckém parku a následně jsme zastavili u lomu, kde se při teplotě asi sedm stupňů celsia vykoupal. Na louce, kterou lemovaly jehličnaté lesy, jsme si v jedné z maringotek dali čaj a po poklábování ještě s ostatními nájemníky prostoru jsme provedli rozhovor.

Standa se o Kambo dozvěděl na internetu a na základě toho šel k neo-šamance, u které jsme se spolu seznámili. Kambo ho nadchlo a chtěl ho začít sám praktikovat. Již po třech seancích si začal dřívka objednávat z jistého holandského e-shopu, zdálo se mu, že látka není kvalitní, přesto tím ale nastartoval svou praxi a začal s Kambem experimentovat sám na sobě, bez jakéhokoli učitele. Poté se seznámil s jedním mužem, který mu začal posílat dřívka z Iquitosu, a Standovi přišlo, že účinky dané látky byly v tomto případě kvalitnější. Podle jeho názoru je důležitá jakási duchovní složka jak při sběru látky, tak při následné ceremonii. Z jeho zkušeností vyplývá, že když s přáteli opakovaně podstoupil Kambo bez většího ceremoniálu, nemělo to nikdy takový efekt, jako když jindy udělali podle jeho slov „pořádnou ceremonii“.

Standa se mi také svěřil, že před tím, než s žábou začal léčit, zdávaly se mu sny, ve kterých se mu přímo zjevovala zelená žába, a to ho v podstatě přivedlo k tomu, že by s ní chtěl pracovat. Dále prý pokaždé, když Kambo podstoupí, cítí, že s ním žába určitým způsobem komunikuje. Po aplikaci cítí, jak nějaká entita v něm projede odshora dolů celého jeho tělo a zaměří se na určitou věc, která je zrovna v tu chvíli potřeba, přičemž každá ta ceremonie je jiná. Co se týče účinků Kamba, Standa vnímá jako jednu z jeho pozitivních funkcí čištění osob po mentální stránce, což posléze způsobuje to, že má člověk větší štěstí v životě. Zároveň Standa pozoruje navýšení aktivity, síly a imunity

a další benefity Kambo vidí hlavně v léčbě problémů s žaludkem, virových nákaz a kožních problémů. Standa dříve provozoval webové stránky, kde Kambo nabízel, ale přišel o ně a v současné době pořádá ceremonie spíše pro přátelé na louce. Můžeme si tedy povšimnout, že Standova interpretace toho, co vše Kambo umí, je skutečně široká a že Kambo Standa používal jako pomůcku v péči o sebe a transformaci vlastního já. V době, kdy disponoval webovými stránkami, jezdil aplikovat Kambo často cizím lidem, u kterých prý převažovala zvědavost a chtěli látku zkusit, ale zároveň se vždy našly i nějaké problémy, které si tím dotyční mohli řešit. Kambo bylo tedy pro Standu částečně i zdrojem obživy, neboť přijímal za ceremonie od svých klientů určité finanční obnosy.

Pro Standu je tvář Kambo živá živočišná inteligence, která má nějakého centrálního ducha, který je společný všem žábám tohoto druhu. Vyprávěl mi i příběh o tom, že když někteří šamani pracovali s Kambem dlouho, tak se po smrti do toho ducha převtělili, takže onen duch obsahuje i duchy předků. Podle Standy je neo-šaman důležitý proto, aby člověka nějak naladil na proces a aby byl průběh ceremonie co nejefektivnější, ale nejdůležitější je samotný člověk a žába, která odvádí ten největší kus práce.

6. Tělesná subjektivita rituálů: Wacquant, Turner, Foucault

Setkání ve mně nechalo příjemný dojem, a tak se zrodila myšlenka, že bych ráda viděla, jakým způsobem Standa pracuje s Kambem. Blížila se zima a s ní i období různých viróz a nemocí a já cítila, že je ta správná doba podpořit imunitní systém, a navíc jsem měla v plánu zařadit do své diplomové práce i karnální etnografii – zakoušení látky Kambo sama na sobě a zachytit tak celý obraz této substance ve všech jejích vlivech a podobách. Průkopníkem této metody byl americký sociální antropolog Loïc Wacquant, který se učil box, aby mohl lépe zkoumat vztahy v chicagském ghettu. Prostřednictvím svých vlastních zkušeností se dostával hlouběji až k tělesnému kapitálu, který řídil a utvářel jednotlivé aktéry. Již v minulosti jsem sice Kambo absolvovala, ale nikdy jsem své zkušenosti akademicky neanalyzovala. Díky karnálnímu experimentování vznikne ucelený komplex. Jde o skutečné pochopení těla, které určitým způsobem přesahuje vizuální a mentální poznávání (Wacquant, 2004: 5). Asi za dva týdny jsem jela opět na Blatnou, tentokrát s přítelem a s cílem absolvovat u Standy Kambo.

Během karnální etnografie, kdy se stávám účastníkem rituálu Kambo, vycházím z antropologie rituálů. Francouzský antropolog Arnold Van Gennep ukázal, že všechny přechodové rituály se skládají ze tří částí. První část nazval odloučení, druhou pomezí čili limenu, což v překladu z latiny znamená práh a třetí část je nazvána přijetí. V první části je jedinec vytržen ze svého původního pevného místa ve společenské struktuře nebo z kulturního postavení, v přechodném liminárním stavu má subjekt nejasné vlastnosti, protože prochází kulturní oblastí, která nemá nic společného s minulým ani nadcházejícím stavem a ve třetí fázi procesu dochází k jakémusi opětovnému začlenění, kdy je přechod završen a subjekt rituálu se nachází v relativně stálém stavu a očekává se od něj plnění společenského postavení, v němž se nachází (Van Gennep, 1996).

Nicméně britský antropolog Victor Turner rozlišuje hlavní dva modely – liminaritu a *communitas*. Pokud se člověk nachází na prahu a je tedy liminární osobou, má nejasné rysy, protože svým stavem vypadává ze sítě klasifikací, které obvykle za normálního stavu umísťují v kulturním prostoru. Když je bytost liminární, není ani tady, ani tam, protože se nachází mezi určenými zákony a zvyklostmi. Liminarita znamená tedy, že vyšší postavení neexistuje bez nižšího a dala by se přirovnat ke smrti, pobytu v lůně, nebo třeba temnotě a bytosti nacházející se na prahu se obvykle vyznačují pokorou, pasivitou a bezvýhradným poslechem svého učitele. Mísí se zde poníženost s posvátností a čas i bezčasí a mizí jakési společenské pouto, které se dělí na množství strukturálních svazků. Střídají se tak dva hlavní modely lidských vztahů, přičemž v prvním modelu je společnost strukturovaným a často hierarchickým systémem politicko-právně-hospodářských pozic, které lidi různě hodnotí a rozdělují. Druhý model s názvem *communitas* se vynořuje v liminárním období a společnost se v něm stává nestrukturovanou a nediferencovanou skupinou jedinců, kteří jsou si rovni a podřizují se společné autoritě z hlediska konkrétního rituálu (Turner, 2004: 95-96).

Společenský život je tedy určitý proces, zahrnující po sobě jdoucí prožitky vyššího i nižšího postavení a stejnorodosti i odlišnosti a střídají se v něm prožitky struktury a *communitas*, stavy a přechody. Když člověk přechází od nižšího k vyššímu, jeho cesta vede přes prázdné místo, kde jedinec nemá žádný status (Tamtéž: 97).

O to, jakými způsoby lidé rozumějí sami sobě ve svém kulturním prostředí, jaké techniky kultivace sebe sama provádějí a s jakými etickými, estetickými a ozdravnými účely, se zajímal i francouzský filozof a historik Michel Foucault. Pro člověka je sociální

praktikou kultivace sebe sama, která se mění od doby k době a místa k místu a lze ji charakterizovat tím, že v naší existenci převažuje princip, podle kterého je potřeba pečovat sám o sebe. Tato myšlenka, že je potřeba věnovat se sobě samému a pečovat o sebe, je už velmi stará a má kořeny v klasickém Řecku, kde se jedinec musel stát pánem sebe sama, jinak by nemohl vládnout ostatním. Zásada, že je potřeba pečovat o sebe, je jakýmsi imperativem, který putuje v mnohých odlišných naukách a postupně nabyl podoby postoje a způsobu chování. Promítl se pak do způsobu života člověka a rozvinul se do různých praxí, procedur a předpisů, které měly vliv na sociální praxi, která vedla k vytvoření určitých vztahů mezi jedinci a způsobu poznání. Sociální oporou týkající se péče o sebe sama nebyly jen školy a odborníci na duchovní vedení, ale i rodinné svazky či přátelé. Společný cíl všech praktik péče o sebe, přes všechny rozdíly, které vykazují, lze charakterizovat obecným principem obratu k sobě a jde ruku v ruce s právním modelem vlastnictví, kde člověk „patří sám sobě“ (Foucault, 2003: 87-89).

V souvislosti s antickou filosofií nazývá Foucault techniky sebe sama uměním existence. Podle něj jde o praktické úkony, pomocí kterých se lidé snaží proměnit a pochopit sami sebe. Přes tento svůj vztah k sobě se snaží odhalit pravdu svého bytí. V knize Dějiny sexuality III., v kapitole Kultivace sebe sama, se Foucault věnuje věkům, kdy byla kultura vztahů k sobě samému velice posilována a ceněna. Pozdější filozofie toto téma přebírá a princip péče o sebe se stal postojem a způsobem chování, který se rozvinul do různých praxí a procedur.

Skrze formy péče o sebe jedinec musí sám ze sebe učinit objekt poznání s cílem transformovat, očistit či napravit sebe samého a své vlastní jednání. Výsledkem umění existence je princip péče o sebe, což je způsob, který si jednotlivec volí dobrovolně, a který spočívá v neustálé kultivaci sebe sama. Subjekt se tak snaží vytvořit ze svého života jakési umělecké dílo (Foucault, 2016: 274).

Podle Michela Foucaulta by měl každý jednotlivec pečovat o sebe sama po celý svůj život a nahlížet na sebe jako na individuum, které vzhledem ke své nedokonalosti a nevědomosti musí být napravováno a vzděláváno. Dále má subjekt sám sebe léčit, nebo být léčen druhým a zakoušet sám sebe, jak daleko v etické praxi postoupil (Foucault, 2003: 64). Podle Foucaulta lze myšlenkovou průpravou sebe sama dosáhnout pravdy a ona pravda je dosažitelná pouze prostřednictvím subjektivizačních technik, které zahrnují například péči o tělo, meditace, dodržování životosprávy atd.

V dnešní době antropologie už nezkoumá jen původní kultury, ale i chování lidí na západě a jejich různorodé procesy kultivace sebe sama. Tyto praktiky můžeme podle Michela Foucaulta označit jako techniky vlastního já (Technologies of the self). Pomocí takových úkonů mohou jednotlivci samostatně nebo s pomocí jiných osob ovlivňovat určitý počet operací na svých vlastních tělech, myšlenkách, duších a způsobu života, za účelem přeměny sama sebe a dosažení tak stavu čistoty, štěstí, moudrosti, nesmrtelnosti či dokonalosti (Gutman, Hutton, Martin, 1988).

Prostředí pak vnímáme jako nositele pozitivních či negativních účinků na naše vlastní zdraví a různé změny věcí či události vyvolávají různé účinky a působí tak na člověka příznivě či nepříznivě. Díky tomu je tělo na okolí citlivé a neustále své to, čím je obklopeno, diferencně posuzuje (Foucault, 2003: 138).

Když někdo najde cestu sám k sobě, je spokojený s tím, čím je, přijímá svá omezení a těší se ze sebe sama. Foucault konceptuální aparát kolem umění života a technologií sebe sama rozvíjel zejména skrze analýzu antického světa a jen minimum času i díky předčasné smrti věnoval aplikaci tohoto aparátu na modernitu. Přitom právě pro porozumění určitým aspektům současné pozdní modernity, jež zahrnuje a kultivuje i různé alternativní životní styly k ní včetně hnutí Nového věku, se Foucaultova optika technologií péče o sebe, domnívám se, hodí skvěle. Příklad procesu, při kterém se snažíme zjednat přístup sami k sobě, vidím v soudobých rituálech a dalších činnostech, které „alternativní lidé“ západu v dnešní moderní době podstupují za účelem sebe-rozvoje a kultivace vlastního já. Ať už se jedná o seance s přírodními látkami, jako je například rituál s psychotropním nápojem ayahuasca, či seance s látkou Kambo, vše to jsou formy procesu, kdy člověk očekává nějaký důležitý, obvykle pozitivní dopad na vlastní duševní i fyzické zdraví, je to jeho vlastní volbou a ustavuje to tak vládu nad sebou samým. Setkáváme se s různými aktéry, kteří v procesu alternativní péče o sebe hrají roli, ať už jsou to mentální kouči, léčitelé, aktéři jogínských či tantrických seancí, hippies komunity žijící v maringotkách v přírodě, část lidí z environmentálních kruhů, zodpovědní spotřebitelé z bio-obchodů, všichni svým způsobem sice nabízejí alternativu k modernitě, ale zároveň jsou jejím stabilizujícím pilířem – a to nejen ve smyslu ekonomickém, kdy se dnes často jedná o výnosný obchod s alternativou, ale i na rovině tvarování subjektivity, protože jedním z hnacích motorů soudobé modernity je být zdravý, nezávislý, organický a rozvíjet se.

Vzrůst koncentrace alternativní péče o sebe, kolem které gravituje celá řada neošamanů, jde ruku v ruce se současnou globalizovanou kulturou, ve které se setkáváme s celou řadou otázek kulturního přenosu a difúze, spirituality new age, popkulturních obrazů, náboženských zkušeností, antropologického výzkumu i teorie a mnoha dalších oblastí (Pokorný, 2016: 12). Tato alternativa se tedy stává pro modernitu jakýmsi napajedlem, z něhož se vyživuje.

7. Brikolážní rituál: od kbelíku, přes óm až po didgeridoo

Kolem čtvrt na dvanáct dopoledne jsme dorazili na místo, na louku v okrese Blatná. Šli jsme k maringotce a než jsme stačili zaklepat, už nám otevřel Standa. Nejdříve jsme si jen chvíli povídali, abychom se společně napojili na místo a Standa postupně přešel k přípravě ceremonie, přičemž poslal svou přítelkyni na půlhodinovou procházku do lesa. Celý proces probíhal v maringotce, kterou před tím náš průvodce dnešní seancí trochu upravil. Přes okna dal bavlněné plachty, na kterých byly malované mandaly a vykouril prostor pomocí doutnajícího dřívka Palo santo (*Bursera graveolens*).

Palo santo, v překladu svaté dřevo je jednou z hlavních šamanských pomůcek. Jedná se o aromatický strom, který roste v suché půdě tropických lesů v Mexiku a podél pobřeží Jižní Ameriky. Stromové dřevo se sklízí v období mezi červnem a lednem a nejzajímavější věcí na sklizni je, že se sbírá pouze mrtvé dřevo. Jednotlivé části dřeva musí přirozeně zemřít a spadnout v lese na zem, dřevo musí ležet ladem a chátrat po dobu čtyř až deseti let. Díky tomuto procesu stárnutí pryskyřice ve stromě migruje do jádra a oleje se vyvíjejí do velmi kvalitního a plně aromatického produktu. Kdyby se dřevo sklídilo dříve bez příslušného času na dozrání, strom by neměl své aromatické účinky. Tímto způsobem je sklizeň dřeva palo santo velmi udržitelná, avšak poptávka po dřevu roste a na trhu se objevují i falešná chemicky napuštěná dřeva. Hlavními důvody, proč se palo santo používá, jsou jeho léčivé a očistné účinky. Dřevo je používáno při šamanských obřadech pro čištění jak osob, tak prostoru, jako jakási forma kadidla. Pro obyvatele Jižní Ameriky je svaté dřevo léčivý botanický produkt, který se používá proti nechlazení, ke zklidnění žaludku, nebo k odpuzení hmyzu. Vzhledem k antimikrobiálním vlastnostem je

často používáno i k úlevě od bolesti hlavy nebo při léčbě různých zánětů (McGregor, 2018).

Po vykouření prostoru došel Standa pro chakapu. Chakapa je další nástroj, který je, domnívám se, taktéž nutné znát, protože byl účastníky mého výzkumu frekventovaně využíván. Chakapa je v jazyce Quechua název pro keř Pariana, nebo třepačku/chrastítko vyrobené z listů tohoto keře. Listy jsou svázané k sobě do tlustého svazku a curanderos (léčitelé) a šamani ji používají v peruánské Amazonii při léčebných obřadech. Nejčastěji je chakapa používána při ayahuascových rituálech, kde šaman chakapou třepe, zatímco zpívá léčivé písně Icaros. Chakapa údajně svým třepotavým zvukem čistí energii a slouží tak jako čistící nástroj. Pomocí chakapy amazonští šamani chytají i špatné duchy a posléze je vyhodí z lístků do lesa, kde se duchové rozmístí do stromů a rostlin v přírodě (Ayahuasca: healing treatments, 2016).

Následně Standa přinesl lavor a kbelík, abychom měli do čeho zvracet, až bude probíhat proces fyzické očisty a pomazal nám střed čela jakousi vonnou masťou. Během těchto všech příprav, od té doby, co jsme dorazili na louku, jsem vnímala, že se nacházíme podle antropologa Arnolda Van Gennepa v části odloučení. Byli jsme vytrženi ze svého obvyklého prostředí, nacházeli jsme se na samotě v přírodě a pomalu jsme se blížili k přechodovému stavu.

Poté se otevřel takzvaný medicínský kruh, což spočívalo v tom, že jsme všichni seděli v lotosovém sedu a chytli se za ruce. Standa zazpíval píseň a po skončení písně zazněly tři manty óm, ke kterým jsem se připojila i já s přítelem. Následně proběhlo poděkování všem zúčastněným a přivolání ducha Kambo, kterého Standa za nás prosil, aby pomohl tam, kde je to potřeba. Během této doby jsem cítila k celé věci pokoru. Nastávala liminarita, takzvaný stav prahu, kdy subjekt postupně ztrácí své role a vzniká prázdné místo. Po otevření medicínského kruhu proběhla krátká konzultace o tom, jaké místo na těle na aplikaci preferujeme. Já jsem si vybrala místo na noze, protože jsem Kambo ještě nikdy přes nohu neměla a můj přítel si vybral rameno, což je, dalo by se říct, neklasičtější. Standa nás vyzval k tomu, abychom mysleli na svůj záměr, ale pokud nechceme, nemusíme ho vyslovovat nahlas. Bezmezně jsem důvěřovala Standovi v tom, co dělá, on na vybraná místa každému vypálil tři tečky a začali jsme pít vodu. Během pití vody škrabal neo-šaman z dřívka mazlavý sekret, z kterého udělal 6 hromádek. Pití vody na lačný žaludek bylo odporné a my dva účastníci jsme se shodli, že už před samotnou aplikací

máme oba co dělat, abychom se nepozvraceli. Téměř okamžitě po přiložení jedu na třetí poslední popálené místo jsem cítila tlak v hlavě a pulsující tlukot srdce. Hlava mi tepala a natékala, cítila jsem obrovský tlak kolem očí, a hlavně v horním patře v ústech, následně mnou projela nevolnost a vyzvracela jsem první dávku vody do lavoru, který jsem měla před sebou. Od aplikace do prvního procesu fyzické očisty uběhly cca 3-4 minuty. Překvapilo mě, jak rychlý má látka nástup. Asi tak deset vteřin po mě začal s očistou i přítel. V této chvíli jsem se už nacházela naprosto v liminaritě a nebylo pro mě v tu chvíli důležité nic, neměla jsem žádný status, s přítelem jsme si byli rovni a nechali jsme autoritu – v tomto případě Standu, aby byl naprosto naším průvodcem rituálu a vzal náš osud do svých rukou. Následovalo několik koleček fyzické očisty a neo-šaman mezitím hrál na didgeridoo a střídavě nástroj otáčel k hlavě jednoho z nás a když byla otočená přímo na mě, cítila jsem, jak ten zvuk projíždí mým tělem a jednotlivé vibrace působí na každou mou buňku. Byl to velmi příjemný hutný a hluboký zvuk a při zavřených očích šlo skutečně o zajímavý zážitek. Zvuk byl tak exotický, tak strašně vzdálený české přírodě a tomu, na co jsme zvyklí, ale přesto mi byl blízký a cítila jsem, že didgeridoo odvedlo svou práci. Neo-šaman při seanci střídal didgeridoo s hraním na buben a chrastěním chakapou a zpíval do toho i své vlastní icaros (posvátné zpěvy) volající ducha Kambo. Po zvracení jsem cítila, že mi hodně klesá tlak a potřebuji na toaletu. Tlak klesal níže a níže, až jsem cítila, že omdlávám, tak jsem si sundala žabí sekret z nohy, chvíli spočinula v předklonu, aby do hlavy proudilo více krve a pak jsem šla na toaletu, kterou byla provizorně pro ceremonii malá jáma v zemi na louce, obvykle sloužící jako kompost. Stála jsem na nohách v podřepu a připadala jsem si jako žába. Tlak byl pořád velmi nízký, špatně jsem viděla, ale venkovní chlad a ledový vzduch mi dělal dobře. Po delší chvíli venku jsem šla dovnitř, kde neo-šaman stále hrál na nástroje a očišťoval prostor palem santem. Začalo se mi dělat lépe, ale můj přítel ještě přerušovaně zvracel a bylo vidět, že je mu zle, škytání střídalo vychrchlávání odchozích látek, až vyčerpaný zůstal ležet na posteli. Po cca deseti minutách už jsme spolu začali mluvit a bylo jasné, že ceremonie pomalu končí. Přítel měl oteklý celý dolní ret a nafouklé váčky pod očima. Tvrdil, že má úplně dřevěný ret a jazyk a že to pro něj byla velmi silná a intenzivní ceremonie, při které málem omdlel. Po tom, co jsme už oba v klidu seděli, neo-šaman vyhlásil, že ukončíme medicínský kruh. Zase jsme si sedli do kruhu, chytli se za ruce, poděkovali jsme, udělali jsme tři ómy, rozpojili jsme ruce, zvedli jsme je směrem vzhůru k nebi a sepnuli je pak do

„namasté“. Nakonec jsme se dotkli země, abychom poděkovali i Zemi a tímto gestem jsme rituál pomyslně uzavřeli.

Následovalo začlenění zpátky do společnosti a obvyklého života, což je podle Arnolda Van Gennepa třetí fází průběhu rituálu. Oba jsme se již nacházeli v relativně ustáleném stavu a jeli jsme zpátky domů do Prahy. Přítel se mi po cestě domů svěřil, že když ho šaman očišťoval palem santem, tak se mu z toho dělalo velmi špatně. Na předešlých ceremoniích jsem slyšela zvěsti o tom, že palo santo za normálního střízlivého stavu lidem voní, ale když se pak pomocí této substance z těla čistí bloky, nemoci a vyhání entity, které jsou na nás nalepené, tak se vztekají a palo santo nesnáší. Takže ten, komu toto vykuřovadlo nevoní, není člověk, ale nějaké další energie, které při procesu očisty odcházejí. Já osobně jsem při ceremonii s palem santem problém neměla. Vůně léčivých dřev a zvuky nástrojů mi byly příjemné a cítila jsem, jak mě vnitřně harmonizují. Jako by jednotlivé nástroje, které Standa používal, dávaly smysl a měly při ceremonii své místo.

Tato seance měla pro mě velmi rychlý průběh, což se úplně nedalo říct o mém příteli, ale zpětně nehodnotí nic negativně. Shodli jsme se na tom, že přestože jsme měli každý jen tři dávky (z minulých ceremonií jsme měli zkušenosti s větším počtem dávek), tak množství látky bylo větší, než jsme byli zvyklí, nicméně pro tentokrát nám tento způsob vyhovoval. Jistý podíl na tom mělo i to, že jsme byli jen tři, a to celou ceremonii činilo osobnější, s větším pocitem bezpečí.

Bylo velmi zajímavé pozorovat tuto formu rituálu, ve které se vyskytovaly elementy, které v tradičním pojetí nesouvisí s Kambem. Neo-šaman zvolil při seanci nástroj didgeridoo, který nemá nic společného s Amazonií, ale pochází z Austrálie. Různé domorodé tradiční nástroje z odlišných konců světa byly spojovány s jeho vlastní písní ovlivněnou hippie/rainbow komunitou, ke které tíhne. Používal nástroje jako chakapu a palo santo, které nepocházejí od Matsés ale používají se tradičně především při ayahuascových ceremoniích. Ani kbelík či lavor se v tradičním kontextu užívání Kamba lidmi Matsés nepoužívá, protože proces fyzické očisty probíhá venku a uživatelé látky vykonávají své potřeby do trávy nebo díry v zemi. Tyto prvky tedy také pocházejí z jiné kultury. Před začátkem rituálu se sedělo v jógovém lotosovém sedu a proces byl zakončen posvátnou slabikou óm a slovem namasté, které mají kořeny v sanskrtu, přičemž na zdi visela plachta s hinduistickou mandalou. Vzniká tak brikoláž, tento pojem zavedl Claude Lévi-Strauss v díle Myšlení přírodních národů a znamená vytváření symbolických struktur

z rozmanitých kulturně dostupných symbolů (Bowie, 2006: 82). Dochází tak v tomto případě k přeskupení a novému spojení, ve kterém se kombinují spolu nesouvisející prvky. Kambo se stalo součástí brikolážní plejády různých spirituálních aspektů z celého světa, které byly vytrženy ze svého kontextu a v maringotce na Blatné poskládány dohromady do jednoho New Age tvaru. Jak píše Zdeněk Vojtíšek ve své knize o nových náboženských hnutích: „New age se snaží o vytvoření celosvětového bratrství tím, že prosazuje „vnitřní“, esoterní náboženství jako kombinaci všech možných náboženských a filosofických systémů.“ (Vojtíšek, 2007: 152).

8. Na ceremoniální stáži

Po této zkušenosti jsem sepisovala zážitky a zhruba tak týden na to se mi ozvala neo-šamanka ohledně spolupráce, o které jsme spolu posledně mluvily. Prý přišel můj čas a bude potřebovat pomoci na ceremonii. Otevřela se mi tedy možnost aplikovat antropologickou metodu pozorovaného zúčastnění a velmi jsem se na tento zážitek těšila, protože jsem ještě nikdy nebyla v jiné pozici než jako návštěvník, který se chystá přijímat Kambo.

Ceremonie probíhala v půlce prosince roku 2017 u neo-šamanky doma v pražských Nuslích. Po příchodu do bytu byli účastníci sezení vyzváni, aby zabrali své místo v pokoji, kde měla ceremonie probíhat. Pokoj byl velký asi 18 m² a po stranách kromě čelní strany byl kolem dokola lemován matracemi, na kterých byly připraveny i složené deky. Před každou matrací byly i dvě větší misky a na obdélníky natrhané papírové utěrky. V čele pokoje byla neo-šamanka se svým oltářem, na kterém měla všechno náčiní, které při léčení používá. Zhlédla jsem tam palo santo, peruť nějakého dravého ptáka, sušenou bílou šalvěj, květovou vodu, celovku, nožik, Kambo dřívko, tyčinky na vypalování a celou řadu dalších artefaktů. Po své levé ruce měla i velkou škálu esenciálních olejů, které při své práci také občas používá, což značí další brikoláž, ve které se mísily nástroje, používající se při rituálech s nápojem ayahuasca tentokrát s esenciálními oleji, které se používají při aromaterapii a masážích a vše podtrhovalo Kambo.

Účastníci se rozmístili na místa, která se jim líbila a poslouchali informace o tom, co je v následujících hodinách čeká. Byli seznámeni jak s průběhem ceremonie, možnými komplikacemi či reakcemi, tak s funkcí místních toalet a určitými pravidly. Ceremonie se

zúčastnilo šest mužů a jedna žena. Většinou lidí bylo více než třicet let, jen dva muži byli mladší. Má práce spočívala v tom, že jsem obstarávala kbelíky, aby měl každý čistý a prázdný. V případě, že měl někdo kbelík plný, měla jsem ho ukázat neo-šamance, aby viděla, jak vypadal obsah, který daný člověk vyloučil, neo-šamanka z toho údajně čte, jaká forma čištění proběhla a následně jsem ho měla odnést spláchnout do toalety a očistit prostor šalvějí, nebo jiným vykuřovadlem. Dalším mým úkolem bylo okuřovat lidi a prostor, být k ruce, kdyby něco bylo potřeba a na závěr jsem měla meditovat a držet prostor, což podle šamanky spočívalo v tom, že jsem měla být na místě k dispozici, kdyby někdo potřeboval mou pomoc a zároveň jsem neměla produkovat žádné emoce, abych neovlivňovala účastníky rituálu. Po seznámení s průběhem ceremonie si účastníci měli vybrat, zda si dají rapé či sanagu, nebo nic. Rapé je šňupací směs tabáku a dalších rostlin, která se užívá některými domorodými obyvateli Amazonie (Lorna, 2017: 6). V případě sanagy se jedná o šťávu keře Tabernaemontana Undulata, kterou některá amazonská etnika pijí, nebo kapou do očí. Posléze začali jeden po druhém chodit před neo-šamanku, kde pokleklí a šeptem jí sdělili svůj záměr.

Záměr měl jít od srdce, mělo to být přání, které si přál dotyčný manifestovat, od vyřešení zdravotních problémů, po hmotné požadavky. Záměr je podle šamanky důležitý a Kambo by se ho mělo pokusit manifestovat. U Standy jsme pracovali se záměrem také, ale nemuseli jsme ho říkat nahlas, mohli jsme na něj pouze myslet. Podle jednotlivých záměrů a problémů či požadavků lidí se šamanka rozhodovala, kam dotyčnému Kambo aplikuje, takže s každým pracovala velmi individuálně. Já jsem seděla asi půl metru od ní, v čele místnosti, takže jsem viděla kam komu vypaluje tečky, nicméně přání účastníků jsem se snažila neposlouchat, nehodnotit, jen čistě být a neprodukovat žádné emoce, abych prostor neovlivňovala. Přesto se mi stala zajímavá věc. Jeden muž, který poklekl před neo-šamankou, sděloval svůj záměr trochu hlasitěji a já zaslechla část rozhovoru, kde se zpovídá s tím, že má problém se svými zády. Po tom, co větu dořekl, mě zřetelně píchl pravý bok na zádech, téměř uprostřed, jako by mě někdo uvnitř píchl jehlou. Neo-šamanka muže otočila a popálila mu kůži přesně na místě, které mě zabolelo a odůvodnila to, že cítí: „že bychom to měli dát sem“. To mi přišlo velmi zvláštní a trochu mě to vyděsilo. Přemýšlela jsem nad tím, jestli i já už nejsem nějakým způsobem žábou vedená a naladěná jako neo-šamanka, nicméně uklidnila jsem své myšlenky racionálním vysvětlením, že šlo nejspíše jen o souhru náhod a že mým záměrem nikdy nebylo stát se Kambo praktikantem.

Vždy jsem cítila obrovský respekt, pokoru a jistou zodpovědnost, kterou facilitátor musí nést.

Po vypálení teček měli účastníci pít připravenou vodu, nejméně 1,5 l. Po tom, co všichni vypili alespoň celou lahev vody a měli žaludky plné (celý den drželi půst), nastala aplikace sekretu. Každý účastník měl jiný průběh procesu. Jako první se začala fyzicky očišťovat žena a muži měli obecně problém ze sebe něco dostat. Vylévala jsem kbelíky a pomocí vykuřovadel jsem čistila jak lidi, tak prostor. Po náročné fyzické očistě následoval spánek, nebo jen ležení na matracích. Za projevy, které mají na tělo čistící účinek, jsou považovány popsané stavy jako například zvracení, průjem, močení, pocení a tachykardie, které se objevují během několika minut po aplikaci látky Kambo (Li, Horng, Lynch, Smollin, 2018). Jeden z přítomných mladších mužů se po probuzení posadil a znovu zvracel, tentokrát hnědou tekutinu. Optikou šamanky šlo o něco velmi starého. Vyčerpaný usnul, šamanka opustila místnost, aby ohřála připravenou polévku – rozmixovanou zeleninu bez soli a koření a já stále držela prostor a byla jsem zároveň k dispozici.

Lidé se postupně začali probouzet a odcházeli buď domů, nebo vedle do kuchyně k jídlu. Na jejich tvářích zářily úsměvy a vyměňovali si pocity, dojmy i zážitky, které se týkaly všeho, co je napadlo. Zaujalo mě jedno mužské duo, které se ceremonie účastnilo. Šlo o muže, který údajně vlastní jednu velmi slavnou společnost, která natáčí pornografii a sám byl dříve pornohercem a jeho mladší kolega, který se seance také účastnil, byl jakýmsi jeho učněm, taktéž ze stejné oblasti. Dalším zajímavým mužem byl Michal, tlumočnick, překladatel a lingvista, se kterým jsem prováděla rozhovor.

Tento 46letý muž se dostal ke Kambu přes holotropní dýchání se Stanislavem Grofem, na kterém se seznámil se ženou, která mu o Kambu řekla. Opět se jedná o praktiku související s New Age. Snad ještě více než u léčitelství platí podobnost s novými náboženskými hnutími u psychoterapeutických škol a směrů, neboť náboženské zážitky často slouží terapeutickým účelům. Český psychiatr Stanislav Grof, který je tvůrcem tzv. holotropní terapie, při níž je náboženský zážitek dosahován hlavně prostřednictvím zrychleného a prohloubeného dýchání, je součástí Hnutí nové doby (Vojtíšek, 2007: 155).

Po zážitku s tímto typem práce s dechem se Michalovi stala jakási vlna koincidencí, během kterých přestal říkat „ne“ a následoval linie, které ho dovedly až

k žábě. V tomto případě bylo Kambo tedy součástí určitých koincidencí, které vedly k určitému cíli.

Při našem rozhovoru měl za sebou asi pět seancí s Kambem, které udělal během několika měsíců. Jeho nejsilnějším zážitkem bylo první Kambo, kdy jeho životní okolnosti, které ho k tomu dovedly, byly samy o sobě obtížné, neboť se jednalo o vztahové krize. Nejvýraznější zážitek v souvislosti s Kambem byl pro Michala ten, kdy v sobě objevil jakýsi rezervoár obrovské síly a ta síla se projevovala v různých aspektech a úrovních. Michal se zmínil o tom, že zažíval sílu toho, co vydrží jako člověk. Když člověk projde nějakým diskomfortem, tak údajně pozná, že jeho hranice jsou mnohem dál. Strašně významný je podle Michala element té nepohody a diskomfortu, který je během ceremonie. Podle něj je to nepříjemné až skoro hnusné, protože se to týká zvracení a zároveň to významně utužuje charakter. Z muže to prý udělá chlapa, a i tenhle vedlejší prožitek je hodně významný, protože obrovské množství běžných životních zkušeností člověk pak snáší s daleko větším klidem a přehledem a lze si toho povšimnout až u těch nepříjemných věcí, do kterých by člověk za normálních okolností nešel. Moderní způsob života nás podle Michala hodně dává do takového otroctví „golden chains“ – tíhneme k čemukoli, co nám poskytuje bezpečí a komfort a bojíme se riskovat a vstupovat do nepohody a tím pádem se dostáváme k nesmírně důležité věci – že ta žába otevírá dveře k dobrodružství, což je podle Michala klíčové. Kambo je v takové situaci tedy aktérem, který je schopný jednat a podílet se na řadě událostí, které jsou pak pro respondenta klíčové. Když člověk zažije takový diskomfort, jako na Kambu, tak je bez váhání schopný zvednout se ze židle a rovnou jet na letiště a někam pryč, přičemž kdyby člověk tenhle zážitek neměl, tak by jeho mysl našla v mžiku všechny možné důvody, proč to není možné. Díky tomuhle se otevrou vrata k tomu, aby člověk vystoupil z pocitu oddělenosti k pocitu zážitku jako celku, protože ty zdi, které nás mentálně oddělují od prožívání života jako celku jsou právě strachy z toho, že budeme cítit nějakou bolest, že se nám něco stane a není to nic jiného než myšlenky, které drží naši mysl v nějakých kleštích a které nás vytrhávají mimo přítomný okamžik. Michal tedy vnímal Kambo jako sílu, která otevírá dveře do života, která v něm zároveň probudila pocit síly lidského jedince, vesmírné bytosti, která je tady se svým potenciálem.

Michal během seance pracoval se svým záměrem, na který nebyl připravený, ale během ceremonie si ho po vyzvání šamanky instinktivně zvolil. Záměrem pro Michala bylo vytvoření spojení se svým nejnvnitřnějším potenciálem a odstranění veškerých

překážek, které mu brání v jeho plném rozpětí. A ta síla se posléze začala projevovat na těchto různých úrovních. Další podobou Kamba je tedy Kambo jako katalyzátor skryté síly v člověku. Co je na něm podle Michala nejúžasnější je to, že do člověka vstoupí tato substance, která může být chápána jako nějaká entita, která něco začne dělat, poté člověk prožívá výrazné fyzické i psychické reakce, pak ta záležitost proběhne a on se potom cítí ve stavu čistoty, kdy nejen, že není něco chemicky navíc, ale dokonce bylo ještě odebráno mnoho vrstev chemických nánosů, které tam byly předtím, takže výsledný stav je stav největší čistoty organismu a výsledek je jako kdyby bylo z něčeho sejmuto několik závojů, kokonů, které tam nepatřily, jako když je mumie zafačovaná v gázách a rozmotá se, přičemž výsledným pocitem je mnohem větší přirozenost. Zároveň v tom není žádná kocovina, není tam ani pocit, který má Michal po tom, když si dá kávu, alkohol, nebo když si dá prášek na bolení hlavy. Je to prý jako pocit po nějakém půstu, když z vás nějakou očištnou intoxikací odteče mnoho věcí – zplodin, které ve vás nemají co dělat. Kambo je tedy opět jednou z technik kultivace sebe sama, kdy pomocí něho dochází k fyzické i mentální očištění a probouzí se k přirozenosti. Dále mi sdělil, že po Kambu byl mnohem vědomější v momentě, odolnější v různých situacích a byl přirozenější v mezilidských reakcích. Byl také sebevědomější, aniž by k tomu potřeboval nějaký předešlý trénink a cítil se mnohem víc sám sebou.

Michal sám sebe hodnotil jako člověka, který je otevřený, ale zároveň hrozně skeptický vůči esotericko-náboženským konceptům, je skeptický i vůči konceptu reinkarnace, nicméně cítí, že existují určité čisté energie, které se neodvažuje pojmenovávat. Přesto, že disponuje tímto skeptickým instinktivním pohledem, připustil, že do něj něco vstoupilo, něco, co s ním dvě hodiny zacházelo a co bylo přítomné úrovni vývoje jeho vědomí během procesu a bylo s ním úplně do poslední chvíle, kdy se zlomil nějaký proces, který tam měl dozrát a poté ho to zanechalo čistším. Jeho skeptický postoj, který se brání formulaci božstev je obranný postoj proti tomu, aby se nestal ezoterikem závislým na určitých mentálních konceptech, přesto ale připouští, že nějaká část jeho vědomí přijala fakt, že do něj vstoupila nějaká entita. Je vidět, že pro Michala se Kambo stalo technikou sama sebe a rituální událostí a z našeho rozhovoru bylo zřejmé, že se těší na další zážitky, které s touto substancí bude mít. Kambo zde sehrálo svou roli v technikách sama sebe a pomohlo mu svým terapeutickým potenciálem od krize, kterou prožíval. Přestože tvrdí, že je skeptickým člověkem, díky Kambu se v něm zlomily určité

koncepty, které si vědomě nastavil proti vlivu ezoterismu a připouští podobu Kamba jako inteligentní entity.

Bezprostředně po pomáhání na ceremonii jsem onemocněla a zhruba dva týdny poté jsem byla pozvána na další seanci, která proběhla na konci prosince 2017. Ceremonie se zúčastnilo 6 lidí – pět mužů a jedna žena. Průběh byl podobný jako na poslední seanci. Účastníci zabrali v místnosti svá místa, vyslechli si informace a byli vyzváni, aby se rozhodli, jakou přípravnou medicínu si dají. Dva lidé si dali sanangu, která v průběhu došla, tak se zbylí rozhodli pro rapé a jeden nechtěl nic. Neo-šamanka měla rapé více druhů, každé bylo jiné a člověk se měl intuitivně rozhodnout pro to, které se mu líbí, aniž by znal jeho složení. Toto bylo neo-šamankou odůvodněno tím, že naše niterní inteligence si sama instinktivně vybere to, co je pro ni vhodné. Lidé, kteří se rozhodli dát si rapé tedy vůbec nevěděli, co si vlastně dávají.

Než ceremonie začala, tak si seanci jedna dívka rozmyslela a chtěla to vzdát. Tvrdila, že jí něco říká, že do toho nemá jít a že se jí to nelíbí. Tato reakce vyvstala po informacích, týkajících se Kamba a průběhu rituálu. Dívka byla na místě se svým přítelem a po nějaké době se zklidnila a rozhodla se, že do toho přesto půjde. Po tom, co se všem účastníkům vypálily tečky, se přešlo k pití vody a aplikování látky. Během celé této doby jsem meditovala a dělala opět to, čemu se říká držet prostor.

Jeden z účastníků měl dost rychlý průběh ceremonie, fyzická očista formou zvracení proběhla téměř okamžitě, cca do 2 minut od aplikování látky. Když jsem se s ním po skončení ceremonie bavila, říkal, že měl Kambo již asi 5x. Je možné, že frekvence rituálů zrychluje průběh biologické očisty (zvracení, průjmu), a protože mám s takovýmto průběhem obdobné zkušenosti, stačí mi obvykle už jedna dávka a proces má rychlý nástup.

Ceremonie probíhala celkem hladce, bez větších komplikací. Jeden člověk od začátku aplikace jedu po celou dobu ceremonie vydával kvílivý zvuk, pravděpodobně se tím uvolňoval, ale vnímala jsem, že to ostatní účastníky seance trochu ruší. Při zvracení byly jeho zvuky hlasitější a sténavé a když jednou velmi nahlas zvracel, tak k němu neo-šamanka přišla a zvonila nad ním starým kovovým zvonečkem. Tuto techniku jsem viděla poprvé. Jinak obecně neo-šamanka pracovala v tichu, bez jakékoli hudby. Dříve jsem u ní na ceremonii zažila, že pouštěla z počítače zvuky žab a snažila se simulovat v bytě deštný prales. Nyní však digitální simulace pralesa byla zaměněna za ticho, při kterém občas pískala či pozpěvovala a pracovala s vykuřovadlem palo santo, s rapé a s brkem

nějakého dravce. Perut' používala k jakémusi foukání kouře, pomocí mávání brkem naháněla kouř vykuřovadel na účastníky a ti pak cítili kouřem „přímý zásah“. Bylo zajímavé, že ve většině případů, kdy tyto metody na někoho více aplikovala, dotyčný následně více zvracel, nebo se mu povedlo ze sebe dostat, co před tím pořádně nešlo, takže tato její technika byla velmi účinná. Stala jsem se tedy opět svědkem brikoláže, kde se v nuselském bytě mísily prvky z rozdílných kultur, ať už šlo o tibetský zvoneček, amazonská vykuřovadla, či další prvky z různých částí světa, aby společně doplňovaly Kambo. Účastnice ceremonie, která chtěla seanci původně vzdát, vůbec při rituálu nezvracela, chodila pouze na toaletu. Žena pak byla veselá a libovala si, že jí vůbec nebylo špatně a s úsměvem odcházela domů. Fyzická očista často nemusí probíhat pouze formou zvracení, ale i jinými způsoby a vliv látky Kambo na člověka je velmi individuální.

Druhý den jsem opět onemocněla a byla jsem si téměř jistá, že mé náhlé onemocnění nějakým způsobem souviselo s ceremonií. Při ceremoniích se podle neo-šamanky uvolňují různé energie a entity a když je člověk nedostatečně chráněn, může si sám něco odnést domů. Přesto jsem byla velmi vděčná, že jsem se mohla účastnit ceremonie i z této druhé strany než jako klient, který se jde léčit a vnímat tak komplexně prostředí, průběh i vliv a sílu Kamba, které vnikalo do všech aktérů a individuálně s každým pracovalo.

9. Rapé nebo sanangu?

Další část výzkumu jsem prováděla v březnu roku 2018, kdy jsem se rozhodla provést druhou karnální část, tentokrát u stejné neo-šamanky, u které jsem pomáhala v zimě na ceremoniích. Do mailu mi chodily rozpisování ceremonií a já jsem si vybrala jeden den v týdnu, kde měly být kromě mě údajně jen další dvě ženy. Rozhodla jsem se celkem spontánně, cítila jsem jakési volání, že mám Kambo podstoupit a že bude pro mě vhodné a důležité. Pár dní před ceremonií jsem měla lucidní sny, související s nadcházejícími událostmi a značící štěstí. Během výzkumu jsem zjistila, že sny a volání ve spojitosti s Kambem nejsou ojedinělé a většina mých respondentů odpověděla, že Kambo s nimi promlouvá prostřednictvím snů a obrazů.

Rituál začínal v 10:00 dopoledne a při příchodu do bytu k neo-šamance mě překvapilo množství připravených misek a ubrousků. Zjistila jsem tedy, že tam nebudou kromě mě jen další dvě účastnice, jak mi bylo avizováno, ale více lidí. Postupně přicházely

další a další účastnice, a nakonec jsme k mému překvapení seděly v kruhu samé ženy. Kromě mě tam bylo ještě šest dalších žen, takže i s neo-šamankou a se mnou nás bylo osm. Tato neo-šamanka se živí pořádáním ceremonií s Kambem a dalšími látkami, zároveň maluje obrazy a provádí masáže. Techniky péče o sebe, jichž je Kambo součástí, jsou tedy pro tuto ženu jedním ze zdrojů obživy. Tentokrát byla po údajně náročném ayahuaskovém víkendu a to, že jsme se sešly samé ženy hodnotila jako odměnu. Prý se samé ženy přihlásily čistě náhodně, což se v porovnání s jinými ceremoniemi moc nestává. I já jsem většinou v Praze zažila větší poměr mužů než žen.

Po úvodu, co nás čeká, začala ceremonie tím, že jsme si měly vybrat, zda chceme rapé, nebo sanangu, která je prý obzvláště pálivá, zato krátká a účinná. Jelikož jsem ještě nikdy při ceremonii sanangu neměla – pouze jednou bez Kamba, tak jsem ji zvolila. Lehla jsem si na matraci a nechala jsem si od neo-šamanky nakapat kapky do očí. První pokus o otevření očí zaplavila bolest, při které se mi až rozbušilo srdce. Naštěstí trvala asi minutu a pak už to bylo jen mírné pálení, které brzy odeznělo.

Poté následovalo vypalování teček. Já šla pokaždé druhá na řadu, protože se ceremonie dělaly od levé strany, kde neo-šamanka seděla. Klekla jsem si před ni, zadívala se jí do očí a pošeptala jsem jí svůj záměr, kterým byl můj dlouhodobý osobní problém, neboť bych si nedovolila přistupovat ke Kambu zcela bez záměru. Šamanka mi dala nějaké rady, jak tento problém řešit, poté mi vypálila 4 tečky na levé rameno a říkala, že jsou malé a že to bude stačit. Po vypálení teček už jsme měly začít pít vodu. Pro mě je tato část ceremonie vždy skoro nejnáročnější, protože na lačný žaludek do sebe dostat 1,5 l láhev vody je skoro až nadlidský výkon a dělalo se mi špatně ještě, než jsem dostala Kambo. Následovala aplikace a šamanka mi dala na vypálené tečky kousky sekretu pouze do třech teček, že prý to dnes bude takové informační a bude to možná stačit. Sekretu bylo zřejmě méně než množství, které jsem dostala na svém posledním karnálním výzkumu na louce v Blatné v listopadu minulého roku.

Následovala prudká vlna energie, rozbušení srdce, teplo, tlak v hlavě a v patře. Začala jsem zvracet jako první asi za 6 minut od aplikace látky a postupně mi bylo čím dál tím lépe. Toto Kambo bylo asi nejslabší v mém životě, ale paradoxně nejsilnější, co se týče událostí, které se manifestovaly v následujících dnech. Na tomto ženském kruhu dávala neo-šamanka všem ženám jen malé množství látky, některým přidala, některým, jako třeba mě, už nepřidávala, protože biologická očista proběhla velmi rychle už na začátku. Některé

ženy ani nezvracely, reakce na Kambo byly různé. Některé chodily na toaletu, jiné jen seděly a vše prodýchávaly. Po skončení jsem jela domů, byla jsem unavená, a tak jsem celý zbytek dne jen spala a odpočívala. Po několik následujících dní se mi v souvislosti s Kambem objevily panické ataky, nicméně přestože byl proces velmi náročný a nepříjemný, posílilo mě to a zlomily se ve mně určité negativní vzorce chování, které ve mně doposud přetrvávaly a cítila jsem se, jako by se mi restartoval organismus.

10. Cesta do Amazonie

Podařilo se mi zakoupit zpáteční letenku z Madridu do Limy, přičemž zpáteční letenka byla levnější než jednosměrná. Odlet byl v půlce července a návrat měl být na začátku října. Mým plánem bylo ale zůstat v jižní Americe až do prosince, tak jsem se rozhodla, že si pořídím letenku nazpátek operativně až v zahraničí. V peruánské Amazonii jsem měla předem pouze dva kontakty. Jeden byl na domorodého šamana, žijícího ve vesnici Yurimaguas, v oblasti San Martín, se kterým jsem se setkala před třemi lety a absolvovala jsem s ním dvě ayahuascové ceremonie a můj druhý nejcennější kontakt byl na muže, který žije v Iquitosu a dělá Kambo výcvik pro nastávající neo-šamany a všechny, kteří chtějí s touto látkou hlouběji pracovat. První měsíc se mnou měl cestovat můj přítel, který měl v plánu se pak odpojit a pokračovat ve své cestě se svým kamarádem.

Začali jsme hledat v oblasti Iquitosu vhodné ubytování na delší dobu a napadla nás možnost Workaway – dobrovolnických prací za ubytování. Během hledání jsme objevili projekt snů – dům v amazonské džungli, 30 km od města Iquitos, v soukromé přírodní rezervaci, jehož majitelka hledala dobrovolníky, kteří by pomáhali jak s údržbou domu, tak se zahradou a zvířaty. Projekt jsme dostali a naplánovali a z předešlé návštěvy Peru jsem věděla, že do Iquitosu se dá dostat jedině lodí nebo letadlem. Domluvili jsme se tedy, že nejdříve poletíme z Limy do Tarapota, což je město na pokraji peruánské Amazonie a odsud se vydáme přes hory do městečka Yurimaguas, z jehož přístavu vyrážejí lodě na Iquitos.

V Yurimaguas jsme se ubytovali na místě, které jsem znala z předchozích let – hostel přímo u náměstí, s výhledem na řeku, v které lze občas pozorovat vyskakující růžové delfíny – inie amazonské. Jen ze zvědavosti jsem zkontaktovala předchozí den v Tarapotu šamana Neye, kterého jsem znala z minulých let a hned mi volal. Dorazil

později za námi do hostelu a byl nadšený, že mě vidí. Ptala jsem se Neye, jestli zná Kambo nebo někoho, kdo ho praktikuje, ale Ney toto zvíře neznal. V oblasti, ve které Ney bydlí, se Kambo přirozeně nevyskytuje, takže jeho neznalost byla pochopitelná. Okamžitě nám ale nabídl, jestli nechceme pít druhý den ayahuascu – psychotropní nápoj z liány *Banisteriopsis caapi* a dalších rostlin. Věděli jsme, co to obnáší, a tak jsme mu řekli že ještě ne, že nedržíme dietu a že kdyžtak až dva dny poté. V peruánské Amazonii místní léčitelé ayahuascovou dietu spíše neřeší, což se o neo-šamanech nebo pravidlech v Evropě říci nedá, neboť Evropa z ayahuascy udělala techniku sama sebe, na kterou je potřeba se nějakým způsobem připravit, podstoupit ji a pak integrovat zážitky a kultivovat následky. O dva dny později jsme u Neye na zahradě podstoupili ayahuascový obřad, vydali se s ním do džungle a za další dva dny jsme se vrhli na naši cestu dál, směrem Iquitos.

amazonský deštný prales v okolí města Yurimaguas

Rozhodli jsme se vystoupit v přístavu, ve městě Nauta, odkud se dá už do Iquitosu dojet po souši. Cesta byla velmi dlouhá a byli jsme rádi, když jsme konečně do Nauty dorazili – do města plného lidí bez domova a nemocných pouličních psů. Tamní psi vypadali jako kostry potažené kůží a jejich denní náplní bylo nekonečné čichání a hledání

potravy v hromadách odpadků podél místního tržiště. V Nautě jsme zůstali jednu noc a hned druhý den ráno jsme vyrazili směrem k Iquitosu, do nejbližší vesnice od sídla našeho nastávajícího dobrovolnického projektu. Náš nový domov sídlil hluboko v džungli, kam se dalo dojít pouze pěšky. Byl dřevěný, měl místo zdí sítě proti hmyzu a střechu z palmového listí. Dům byl plný dobrovolníků z různých koutů světa, kteří vypadali, jak z reality show o přežití v džungli, v jejich tváři potřísněné popelem bylo vidět, že už leccos mají za sebou a ve vzduchu byl cítit štiplavý pot.

Následující období jsem mapovala terén výzkumu a zjišťovala jsem, kde všude v okolí se dělá Kambo. Jedno retreat centrum bylo hned v sousední vesnici nedaleko našeho bydliště, ale bohužel bylo v tomto období zavřené, nicméně bylo jasné, že největší koncentrace těchto praktik bude ve městě Iquitos.

11. Iquitos

Iquitos je vzhledem ke své temné historii skutečně pozoruhodné místo. V polovině 19. století pokrývaly amazonské pláně miliony kaučukovníků – stromů, z nichž se získávala guma, a pyšnily se svou neslýchanou hodnotou. Toto „bílé zlato“ se stalo terčem nenasytných mužů, kteří se za tímto pokladem přesunuli ze severu a dychtili po tom, aby kaučuk našli. Tato situace by se dala přirovnat ke zlaté horečce v USA, obrovská migrace hledačů způsobila v Iquitosu a ve městě Pucallpa masovou explozi. Neuvěřitelný počet jak vnitřních migrantů, tak Evropanů, hledal rychlé bohatství a severní města byla zanechávána vyliďněná. Během této drsné kaučukové epochy se staly tisíce domorodců v centrální Amazonii obětmi zotročování a špatného zacházení a mezi lety 1880-1915 jich kolem 30 000 zemřelo (Dobkin de Rios, 1992: 32).

Ve 20. století se místní sběrači gumy stali novým typem člověka, byli z nich nomádi, objevitelé a dobrodruzi, závislí pouze na své mačetě, pušce a sekyře, která jim umožňovala dostat se dál, hlouběji do srdce džungle. V tomto období docházelo v Amazonii k vnitřnímu vysídlení populací, indiáni začali prchat na nepřístupná místa daleko od hlavních řek, zatímco jiné skupiny se staly denními dělníky, služebníky, otroky, prostitutkami a další část lidí začala žít na okraji společnosti. Na ulicích Iquitosu se začali objevovat lidé mnoha různých národností a města byla většinou plná osamělých mužů, zanícených bohatstvím. Období gumy trvalo až do roku 1919, dokud Britové

nepropašovali kaučukovníková semena z Peru do jižní Asie a nezaložili plantáže tam, což způsobilo pokles tržní ceny (Tamtéž: 35).

Masivní migrace způsobily otřesy v zemědělské a produktivní základně regionu a Iquitos se stal postupně centrálním obchodním městem, neboť měl strategickou pozici na řece Amazonce a bylo možno z něj přepravovat produkty do Evropy a severní Ameriky. V důsledku amazonské kaučukové epochy opustilo své domovy velké množství mužů z pobřeží a putovali komunitami džunglí. Měli mnohonásobné sexuální akty s domorodými ženami a narozené děti z těchto aktů pak změnily rasové panorama oblasti (Tamtéž: 35-36).

Když jsem poprvé vyrazila do Iquitosu, hlavou se mi honily myšlenky: Jaké to asi bude? Iquitos není jen obchodním centrem Amazonie, ale i jistým turistickým fokusem všech dobrodruhů, prahnoucích po zakušení ayahuascy, Kamba a ženoucích se po amazonském dobrodružství. Je to také centrum všech možných šamanů, neo-šamanů, léčitelů, baťůžkářů, pouličních umělců či podivínů. Když jsem byla v Amazonii poprvé, potkala jsem v jedné malé vesnici muže z Čech, který v Iquitosu bydlel a tvrdil, že to byla největší chyba, protože Iquitos je městem zlodějů a prostitutek. Byla jsem plná očekávání a konečně přišel den, kdy toto pozoruhodné místo uvidím na vlastní oči.

Naše první návštěva centra města směřovala rovnou na Belen Market. Slyšela jsem o tomto místě mnoho historek a byla jsem velmi zvědavá, jak bude místo vypadat ve skutečnosti. Belen Market je nejrozsáhlejším trhem v tomto největším městě peruánské Amazonie. Dalo by se říct, že přímo definuje Iquitos, protože je to skutečně pozoruhodné místo. Domov toulavých nemocných psů, mrchožroutských supů, kapsářů a podivínů. Je to jakási džungle v džungli, kde nic nezůstane stejné, jednotlivé stánky se rozprostírají na míle daleko v různých úrovních a v srdci trhu sídlí „merkado el brujo“ – v překladu čarodějnický trh nazývaný šamanská ulička. Právě tam najdou cestovatelé i místní všechna kouzla, medicíny, tajemství, byliny a artefakty ze srdce Amazonie.

Ulice byla ucpaná motorkami, auty, tuk-tuky a ve vzduchu byl cítit silný zápach výfukových plynů. Jaký je to paradox, že se vyskytuje tak silné znečištění uprostřed největších plic světa – amazonského deštného pralesa. Všude byl velký provoz, auta, lidi, stánky, hluk. Tak tohle je Iquitos, honilo se mi hlavou.

Když jsme dorazili na Belen market, překvapilo nás, že ceny byly zhruba 3x vyšší než kdekoli jinde v Peru. Avokáda ještě dražší než v České republice. Kolem nás byla

nabídka obřích manioků a zelených banánů, na stole byly rozporcované obrovské nažloutlé suchozemské želvy. Na zemi se všude hromadila kupa odpadků, těl ryb, rostlin a tmavě zapáchající voda, stékající z postranních stánků se slévala do malých potůčků, jako by to byly dlouhé kořeny stromu, prorůstající hlavní uličky trhu. Kdo tam byl, tomu navždy zůstane v paměti onen specifický pach, čistá koncentrovaná esence Belen marketu.

trh v Iquitosu

Po chvíli, co jsme procházeli hlavní ulicí trhu, jsme našli postranní „bruja“ uličku s přírodním a čarodějnickým zbožím. Podařilo se mi za velmi malou cenu nakoupit dračí krev – mízu z jednoho amazonského stromu, vhodnou proti střevním potížím a různým jiným onemocněním s žaludkem a kočičí dráp – léčivou kůru stromu, posilující imunitu. Po procházení uličkou na mě volala šlachovitá žena středního věku s vrásčitým obličejem a lákala mě na její nabídku „ayhuasca, Kambo“. Zaujalo mě, jak je to snadné. Než se stačím sama zeptat nebo podívat, jsem přímo u něj. Zastavila jsem se tedy a zeptala jsem se: „Kambo?“ Žena zašla dozadu a přinesla pytlík Kambo dřívek. V pytlíku jich bylo plno a dřívka byla různá. Dlouho jsem si je prohlížela a látka byla na každém z nich jinak navrstvená. Žena mi pověděla, že jedno dřívko stojí 50 solů (cca 350,- Kč) a že je na něm cca 50 dávek. Sama vím, že na internetu se jedno dřívko prodává za zhruba 1300,-, takže místní cena byla skutečně nízká a určitě by se o ní dalo ještě smlouvat. Dřívek bylo opravdu velké množství a Kambo nebo rapé měl ve stánku skoro každý druhý. Hlavou se mi honilo, z kolika žab to asi bylo vyextrahováno a po chvíli jsem jí s poděkováním sdělila, že snad někdy příště a zeptala jsem se, jestli má i sanangu, protože mě velmi zajímala její cena. Z její odpovědi bylo zřejmé, že jde pravděpodobně o nedostatkové zboží. Prý sanangu bohužel nemá, je drahá a je jí málo, ale poradila mi, kde ji seženu. Místo jsem však nenašla.

Trh se táhne do různých úrovní města a na uličky jsou kolmé další uličky. V téměř každém bruja stánku měli rapé, copaibu, dokonce i drcenou psychotropní rostlinu chacruna a spoustu dalších směsí, u nás legálních i nelegálních, které jsou pro psychonauty rozhodně zajímavým lákadlem, ale vzhledem k tomu, co už o některých těchto substancích vím, bych je jen tak někomu nedoporučovala konzumovat. Pojem psychonaut, jehož autorství je obvykle připisováno německému filozofovi E. Jüngerovi, je složen z řeckých slov psýché (duše) a naútés (námořník). V Jüngerově symbolickém myšlení je slovo psychonaut nápodobou slova argonaut, což je hrdina, který se při hledání pokladu vydává na samé hranice známého světa. Psychonaut je potom ten, kdo putuje oceánem lidské „duše“ a hledá jeho skrytá tajemství, je tedy tím, kdo se noří do vnitřního světa symbolů, halucinací, extatického třeštění či katatonického strnutí navozeného psychoaktivními látkami, aby zde odhalil hranice vlastního vědomí (Pokorný, 2016: 13-14).

Nabídku doplňovaly lebky krokodýlů, sušení hadi, lektvary, afrodiziaka a různé kouzelnické sety pro to, jak zbohatnout nebo získat vysněného partnera. Kambo se tedy dalo koupit zde a byly ho mraky. Kolik je v tom asi zapojeno lidí? A kolik zvířat?

Při naší první návštěvě Belenu jsme toho chtěli vidět co nejvíce, tak jsme se vrhli i do jiných úrovní trhu a odbočili jsme na periferii, kde bylo méně lidí, i ceny byly nižší a prostředí i stánky prostší, přesto jsem se nemohla zbavit dojmu, že nás místní pozorují a že tam nepatříme. Kromě různých pokrmů se na mnoha místech prodávali i slepice či malí zelení papoušci se zastřiženými křídly.

O pár dní později jsem jela do Iquitosu znovu, tentokrát sama, abych se konečně setkala s Deyanem, mým jediným kontaktem, mužem, který pořádá výcviky v džungli pro nastávající Kambo praktikanty a vychovává z nich tak zkušené neo-šamany. Setkali jsme se ve velmi hezkém hostelu, kde bydlel a hned při prvních pár větách bylo vidět, že ví o Kambu a všech aktérech, kteří jsou do věci zapojení, spoustu informací. Vedli jsme spolu dlouhý rozhovor, při kterém mi odpověděl na všechny otázky a já si pak dokázala udělat o roli Kamba v Iquitosu obrázek. Ptala jsem se ho, zda bych se mohla jako dobrovolník zúčastnit výcviku, který na podzim pořádá, ale slušně mi odpověděl, že aniž bych přijímala velké množství látky Kambo jako ostatní, asi to nepůjde. Výcvik byl jinak velmi drahý a já si ho nemohla dovolit.

K tomu, abych prý viděla, jak věci ohledně žáby Kambo doopravdy chodí, jak se k ní lidé tradičně chovají a co za vším stojí, je pro mě klíčové navštívit Matsés. Již při formulování výzkumu jsem věděla, že pokud v tématu chci jít do hloubky, je nutné, abych se setkala se zvířetem tváří v tvář a s alespoň jedním etnikem, od kterého žába pochází, protože taková skupina lidí má ke Kambu svůj specifický přístup. Dají se navštívit různá etnika, pracující s Kambem, ale v oblasti, kde jsem výzkum prováděla žije v podstatě nejznámější skupina, pracující s Kambem, jimiž jsou právě Matsés.

Matsés žijí v Peruánské Amazonii podél řeky Rio Yavarí, která prochází srdcem jejich země a zároveň tvoří pomyslnou mezinárodní hranici s Brazílií. Jsou původními obyvateli brazilské a peruánské Amazonie. V současné době žijí ve vlastní rezervaci o velikosti 420 626 ha a v jejím okolí. Jejich komunity skýtají zhruba 3 200 členů a dorozumívají se svým jazykem Matsés, který patří do jazykové rodiny Panoan. Význam slova Matsés je odvozen od slova „lidé“ (Voss, Fleck, 2011: 3). Skupina je velmi zkušená s lukem a šípy, kromě nich používá k lovu i rybářské náčiní a pušky. Lov je jejím hlavním zdrojem obživy, chytají tak nejrůznější zvířata jako jsou ryby, opice, tapíři nebo lenochodi a v jejich zahradách roste široká škála plodin, z nichž hlavními jsou manioky a zelené

banány plantainy. Právě ze zralých zelených banánů se vyrábí sladký nápoj s názvem chapo, který je součástí každodenního jídelníčku (Gibbons, 2015).

Vzhledem k tomu, že místo, ve kterém žijí, disponuje vysokou úmrtností díky celé řadě hrozeb, jimiž jsou například jedovatí hadi, malárie či žlutá zimnice, je pro ně nezbytné znát dokonale tamní flóru a faunu a naučit se vidět džungli jako svého spojence. Při svém etnografickém výzkumu jsem zjistila, že hlavními takovými spojenci lidí Matsés jsou rapé Nënë, šňupací směs drceného zeleného tabáku s popelem z kůry stromu *Theobroma bicolor*, Sananga – šťáva keře *Tabernaemontana Undulata* a Kambo, v jejich jazyce Acaté, výměšek žáby listovnice dvoubarvé. Všechny vyjmenované produkty Matsés používají, aby byli silní, zdraví a dobří lovci, aby rychle běhali a aby se pomocí vizí uměli napojit na zvířata, která loví.

Deyan mi při setkání sdělil, že jeden muž bude brzy expedici za Matsés pořádat, prý je z Česka nebo ze Slovenska a že mi sežene kontakt. V momentě, kdy tuto větu dořekl, onen muž, o němž jsme hovořili, vešel do dveří. Tak jsem se seznámila s Manou, který mi sdělil, že expedice začíná za pár týdnů a že má ještě dvě volná místa. Domluvili jsme se na společném setkání v Iquitosu jiný den a já získala čas na rozmyšlenou.

Na dalším setkání jsem se dozvěděla o Manovi, pořádajícím výlet k Matsés, něco více. Mana, mladík ovlivněný hnutím New Age, který je věčně na cestách, poznal Kambo v roce 2016 a byla to podle něj láska na první pohled. Myslí si, že existuje jakási absolutní propojenost vesmíru a tahle látka je součástí toho propojování. Hned na prvních třech Kambo seancích, které absolvoval, dostal během ceremonie zprávu, že by měl s Kambem pracovat a začal se tedy učit. Když ho cesta zavedla do jedné rainbow komunity v Iquitosu, šel hned první den po příjezdu na desetidenní dietu s touto substancí, kterou vykonal v místě, kde se obvykle pořádaly výcviky, které organizuje Deyan. Dieta probíhala tak, že byl sám v džungli, měl připravené vlastní jídlo a přicházel za ním jeden jeho kamarád, který mu aplikoval Kambo. Poté potkal v komunitě člověka, který mu ukázal, jak se Kambo extrahuje, potkal žabu a měl tedy přímý kontakt se zvířetem, což si myslí, že je úplně zásadní při práci s touto látkou. Po takovémto výcviku se cítil připravený na to sdílet své dovednosti a jel do Evropy, kde Kambo praktikoval na různých seancích pro různé typy lidí. Během tohoto období, kdy pouze praktikoval ceremonie, cítil jistou nerovnováhu a absenci fyzické práce, a proto si dal s Kambem pauzu, během níž se naskytla příležitost navštívit Matsés. Po pobytu u Matsés vymyslel s některými členy této etniky vizí, že by

rádi pokračovali v nějaké spolupráci a zároveň jednou částí spolupráce je možnost zainteresovaných lidí přijet se učit od Matsés a druhá část spolupráce spočívá v tom, že Matsés mohou participovat při tvoření různých kulturních i medicínských projektů.

Kambo je pro Manu prý dobrá medicína, která dokáže spoustu věcí. Netvrdí, že je to medicína na všechno, ale dokáže podle něj úžasně čistit tělo od všech možných virů, toxinů a bakterií. Podle Many má všechno svou inteligenci, zejména v džungli je hodně znát, jakou sílu si ekosystém za tu dobu vytvořil. Jakou inteligenci mají v džungli rostliny i zvířata, aby přežila v tomto ohromném boji o život a zachování si své vlastní síly. Kambo tomu jde podle něj příkladem a můžeme ho použít k tomu, abychom i my objevovali sílu v nás, abychom byli kompletní, abychom měli dobrou imunitu a s imunitou pak další benefity. V tomto tvrzení se shodl s výpovědí Michala, který také interpretoval Kambo, jako entitu, která nám pomáhá probouzet a objevovat sílu, kterou máme sami v sobě.

Setkání s Matsés prý bylo pro Manu velmi silné. Tvrdil, že tradiční medicíny působí v západní kultuře jako něco exotického a když se to spojí s nějakou spiritualitou, vytváříme v tom nějaký transcendentní přesah, kdežto Matsés jsou praktičtí, nemají žádnou ceremonii, člověk dostane Kambo a jde do trávy. Matsés Manu prý inspirovali v jejich vztahu ke Kambu a do budoucna by Kambo praktikoval více způsobem jako oni. Jeden z důvodů, proč nabídnout lidem možnost jet se učit od Matsés je ten, aby lidé, kteří pracují s Kambem poznali, odkud ona medicína pochází. Podle jeho názoru je důležitý kvalitní Kambo výcvik, který poskytuje informace o tom, jak pracovat s Kambem v západním kontextu, ale je potřeba propojení i s kontextem, odkud ta substance vzešla.

Jednou z věcí, co mi Mana sdělil, je, že Matsés poskytují medicínu lidem, kteří ji aplikují na západě a existuje jeden takový nejznámější muž, který kupuje medicínu od Matsés a posílá ji do světa. Děje se ale to, že Matsés dostávají za svou práci hodně malý finanční obnos, což přispívá tomu, že se to kompenzuje množstvím extrahovaného Kamba. Pro někoho se tak podle Many jedná o velký zdroj příjmů, protože na západ se látka dá prodat desetkrát až padesátkrát draž. Tento muž má kontakty se západním světem a nabízel spolupráci i Manovi, který nabídku odmítl, přesto s ním prý má ale dobré vztahy. Podle Many jde o velkou zodpovědnost, a když se věci nedělají správně, tak to hází špatné světlo na celou Kambo komunitu.

Sdělil mi také, jaké projekty už pro lidi Matsés udělal a jaké má v plánu. Jeho hlavní vizí bylo etniku pomáhat pomocí různých projektů, které by měly znovu obnovit

jejich kulturu, která se postupně vytrácí. Mladí už nechtějí následovat tradice, touží po západním životě a kultura lidí Matsés uvadá. Mana mi sdělil, že v rezervaci je nyní také obecně problém s nedostatkem potravy a řada dalších lidí, se již snažila Matsés pomáhat. Příkladem jednoho takového projektu byl jakýsi cizinec, který v rezervaci postavil přírodní stanoviště, kde se mohou množit želvy. Mana měl v plánu získat pomoci expedice prostředky pro postavení maloky, velikého obydlí pro určitou Matsés komunitu a program byl takový, že výlet bude zahrnovat jednu ayahuascovou ceremonii pár dní před odletem, odlet malým letadlem do Angamos, města ležícího v rezervaci Matsés, odkud je v plánu jet dál lodí do džungle, kde sídlí jednotlivé komunity, učit se tam od lidí Matsés o léčivých rostlinách a jejich životě, připravovat a pít sanangu a chytat, učit se extrahovat a absolvovat Kambo. Mana je však součástí eko-kulturního turismu a byznysu, ke kterému část hnutí New Age tíhne. V podstatě sedí na dvou židlích, z jedné strany se snaží pomáhat lidem Matsés měnit věci, ale zároveň se přiživuje na tom, že se věci nemění a zůstává tak status quo.

Přestože pro mě byla nabídka výletu finančně velmi náročná, domluvila jsem se s Manou na co nejnižší ceně a rozhodla jsem se jet. Mezitím, než nastala doba našeho výletu, jsem poznala v našem domě Američanku Caru, která měla zájem podstoupit v co nejbližší době Kambo. Domluvila jsem jí tedy seanci u Deyana v Iquitosu a jela jsem s ní. Byla to její první Kambo ceremonie vůbec a já jsem byla vděčná, že jí při tom mohu doprovodit a být tak svědkem toho, jakým způsobem Deyan s Kambem pracuje. Ceremonie se účastnila i Deyanova přítelkyně Jessica, která praktikuje Kambo také a vzhledem k vzájemným sympatiím jsme se domluvily, že spolu uděláme rozhovor.

Ceremonie proběhla u Deyana v bytě, v hostelu v Iquitosu. Místnost, kde se celý proces odehrával, byla velmi malá a prostá. Nebyly v ní žádné židle, ani stůl. Pouze matrace na zemi a na zdi visela plachta s hinduistickým motivem. Deyan pracoval s Carou profesionálně. Nejdříve jí provedl dot test – test, při kterém dotyčně aplikoval pouze mikrodávku sekretu, aby pozoroval, jakou má při tom Cara fyzickou reakci. Existuje procento lidí, kteří mají na Kambo alergii a tímto způsobem se dokáže předejít potenciálním komplikacím. V podstatě jsem viděla něco takového prvně a přišlo mi to jako dobrý nápad, kterým by se měl řídit každý Kambo praktikant. Cara reagovala na mikrodávku látky přiměřeně, a tak jí Deyan přiložil na popálenou kůži tři plné dávky žabiho výměšku a zastříkal místo vodou v rozprašovači, aby se látka do těla vsákla a aktivovala. Jessica seděla v čele místnosti v meditativní pozici, já seděla přímo naproti

Caře a pouze jsem pozorovala průběh ceremonie. Během seance Deyan zpíval dvě písničky s Kambo tematikou ve španělštině, velmi s Carou komunikoval, tázal se na její fyzický stav a dával jí pod nos čichat palo santo, aby urychlil proces fyzické očisty (zvracení). Dovnitř pokoje doléhal zvuk motorek z ulice Iquitosu, který jsem vnímala jako velmi rušivý element, který je vlastně ale neodlučitelnou součástí tohoto živého města. Na seance v České republice nepronikal z vnějšku žádný hluk a místnosti byly naprosto izolované, seance v Iquitosu byla v tomto případě pravým opakem, město je tak hlučné, že bez speciálních úprav místnost od hluku izolovat nelze. Ceremonie proběhla v pořádku a než jsem se vydala s Carou na dalekou cestu domů do džungle, setrvali jsme ještě pár chvil společně a povídali si o Deyanově cestě ke Kambo.

Deyan přijel do Iquitosu koncem roku 2009, o rok později o Kambo již od pár přátel slyšel a další rok, když už byl zvyklý na džungli, se vydal se svým kamarádem navštívit Matsés a Kambo vyzkoušet. Do té doby v Iquitosu znal pouze dva lidi, kteří s ním měli přímou zkušenost a asi pět lidí, kteří věděli, že existuje, jinak se o něm v oblasti Iquitosu nemluvilo ani nevědělo. V té době si Deyan zkoušel dělat rešerši o Kambo na internetu a existovaly asi jen tři webové stránky, kde o látce byla nějaká zmínka. Byl tedy velmi zvědavý, a když dorazili do komunity, Matsés jim připravili Kambo. Jeho kamarád šel na řadu jako první a Matsés mu po aplikaci Kamba pouze ukázali, kde je toaleta. Odešel tedy na záchod, kde nemohl vůbec vstát a kálel a zvracel v jednu chvíli. Matsés tomu všemu jen přihlíželi a Deyanovi se honilo hlavou, že je Kambo asi velmi silná látka. Potom došla řada i na něj, neskončil tak špatně jako jeho kamarád a mohl se nějakým způsobem pohybovat. Přesto také v jednu chvíli zvracel i kálel v pozici, kdy mu došlo, že vypadá jako žába. Nicméně přesto cítil, jak je pro něj Kambo očišťující. Cítil jasnost ve své mysli víc, než si dokázal představit a hlavou se mu honilo, že tohle by se mělo sdílet s více lidmi. Dvojice s Matsés zůstala a další dny šla s nimi hledat Kambo, protože medicína, kterou dostali, nebyla čerstvá. Následující dny tedy hledali s lidmi žáby, učili se extrakci a ptali se na co nejvíce informací, co to šlo, nicméně u Matsés nebyla žádná technika, nemají šamana ani nikoho povolného, kdo by je mohl nějak učit. Učení u nich probíhalo formou činností, které se rovnou prováděly. Vzhledem k tomu, že o Kambo nebylo nikde více informací a nic online, měl jen tyto zkušenosti, které byly zároveň tím jediným, co o Kambo věděl a začal ho tedy posléze v Iquitosu aplikovat sám sobě a postupně zvyšoval dávky. V té době byly na internetu informace o jedné etnické skupině, která má specifický způsob dávkování, kdy se začíná na pěti tečkách a postupně se

navyšuje, tohle byla podle Deyana jedna z mála informací, která se dala nalézt na internetu. Začal tedy praktikovat tímto způsobem a postupně se ladit na Kambo.

Koncem roku 2011 jel zpět do Evropy navštívit svou matku, která zrovna končila měsíční léčbu antibiotiky, měla silnou infekci na plicích, astma, alergie, vysoký krevní tlak, příznaky menopauzy a celou řadu dalších problémů, na které brala léky. Deyan se jí zeptal, zda nechce vyzkoušet tuto medicínu z džungle a ona byla otevřená a řekla, že ano. Léčba Kambem matce velmi pomohla a byla pro zkusit další léčbu. Její alergie začaly mizet, začala mít více energie a následně šla k lékaři, kde si nechala udělat krevní testy. Testy dopadly na jedničku a Deyan tak postupně začal šířit Kambo i mezi pár svých přátel, kteří začali posílat své rodiče, takže z počátku pracoval převážně se staršími lidmi, kteří měli zdravotní problémy. Deyan léčení Kambem postupně upravil podle sebe. Část dělal tak, jak se to naučil od Matsés, ale po aplikaci Kamba přidal svou vlastní část, která spočívá v technice očisty pomocí nástrojem chakapa a zpívání písní, což, jak tvrdil, se naučil při práci s ayahuascou. Učení ayahuascy a speciální dieta byly tenkrát hlavními důvody, proč se vůbec vydal do Iquitosu. Nepřehlédnutelnou součástí myšlenky nového věku je obnovený zájem o léčitelství na základě určitých náboženských předpokladů. Takové léčitelství samozřejmě existovalo vždy, ale s rozvojem vědy se dostalo do postavení alternativy vůči hlavnímu proudu vědecké medicíny (Vojtíšek, 2007, s. 153) V Deyanových rituálech vznikla tedy opět brikoláž, kde se mísí prvky etnika Matsés s prvky z ayahuascových rituálů pocházejících od jiných amazonských etnik a Kambo je pro něj součástí technik sebe sama, které pomáhají léčit jeho klienty

Poté, co se Deyan vrátil do Iquitosu, frekvence jeho ceremonií se zvýšila, ale v oblasti pořád nebyl nikdo kromě něj, kdo by Kambo praktikoval a aby získal nová Kambo dřívka, musel jezdit zpátky k Matsés, neboť nebylo možné si je nikde koupit a nikdo o Kambu nic nevěděl, ani na Belen Marketu. Deyan ani nebyl schopný si žábu sám najít. Sice viděl, jakým způsobem se hledání provádí, ale neuměl udělat zvuk, jakým se žába volá.

Na začátku roku 2013 onemocněl malárií a asi po deseti dnech, kdy byl úplně slabý se rozhodl jít do nemocnice. V nemocnici dostal hodně chemických léků a vůbec nepomyslel na to, že by si dal Kambo, věděl, co je malárie zač a neměl zkušenosti s aplikací Kamba na toto onemocnění. Poté se vrátil do džungle a pokračoval ve své praxi diety, nicméně malárie se vrátila, a tak zkoušel různé věci, ale Kambo ne, protože

vzhledem k tomu, že držel dietu, měl od Kamba celkově pauzu a měl od svého učitele instrukce, které byly přísné a nesměly se porušit. Malárie se dále vracela zpátky a znovu odcházela, a tak pořád dokola. Jednoho dne, kdy cítil, jak malárie znovu přichází a celý se klepe, uslyšel zřetelně hlas ve své hlavě, který mu říkal – „zelené šťávy a Kambo“. Deyan tvrdil, že tento pocit hlasu byl naprosto reálný a cítil, že tuto instrukci prostě musí udělat. Přešel tedy na třídní půst na zelených šťávách a čtvrtý den si dal Kambo. Další den se cítil naprosto bez symptomů malárie a pokračoval v pití zelených šťáv ještě po dobu sedmi dní. Od té doby se mu malárie už nikdy nevrátila. Tuto zkušenost hodnotí jako něco velkého, něco, co mu otevřelo oči. Kambo v této situaci tedy mělo podobu léku, který pomohl Deyanovi zbavit se malárie. Tento lék však vyžadoval konkrétní techniky sebe, jako dietu na zelených šťávách a odpírání určité potravy, Deyan byl zároveň veden nejen Kambem, učením, které znal od Matsés, ale i svým učitelem diety, což je pro New Age hnutí typické, neboť hnutí Nového věku čerpá vědomosti spíše z tradičních vědění místních než ze západní medicíny. Jak popisuje Zdeněk Vojtíšek v knize Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět: „Léčitelství je dnes atraktivní především pro ty, kdo se zklamali vědeckou medicínou“ (Vojtíšek, 2007, s. 153), a to je přesně Deyanův případ, protože moderní medicína mu nedokázala s malárií pomoci a problém byl vyřešen až kombinací technik sama sebe, v nichž dominovalo Kambo.

Dalším důležitým mezníkem byla změna dávkování, ke které Deyan přes své zkušenosti postupně přišel. Zjistil, že nemůže lidem aplikovat neustále stejné dávky, jako se to učil od Matsés, protože reakce těla jsou různé a že někdy si dá větší množství látky a vše proběhne v pořádku a jindy si dá jen malou dávku a má pocit, že ho Kambo zabije. Vyzoroval, že každé tělo reaguje na dávku jinak a od té doby začal experimentovat s dávkováním a dělat lidem před aplikací Kamba test, který spočívá v tom, že dotyčný dostane jen malé množství Kamba, aby bylo vidět, jakým způsobem jeho tělo reaguje. Další změna v jeho praxi, kterou se postupně lišil od Matsés, byla ta, že Matsés jsou zvyklí dávat látku více lidem najednou a nechat je, kdežto Deyan dává Kambo klientům po jednom a s tím dotyčným je od začátku do konce jeho očistného procesu. Tyto změny technik zařadil do své praxe kvůli větší bezpečnosti, protože i on sám, když měl s Kambem a se svým tělem různé komplikace, by byl rád, kdyby s ním od začátku do konce někdo byl, někdo, kdo ví, co dělat. Začal mít tedy k celé věci spíše holistický přístup, což znamená neléčit nemoci, léčit lidi a lidé jsou odlišní a jedineční, takže je potřeba najít unikátní cestu pro každého, s kým se pracuje. Vidíme tedy prostor pro inovaci, kde se

aplikace Kamba Deyanem postupně přetvářela z tradičního podání v jeho vlastní praxi, kterou se snažil uzpůsobovat tak, aby byla pro účastníky rituálu co nejbezpečnější.

Na otázku ohledně výcviků mi Deyan odpověděl, že když pracoval s Kambem po dobu tří a půl let, chodilo za ním během té doby hodně lidí a ptali se, jestli je může učit, ale on je všechny posílal k Matsés, protože tímto způsobem se to naučil i on sám. Učitelem zde tedy není nějaká starší autorita, ale v tomto případě jiné etnikum, což je typické pro hnutí New Age a výcvik a získání vědomostí je taktéž součástí technik sebe sama. Bylo to pro něj těžké, protože na jednu stranu si uvědomoval, že by bylo lepší, kdyby lidé, kteří se chtějí věnovat Kambu, měli nějaký výcvik, ale on zároveň dělal praxi už jiným způsobem než přímo ve stylu Matsés. Zároveň většina lidí, kteří se chtěli učit, neuměla španělsky, což je v Peru problém. Následně obdržel od kamaráda odkaz na webovou stránku a kamarád se ho zeptal, co si o tom myslí. Byl to odkaz na IAKP výcvik (international association of Kambo practitioners) – IAKP byli první, kteří nabízeli tréninky v Evropě. Podle Deyana styl, jakým to dělali, nebyl úplně ten, s kterým by rezonoval, protože si říkal, že lidé by měli dělat tréninky v džungli a tohle působilo trochu zvláštně. IAKP má seznam různých praktikujících, který se dělí na „master“ praktikující a „practicioners“. Master praktikanti jsou lidé, kteří pracují s Kambem více než čtyři roky a na seznamu se nacházely osoby, které Deyan v té době už znal. Byl tam třeba muž, který mu dal kontakt na Matsés a řada dalších, s kterými již přišel do styku. Byl prý překvapený a říkal si, že když jsou na tom seznamu, tak to musí být něco dobrého. Zkontaktoval tedy asociaci a vysvětlil jim svou situaci, že nepracuje s Kambem čtyři roky, ale zda je v pořádku, když bude součástí „master practitioners“. Pamatuje si prý, že mu od nich přišel email, ve kterém stálo, že organizace musí být velmi čistá ohledně jmen, která se nacházejí na seznamu praktikujících a všichni, kdo jsou na něm, musí mít kvalifikaci po dobu čtyř let, ale co prý může udělat, je zaplatit 100 liber a potom ho zařadí na seznam mezi „practicioners“. Deyan si řekl, že tohle nedává smysl, aby se řadil do kategorie mezi lidi, kteří se učili v Evropě třeba jeden měsíc. Následně si o asociaci začal zjišťovat další věci a zjistil, že se názorově rozcházejí. Dále si uvědomoval, že možná ten způsob, jakým pracuje, je to, co by mohl předávat na tréninku, neboť je to to, čemu věří. A to bylo poprvé, co se zrodila idea výcviku.

Věci se pak daly do pochodu rychle a během půl roku se zrodil první trénink. První výcvik trval 16 dní, kdežto v současné době má dní 21. Studenti mají silnou a bezpečnou základnu a Deyan věří, že tito lidé, kteří z tohoto výcviku vyjdou, budou pracovat

s Kambem dobře. Jsou vedeni k určitému energetickému a šamanskému přístupu stejně jako k holistickému a integrování všech věcí, které s tím souvisejí. V podstatě vše, v co věří, je zabaleno do tohoto výcviku. Součástí výcviku je jeden den, kdy se sbírá Kambo v sousedství lidí Matsés, aby si to studenti mohli vyzkoušet, ale netráví tím na výcviku příliš času, protože když to lidé chtějí zkusit, mohou jít a zkusit to sami, ale není to věc, u které je skutečně nezbytné, aby to dělali, ale je důležité, aby viděli, jak to chodí. Podle Deyana je v této oblasti dost mylných informací a je spousta lidí, kteří nikdy neviděli žábu, nikdy nezažili extrakci, ale diskutují o tom online a ty informace často nejsou pravdivé, protože on už to zažil mnohokrát. Pravdou prý podle Deyana je, že Matsés jsou velmi brutální, co se týče zacházení se zvířaty. Matsés jsou lovci a je opravdu velký vtíp, když si lidé myslí, že chodí posvátně chytat žabky, protože ti samí lidé jsou schopni vraždit malé opice. Deyan prý nevykládá lidem pohádky o tom, že platí lidem Matsés nějakou částku extra a oni pak žáby chrání. Přirovnává to k tomu, jako bychom zavřeli oči proto, abychom se cítili lépe. Můžete lidem Matsés říkat, ať dělají extrakci takto nebo takto, ale jakmile se otočíte, budou dělat úplně stejné věci jako předtím. Podle Deyana jediné, když se s nimi spřátelíte a necháte je udělat věci, jak chtějí, tak uvidíte, kdo opravdu jsou. Je spousta iluzí a spousta nejasností, a proto je pro něj důležité, aby jeho studenti skutečně viděli, jaká je realita, protože to, co viděl on, nebylo hezké a na základě této zkušenosti začal měnit i některé další postupy, týkající se extrakce. Postupně začal žádat Matsés, aby například měnili provázky, aby to žáby tolik neřezalo, aby je tolik nepřivazovali, nebo z nich nebrali tolik látky. Další a hlavní věc, kterou upozoroval, je ta, že Matsés získávají z žab velké množství medicíny. Pro žáby se musí lézt vysoko na strom, kde je to riskantní, protože tam může být had, nebo se může spadnout dolů, a to vše kvůli žábě, která se prodává velmi levně. Deyan tvrdil, že Matsés jsou v mysli lovci, nemají ke zvířatům žádný zvláštní respekt a byl svědkem toho, kdy dokázali vymáčkout žábu do poslední kapičky jedu, aby nemuseli tohle všechno podstupovat znovu, protože jinak by museli znovu jít do džungle a lézt na strom, což je spousta práce, takže z praktického hlediska tomu prý rozumí.

Dále mi sdělil i informace o opakované extrakci. Když se prý žáby přivazují, nechá to na nich otisky od ostrého provázku, které slouží zároveň jako značky. Když se najde žába s těmito otisky, obvykle se neextrahuje, protože se ví, že byla už nedávno extrahována, což je chytrý, ale trochu brutální postup. Dále popisoval, jakým způsobem někteří Matsés látku z žab extrahují. Žáby jsou prý pevně přivázány a Matsés jim cpou kousky slámy do nosu, aby je co nejvíce podráždily, a když například extrahují jed, tak na

pokožku dřívkem příliš tlačí, až je poškrábou. Sám má vlastní zkušenost, že dokonce slyšel žáby stresem a bolestí vriskat. Nejdříve prý chtěl, aby to viděli i ostatní lidé, ale následně dospěl k tomu, že musí dělat něco proti tomu.

Na začátku, jak již zmiňoval, nebyli žádní lidé, kteří Kambo prodávali, postupně však začal v Iquitosu vídat osoby s vypálenými tečkami a pamatuje si, že viděl plakát, kde stálo: tour do džungle, chytání piraní, výlet do Amazonie, ayahuasca, Kambo. Věci se postupně začaly měnit, organizace, která jako první nabízela výcvik, měla hodně praktikujících a zároveň on byl pravděpodobně první, kdo nabízel výcviky v džungli, nicméně stále více a více lidí o tom začínalo vědět a mělo to své dobré i špatné stránky. Dobrá byla ta, že o tom vědělo více lidí a více lidem to pomáhalo, ale následně to více lidí chtělo a více lidí to začalo prodávat. Kambo se začalo různě prodávat na internetu, hlavně na facebooku, přičemž nějaké Kambo pocházelo od Matsés komunity a nějaké od místních lidí z okolí Iquitosu. Deyan mi líčil, jak jeho sousedé začali sbírat Kambo, aby ho mohli prodat a do celé věci bylo postupně zainteresováno stále více lidí.

Deyan popisoval i expanzi Kambo tak, aby se dala celá věc lépe pochopit. Kdysi Kambo tradičně užívala určitá etnika, v jednom takovém etniku bylo obvykle několik set lidí. Na takové etnikum byly potřeba třeba tři, čtyři žáby, ale dnes se bavíme o tisících. Podle Deyana lidé, kteří jsou tam venku a mají webové stránky, kde Kambo prodávají, mají krev na ruce. Ne lidskou krev, ale krev žab, zvířecí krev, neboť jde o krvavý obchod. Deyan se věnuje výcvikům Kambo praktikantů již po dobu tří let a vzhledem k tomu, že výcvik roste, potřebuje i on sám více látky Kambo. Vzhledem k etickým důvodům začal postupně hodně věcí měnit a je to cesta, kudy se chce dál ubírat. Hlavní věc, o kterou se v současné době snaží, je zmírnit utrpení žab tak, aby nejlépe netrpěly vůbec a jak jsem již zmínila výše, jde především o cestu, jak extrahovat danou látku. Deyanův výcvik nyní používá jako provázky rozstříhaná trička, která jsou elastická a žáby tak mohou pružit a nejsou přivázané na pevně nataženými nohama. Zároveň během výcviku nedovoluje lidem Matsés, kteří s ním spolupracují, aby používali jiný způsob, ale samozřejmě, jak již říkal, jakmile se otočí, je to ten samý příběh. Vzhledem k tomu, že se tento druh žab zdržuje u rybníků a v blízkosti vody, začal Deyan spolu s dalšími pomocníky stavět místa, kde by se žáby chtěly přirozeně zdržovat a kde by je mohl mít k dispozici, aby některé Matsés, s kterými spolupracuje, nemuseli někde riskantně otročit a zároveň aby těch žab bylo více a mohlo by se z nich extrahovat méně žádoucí látky. Jde tedy o jakousi formu

domestikace. Jeho plámem je mít dostatek Kamba pro svůj výcvik a zároveň nezískávat látku tak brutálním způsobem.

Ptala jsem se Deyana i na to, jakým způsobem vnímá Kambo. Oblast, ve které Deyan pracuje a v kterou věří, je šamanská holistická medicína. Šamanský aspekt je podle něj založený na tom, že vše, co je živé, má svůj spirit (ducha), takže když užíváme medicínu, bereme do sebe tím i jejího ducha, jde tedy zároveň o spirituální aspekt. Holistický úhel pohledu je celostní, zaměřený na tělo, mysl, ducha, je zde jednota mezi medicínou a duchem, alespoň takhle to Deyan vnímá. Pro něj je všechno jednota a všechno pracuje na nějakých úrovních, kterým nerozumíme, protože je od sebe oddělujeme. Kambo je pro Deyana skvělá medicína, ale když říká medicína, nemyslí tím lék, který si člověk koupí na bolest hlavy, ale vnímá to jako medicínu, kterou si člověk vezme, která ho uzdraví, ale zároveň ho učí uzdravení. Pomáhá člověku rozumět věcem tak, aby měl lepší život. Protože léčení není jen zabít někde nějakou bolest, léčení je taky porozumění, proč má člověk někde nějakou bolest, jak tomu předejít a všechny tyhle věci dělá Kambo. Setkáváme se tak s další tváří Kamba, tentokrát s medicínou, která dokáže člověka učit a pomáhá porozumět souvislostem.

Během následujících dní u nás doma, už podruhé od té doby, co jsme dorazili, proběhla ayahuascová ceremonie s místním domorodým šamanem Juanem Carlosem, přítelem majitelky domu, která byla zrovna v zahraničí a s kterou má dohodu, že může dům používat pro tyto obřady. Juan Carlos je z linie menšího domorodého etnika z oblasti Iquitosu, jeho otec a předkové byli také šamani.

Šamanismus je považován za nejstarší duchovní a uzdravující tradici lidstva, která se znovu objevila v náboženských, duchovních a léčebných praktikách a tradicích současných společností. Ačkoli přesný základ a povaha šamanismu jsou často nejednoznačné, je široce uznáván jako prvotní přirozená forma léčení a modifikace vědomí. Šamanské jevy a související změny vědomí byly tradičně přisuzovány nadpřirozeným a duchovním doménám, avšak se vzestupem moderní vědy, materialismu a biomedicíny byly postupně tyto praktiky odsuzovány jako podvodné nebo klamné. Přestože by se mohlo zdát, že šamanismus postupně zanikne, jeho praktiky se v moderních společnostech znovu objevily a obecná představa, že náboženské chování ve dvacátém století klesalo, je mylná, neboť přes úpadek církve náboženská účast vzrostla skrze sekty, kultury a individuální duchovní praktiky jako jsou například buddhismus, hinduismus a další.

Šamanské aktivity jsou konceptualizovány jako sofistikované etno-medicínské postupy, které poskytují důležité kulturní léčivé zdroje a alternativní nápravy nemocí. Šamanistické praktiky také manipulují s fyziologickými procesy, psychofyziologickými reakcemi, sociální psychologií a vztahy (Winkelman 2010: 2-4).

Já jsem se ceremonie neúčastnila, ale bylo zajímavé pozorovat práci tohoto léčitele, který žije v džungli odmala a následuje rodinnou tradici. Vzhledem k jeho údajným schopnostem a kvalitám jde o „dobrého“ místního šamana, alespoň to nám sdělila majitelka domu, která na místě už několik let žije a napsala přímo o ayahuasce kolem Iquitosu knihu. Šamanismus je v peruánské Amazonii na eko-turismus velmi silně napojen. Setkala jsem se převážně s mladými turisty z Evropských zemí nebo z Ameriky, kteří cestovali za domorodým věděním a zážitky spojenými s alternativní medicínou, nebo se staršími turisty taktéž ze Západu, které spíše zajímala místní příroda. Nicméně obě dvě skupiny mají na tamní prostředí velký vliv, protože vzhledem k množství těchto turistů vzniká velký eko-turistický byznys, který míchá s kartami domorodých tradic. Juan Carlos je tohoto byznysu součástí a žíví se kromě ayahuascových obřadů i další eko-turistikou. Nabízí výlety do džungle, chytání piraň na řece, hledání anakond a celou řadu dalších turistických aktivit pro cizince. Jedna naše spolubydlící se tour do džungle s Juanem Carlosem zúčastnila, viděla anakundu a velmi si zážitek pochvalovala. Juan Carlos si na ceremonii přivedl i svého syna, kterým byl mladík v pubertálním věku, který vypadal, že o celou věc moc nemá zájem, nicméně Juan Carlos ho přivedl za účelem, aby ho zaučoval na budoucího šamana, aby se tak zachovala tradice rodinného byznysu.

Způsoby, jakými se člověk může stát šamanem, jsou různé a liší se v různých kulturách. V Amazonii se lidé často stávají šamany rodinnou tradicí a kontaktem s lánou rodu Banisteriopsis. Klíčový pro šamana je kontakt s duchy rostlin a zvířat. Starší kultury, které jsou více v kontaktu s přírodním světem, jsou nazývány animistické společnosti. Animismus je termín odvozený z latiny od slova anima - duše. Tyto starší kultury věří, že všechny věci vlastní duši nebo ducha. Základní úlohou šamana tak bylo působit jako prostředník ve vztahu mezi lidmi a ostatními duchy, neboť lidé byli závislí na silách přírody (Adcock, 2003, s. 8-9).

Podle našich výpočtů se takový šaman v okolí Iquitosu finančně nemá vůbec špatně, nicméně ne o všech se dá říct, že by byli kvalitní a vzhledem, že je kolem Iquitosu koncentrace šamanů a neo-šamanů veliká, může to být pro turistu i nebezpečné. Podobným

způsobem naletěla i Američanka Cara, která se po Kambo ceremonii zúčastnila ayahuascového rituálu s šamankou ze slavného etnika Shipibo, která se o ni při fyzicky náročném obřadu vůbec nepostarala a celou ceremonii se pouze hádala se svým partnerem a uklidňovala vrískající dítě a rvačku psů. Otevírá se problém autenticity, je těžké rozlišit, kdo je držitelem tradice a nositelem nějakého učení, či kdo se k tradici nově přihlásil s vidinou potenciálního zisku. I domorodý šaman Juan Carlos působí jako pragmatický brikolážník, který se snaží uživit kombinací celé řady služeb, které nabízí turistům, ať už se jedná o spirituální obřady, či obědvání na řece při pozorování růžových delfínů.

Následující dny jsem znovu navštívila Iquitos a udělala rozhovor s Jessicou, přítelkyní Deyana, která je původem z Chile. Jessice je 41 let a je slavnou učitelkou jógy a práce s dechem, je velmi alternativní osobou, která je na cestách a domov je pro ni na více místech. V roce 2017 byla na Bali na ayahuascové ceremonii, kde se seznámila s párem Kambo praktikantů, kteří ji pozvali na seanci s žábou. Do té doby pouze vídala sem tam lidi s vypálenými tečkami, ale nevěděla, že jde o Kambo.

Jessica byla v dětství sexuálně zneužita jedním ze členů rodiny a zároveň celý život studovala tanec, ze svých problémů se touto formou pokoušela léčit. Normální taneční trénink byl pro ni jakýmsi druhem terapie a postupně se začala napojovat i na jógu. Jessica prý přesto cítila, že má v sobě nějaké následky sexuálního zneužívání, které přetrvávají. Když poprvé absolvovala na Bali Kambo, její záměr byl uzdravit tu narušenou část, o které věděla, že pochází ze zneužívání a tíží ji. Když seance začala a Jessica myslela na svůj záměr, cítila, že by se chtěla zaměřit při léčení Kambem na oblast svého břicha, kde měla v minulosti dva tumory. Zkonzultovala tedy věc s facilitátorkou a ta souhlasila, aby se Kambo aplikovalo ta místa, kde v minulosti proběhly operace. Tím, že praktikantka udělala aplikaci látky na břicho, se ještě posílil Jessičin záměr. Následoval nástup energie, která byla z jejích minulých partnerů až k jejímu nejstaršímu bývalému partnerovi, se kterým měla sexuální styk. V jednom bodě přišla i energie jejího strýce, který ji zneužíval, a vyčistila se. Pak najednou cítila energii svého otce a byla v šoku, protože nikdy neměla žádné čisté vzpomínky na to, že by ji někdy sexuálně zneužíval, ale pravděpodobně se tak také stalo. Vnímala spoustu soucitu a zároveň odpuštění, a to byl podle ní klíč k tomu opravdu se vyčistit od traumatických nánosů. Rozhodla se, že bude v Kambu pokračovat. Jessica tedy praktikovala nejdříve technologie sebe v podobě tance a jógy, nicméně až Kambo jí pomohlo zbavit se traumatu plynoucího ze sexuálního zneužití.

Následující seance byly pro Jessicu velmi léčivé, kultivovala pomocí Kamba sebe sama a na základě těchto událostí se do Kamba zamilovala. Žena, u které se účastnila seancí, jí poradila, že pokud se chce učit pracovat s Kambem, má prý jet do jižní Ameriky studovat učení u Kambo Naturista a doporučovala jí nějakého konkrétního muže (Kambo Naturista je název výcviků, které pořádá Deyan). Jessice se do jižní Ameriky vzhledem k jejím rodinným problémům nechtělo a vydala se do Goa v Indii. První den, co dorazila do Goa, uviděla plakát, na kterém stálo „Kambo Naturista“ a ke svému překvapení našla na letáku i jméno muže, kterého jí žena doporučovala (Deyana). Hned druhý den po svém příletu se s Deyanem setkali, měli spolu extrémně silné propojení a v současné době je jejím přítelem. Jessica hodnotí celou situaci jako šílenou, protože žádala Kambo, aby se vyčistila část její energie, kterou s sebou nese od dětství a blokuje jí neustále život, Kambo to prý vyčistilo, a ještě jí přineslo partnera. Můžeme si tedy povšimnout technologie sebe sama, kdy Kambo rituál může být v tomto pojetí alternativou k drahé psychoterapii s odborným lékařem, která se provádí na západě. V tomto případě bylo Kambo rozhodně mezníkem v životní trajektorii Jessici, protože jí pomohlo nejen po psychické stránce, ale změnilo i její budoucí cestu.

Poté navštívila Chile a dělala Kambo seance s celou svou rodinou včetně svého otce. Během svého pobytu v Chile jeden den aplikovala velkou dávku Kamba sama sobě a když si po fyzické očistě šla odpočinout, měla vize, při kterých viděla nějakou etnickou skupinu. Viděla prý spoustu mužů – indiánů, kteří seděli kolem ní na zemi a kteří měli na hlavě ptačí pera. Začala rozpoznávat, že jde o jakousi iniciaci, postup na další úroveň. Muži se na ni dívali a ona cítila, že dostává povolení od jakýchsi předků k tomu, že může s touto látkou pracovat.

V současné době Jessica také aktivně praktikuje Kambo a zároveň pomáhá Deyanovi s tréninky. Jessica tvrdí, že od první chvíle, kdy se ke Kambu dostala, se vše dělo velmi rychle a vnímala, jak lidé, záměry a všechny situace jsou vzájemně propojené, můžeme si tedy povšimnout, že u dosavadních Kambo výpovědí se objevuje holistický přístup respondentů. Zároveň vnímá jako největší dar od Kamba to, že pomáhá průchodu energií. Kambo je pro ni kompletní a perfektní výtvar, který, když přijde, tak jsou lidé díky němu ochotní udělat velké změny v životě. Toto tvrzení koresponduje s prvky, které se ve výpovědích respondentů opakují, s tím, že Kambo má pro určité aktéry podobu zásadních mezníků v jejich životních trajektoriích. Kambo podle Jessicy zlepšuje život a všechny jeho aspekty. Děje se očista těla, ale mění se i lidské stravovací návyky. Člověk prý mění

nejen to, co jí, ale mění i celou mysl a myšlenky. Jessica věří, že to, co jíme je to, jak myslíme a že Kambo nějakým způsobem pomáhá zlepšit život, přejít na nějaký jiný mentální stupeň a také očišťovat energetické tělo. Setkáváme se tedy se zajímavým aspektem očisty, která se u výpovědí respondentů taktéž opakuje. Z rozhovoru bylo zřejmé, že Kambo je u Jessici součástí mnoha technik sebe sama ať už jde o udržování zdravého těla či fyzickou i mentální očistu.

Když Jessica praktikuje Kambo, provádí během ceremonií i svou vlastní část praxe, která má kořeny v hinduismu, protože tam je na sto procent její víra. Před začátkem a po skončení ceremonie provádí modlitby, během procesu pracuje se zpěvem a napojuje se na záměr jejího klienta. Dále používá chakapu, která je obvykle používána při ayahuascových obřadech, vykuřovadlo palo santo, rapé a další pomůcky. Její seance jsou tedy také brikolážní a dává do nich vše, čemu věří, že pomáhá procesu léčení při technikách péče o sebe. Kambo ale není brikoláží pouze kulturními prvky, které se na ceremoniích vyskytují, ale i výčtem respondentů toho, co všechno umí vyléčit. Jessica nabízí jógové, ajurvédové a tantrické výcviky a výcviky práce s dechem, všechny tyto techniky jsou součástí hnutí New Age. Během těchto pobytů začala klientům nabízet i Kambo a do budoucna by ráda vytvořila jakýsi wellness program, díky kterému by klienti mohli uskutečnit velké změny k lepšímu a kde by Jessica tuto transformaci podporovala svými technikami, a Kambo by se tak stalo opět mezníkem v životních trajektoriích jeho uživatelů a transformovalo by to jejich subjektivitu.

Při návštěvě Iquitosu jsem pozorovala život města. Na náměstí občas postávala prostitutka a kolem běhali zablášení pouliční psi, kteří neustále hledali zbytky jídla. Někteří z nich byli hezcí kříženci, ale občas jsem spatřila stvůry, u kterých šlo jen stěží uvěřit tomu, že jde o psy, protože připomínali spíše obří krysy zkřížené s prasetem posetým bradavicemi. Pozorovala jsem psa, který procházel městem, označoval roh a zatočil do boční uličky, přičemž naprosto přesně věděl, kam jde. Připomínal mi osoby žijící v džungli, které při procházení lesem dělají značky mačetou na kmeny stromů, aby se orientovaly a neztratily. Pokaždé, když jsem se dostala do Iquitosu, stavila jsem se na trhu Belen, abych nakoupila zásoby. Jednoho dne jsem viděla zajímavý výjev. Už bylo odpoledne, trh končil a uprostřed úzké uličky plné odpadků a zbytků ze stánků, zápachu a kalné vody seděl na zemi v podřepu špinavý robustní polonahý muž a ohlodával rybí kost, vytaženou z hromady odpadu. Pot mu stékal po zádech a tváři plné šílenství a jen

dokresloval celou dekadenci, která je pro Iquitos tak typická. Byl jako nějaká odpadková bytost, zrozená v srdci Belenu, snažící se společně se supy a psy o přežití.

12. Aktéři

V následujícím období jsem potkávala další informátory, kteří měli něco společného buď v minulosti nebo přítomnosti s Kambem a postupně se mi rýsoval obrázek o struktuře vztahů jednotlivých aktérů, kteří v této oblasti kolem Iquitosu figurují. Aktéři, kteří jsou do tématu zapojení, jsou různí. Někteří extrahují medicínu z žab sami, například některé rodiny, ve kterých otec chodí extrahovat, a tak lék mají doma pro své osobní účely. V dalších extrahujících rodinách pak něco prodají třeba dvěma, třem lidem a zbytek si nechávají. Dále je tu skupina lidí, která extrahuje sekret ve velkém a prodává ho na Belen marketu. Deyan mi vyprávěl o tom, jak slyšel celý příběh od prodejce z Belenu, který mu tvrdil, jak sbírají jed sami, a vyprávěl, jak dělají kolem sběru celý rituál, při kterém foukají na žáby tabák, drží půst a tak dále. Deyan měl co dělat, aby se u toho nezačal smát, protože tento muž pravděpodobně před rokem ani nevěděl co je Kambo.

Co se týče sběru pro Belen market, záleží, kdo látku následně prodává. V nabídce jsem viděla rozdílná dřívka u různých stánků, která se liší tvarem, nebo zda je sekret na obou jejich stranách. Některá jsou dlouhá, některá malá, je to něco jako podpis toho, kdo danou látku sbírá. Dále se v Iquitosu vyskytují lidé, kteří chodí do Matsés komunity a kupují dřívka přímo od ní. To dělal na začátku i Deyan, nicméně lidé z komunity to prodávají dalším zájemcům, nebo turistům. Ve městě se ale vyskytují i lidé, kteří mají kůži posetou vypálenými tečkami a nabízejí houbičky, ayahuacku nebo Kambo, jako by šlo o drogy. Po rozpravě s obyvateli Iquitosu jsem zjistila, že je o Kambo stále větší a větší zájem, a tak je v tom zapojeno hodně místních. Žáby kvůli zvýšené intenzitě sběru pravděpodobně nejsou v nebezpečí, ale rozhodně zažívají větší utrpení než v předešlých letech.

13. Expedice k Matsés

Postupně se blížila má cesta za Matsés, a tak jsem trávila posledních pár dní v domě v džungli a loučila se v duchu s tímto magickým místem. Poslední dny už nás ale ráno

nebudilo pouze kokrhání kohouta. Byly to zvuky motorových pil, padajících stromů a pípání couvajících těžkých strojů. Už v přístavu v Iquitosu jsem si všimla neuvěřitelného množství monstrózních nákladních lodí, odvázejících z břehu ohromné klády a všelijaký další náklad. Nyní byl ale celkový dojem jiný. Byli jsme svědky deforestace na vlastní kůži, kácení lesa mohlo probíhat tak dva kilometry daleko od místa, s kterým jsme se szili, a svírala mě při tom tíha na prsou, jako by mě zmáčkly kleště, kleště dnešní antropocentrické doby, neúprosné a všudypřítomné. Přemýšlela jsem o zdejších lidech v okolních vesničkách. Lidé nic nemají, nevlastní žádné věci, nemají ani zdi, jejich domovem je pár prken, houpací síť, televizor, reprobredny a okolní příroda, která je nyní narušena.

Přišla chvíle, kdy byl čas jít dál, chtěla jsem jet za ostatními účastníky nastávající expedice na místo s názvem Rancho, ve vesnici Barrido Florido, ale přišla nečekaná obrovská bouřka, která do večera neustala. Bouřka byla tak silná, že nebylo možné do města vyrazit a musela jsem počkat do druhého dne. Druhý den ráno jsem znovu vyrazila autobusem do Iquitosu, kde jsem si vzala tuk-tuk do jednoho malého přístavu a jela jsem po Amazonce lodí do vesnice Barrido Florido, kde na mě ostatní čekali. Seznámila jsem se se všemi účastníky expedice, jimiž byly k mému překvapení dvě ženy a Mana, který zájezd vedl. Jednou z žen, kterou jsem zahlédla již v Iquitosu na srazu s Manou, byla Anabel, malá usměvavá neo-šamanka s modročernými vlasy a spoustou náramků. Anabel je Američanka mexického původu, která je v Kalifornii velmi slavnou Kambo praktikantkou, ale kromě Kamba léčí své klienty i jedem z ropuchy rodu *Bufo Alvarius*. Její ceremonie navštěvují tisíce lidí ročně a za Matsés prý jela z toho důvodu, aby měla přímý kontakt s žábou v jejím přirozeném prostředí a mohla nahlédnout na práci s Kambem tradičním stylem Matsés. Sama spolupracuje i s dalšími Amazonskými domorodými skupinami jako Yawanawá a Shipibo, se kterými organizuje ozdravné zájezdy pro zájemce ze západu. Další osobou byla Daniela, přezdíváná Maya, Češka, kamarádka Many, která se živí jako tantrická masérka a dokumentaristka. Za lidmi Matsés se prý vydala na Manovo pozvání a vzhledem k tomu, že měla poslední rok o Kambu sny a vize, nechala se vést svou intuicí a na cestu kývla.

Po společném seznámení a klábosení na velké rozhledně, odkud se dalo pozorovat řeku Amazonku a Iquitos, jsme šli na návštěvu k jednomu domorodému páru, kde jsme měli domluvený oběd. Před obědem nás vzal otec rodiny se svým synem do okolní džungle a ukazoval nám všechny možné léčivé rostliny a plodiny, které rodina pěstuje k jídlu. Po

jídle jsme se přesunuli na místo s názvem Rancho, kde jsme každý dostali svou malou chatičku a trávili jsme tam společné chvíle až do druhého dne.

Druhý den jsme se přesunuli do Iquitosu, ubytovali jsme se v hostelu, kde bydlí i Kambo praktikant Deyan a zjistili jsme, že náš let do rezervace Matsés byl zrušen. Museli jsme tedy zůstat ve městě o den déle. Den před mým připojením ke skupince všichni absolvovali ayahuascovou ceremonii a k tomu jed z hada křovináře, který se aplikuje podobným způsobem jako Kambo. Velice mě tato látka zajímala a vzhledem k opakovanému zájmu ostatních dorazil do hostelu i mladý Němec, který hadí jed praktikuje. Tento jed údajně pomáhá navyšovat imunitu a zrychlovat obnovu buněk. Navíc při tom nejsou takové vedlejší fyzické projevy jako na Kambu a obecně mi přišlo jako dobrý nápad absolvovat takové přírodní očkování těsně před výletem k Matsés, do džungle. Mladík mi vypálil do předloktí šest teček a po odloupení spálené kůže mi pomocí injekční stříkačky zakápl každou tečku mikro-dávkou hadího jedu. Cítila jsem se po tom trochu otupělá a dost unavená, ale tento efekt během několika hodin odešel. Očkování si nechali dát i všichni ostatní a druhý den jsme se společně shodli na tom, že nám přijde, jako by naše kůže byla hladší než obvykle, jemná jako had.

Následně nadešel den, kdy jsme měli letět k Matsés z malého soukromého vojenského letiště v Iquitosu. Každý s sebou směl mít jen 10 kilogramů, jinak musel dopláct peníze navíc. Když jsme konečně po dlouhém čekání a neustálém vážení společně s dalšími místními nastoupili do přistaveného malého motorového letadýlka, piloti začali provádět kontrolu motoru a vrtulí. Zhruba po půl hodině jsme museli znovu vystoupit, protože letadlo bylo údajně rozbité a všechny zásoby a zavazadla se musela opět vyložit ven. Po dalším čekání nám bylo přistaveno další letadlo, a tak nastal pokus číslo dvě. Celkově nás v letadle bylo dvanáct, začali jsme se odlepovat od země nad barevný Iquitos a postupně jsme začali mít pod sebou kolem dokola jen nekonečný tropický deštný prales. Po necelé hodině jsme začali klesat a pomalu jsme se blížili na louku, která byla zároveň letištěm i přistávací dráhou. Na louce stáli lidé s transparenty a skandovali pozdravy do megafonu. Vítili nějakého politika, který letadlem letěl s námi. Nás čekala skupinka tří mužů Matsés, byl to Carlos, muž kolem čtyřiceti let, s pozlacenými zuby, jeho kamarád Fernando a stařík Arturo.

Fiona Bowie ve svém díle Antropologie rituálů popisuje, jak se lidé snaží dávat svému okolí smysl a činí tak symbolickou klasifikací. Jazyk však není jediným nástrojem

klasifikace. Jsou zde i další faktory, podle kterých okamžitě lidi, se kterými se setkáváme, klasifikujeme, ať už jde o pohlaví, věk, etnické rysy, neustále máme tendence někoho někam řadit, a právě toto řazení se v jednotlivých kulturách liší.

Jedním druhem symbolické klasifikace je vytváření osobních symbolů na těle. Ať už se jedná o piercing, účes či tetování, každý symbol v sobě nese nějaký širší kulturní význam. Ve většině případů se člověk může samostatně rozhodnout, zda přijme nějaký osobní symbol a jeho rozhodnutí plyne z jeho vlastních psychologických potřeb, které nemusí nutně souviset s přizpůsobením se dané společnosti, ve které se právě jedinec vyskytuje. Samotná kultura daného jedince pak uznává jeho osobní symbol jako naprosto normální a nesoucí v sobě smysl. Jednotlivé kultury se nechávají ovlivňovat jak biologickými, tak psychologickými impulzy (Bowie, 2006: 67). Lidé Matsés, žijící v rezervaci, byli toho dokonalým příkladem a vysvětlovali mi, jakým způsobem se prostřednictvím osobních symbolů napojují na biologické a psychologické podněty, které se pak snaží manifestovat v každodenním životě.

Jak jsem poznala při svém etnografickém výzkumu, lidé Matsés mají po těle různá tetování. Nejtypičtějším prvkem je tetování na obličeji, které vypadá jako linka, která se táhne od jednoho ucha kolem úst až k druhému uchu a je přeškrtnána krátkými liniemi, jako by šlo o obří šev, jakási rozšklebená ústa přes celou hlavu. Toto tetování měl i starý Arturo a jedná se o znamení lidí Matsés, jsou to jaguáři a lovci. Pokud má příslušník etniky Matsés tetování na ruce na předloktí, je to znamení dobrého lovce. Někteří Matsés mají podobné tetování jako na obličeji ještě na hrudi – veliký šev přes celý hrudník, od jednoho prsa k druhému. Toto tetování má prý význam muže. U Matsés jsou na obličeji potetovány i ženy. Vzhledem k tomu, že nové mladé generace této etniky stále pokračují v tradicích užívání psychotropních a jiných léčivých látek z deštného pralesa, tetování je tradice, která jistojistě zaniká. Matsés se nám svěřili, že mladí lidé, kteří se stěhují do měst nebo navštěvují města z důvodu studia na středních školách či univerzitách, už nechtějí mít potetovaný obličej a výrazně se této tradici brání. Po vizuální stránce je přitahují prvky západu.

Jak jsem si při svém etnografickém výzkumu všimla, někteří Matsés mají na těle i tetování různých zvířat, například hadů či štírů. Po rozpravě s nimi mi sdělili, že tato zvířata mají vytetovaná, aby získali jejich vlastnosti, jako jsou síla a mrštnost při lovu.

Po příletu a uvítání jsme šli z letištní pláně do vesnice Angamos. Překvapilo mě, jak je vesnička upravená, mnohem více než jiná místa v Amazonii. Všude byla posekaná tráva, k řece vedla panelová cesta, která byla výsledkem státního projektu modernizace. Přesto jsem se po příletu cítila značně nekomfortně. Kromě toho, že bylo v Angamos mnohem větší vedro a dusno než v Iquitosu, byla oblast plná malých černých a červených mušek, které nekousaly, ale doslova žraly naše končetiny i přes repelent a bylo téměř nemožné být v krátkých kalhotách. Po kousnutí těmito muškami zůstane na místě červená tečka, jakási krevní sraženina, která kolem dokola otéká a neuvěřitelně to svědí. Carlos vyprávěl, že nyní je to ještě dobré, protože je období léta. V lednu, v období dešťů se prý nedá pořádně být u vody, protože tam jsou mouchy, které vám obalí celý obličej.

žena Matsés s tetováním (foto Daniela – Maya)

Vzhledem k tomu, že pro nás ještě nebyla připravená loď, ubytovali jsme se v jediném tamním hostelu, který byl očividně nový a odjezd do komunit v džungli byl přesunut na další den ráno. Po ubytování jsme šli ke Carlosovi domů. Jeho dům byl blízko řeky, stál na kůlech, zdi tvořila stlučená prkna, střecha byla z listů palm. Uvnitř hlavní místnosti byly jen dvě hamaky, tři malé dětské židličky, oheň s roštem a pár hrnců. Dostali

jsme večeři: sladký nápoj s názvem chapo a vařený zelený banán s rybou. Já měla verzi s rýží, protože nejím maso. Toto jídlo jsme jedli po celý náš pobyt s Matsés, přičemž zelený banán občas vystřídal maniok nebo brambor.

V nové studii publikované v Nature Communications se nacházejí informace o tom, jakým způsobem může dieta a životní styl ovlivnit střevní mikroflóru a zároveň i celkové zdraví člověka. Antropolog Cecil Lewis z Univerzity v Oklahomě cestoval společně s dalšími odborníky k lidem Matsés, aby studoval jejich stravu a zdraví a porovnal je s dalšími subjekty. Vzhledem k tomu, že Matsés patří mezi poslední lovce a sběrače na světě, mají nejrozmanitější rozmanitost bakterií ve svých střevech, včetně typů, které nejsou doposud pojmenovány a jednu velmi zajímavou bakterii druhu *Treponema*, která obvykle v západních industrializovaných populacích není přítomná ani detekovatelná a řadí se mezi nejstarší bakterie, které jsou součástí základního biomu předků.

S příchodem zemědělství začala růst města, která se postupně proměňovala v metropole a stále rostoucí populace zvyšovala své nároky na okolní prostředí. Stejně tak rychle, jak probíhaly změny ve vnějším lidském stanovišti, probíhaly i uvnitř nich samotných. Vylepšené hygienické podmínky, neustále se měnící strava a pokrok v medicíně vedly k dramatickým posunům ve složení mikrobiomu a postupně se tak snižovala jeho diverzita, přičemž západní strava tuto rozmanitost ještě více zúžila. Západní střevní mikrobiom je méně různorodý než ty, které se vyskytují v ne západních společnostech (Armelagos, Harper, Sheets, 2016). Dalo by se tedy říct, že diverzita mikrobiomu úzce souvisí s diverzitou džungle a bohatý mikrobiom lidí Matsés má jistojistě pozitivní vliv na jejich imunitní systém. V západních společnostech, kde lidé ve zvýšené frekvenci užívají antibiotika a kde dochází k infekcím, se setkáváme s tím, že jsou lidé na antibiotika často rezistentní a tato rezistence roste (Tamtéž). Domnívám se, že i díky této rezistenci se setkáváme se vzrůstajícím zájmem o antibiotické alternativy, čímž může být i Kambo, působící jako velmi silné přírodní antibiotikum, které funguje jiným způsobem, než antibiotika chemická a postupně nacházíme důležitost vztahů mezi stravou, mikroflórou a zdravým životním stylem, kterému nás Kambo učí.

Carlos, jeho kamarád Fernando a synovec Daniel byli jediní, kdo ze všech místních uměli španělsky. Ostatní lidé mluvili pouze jazykem Matsés, který vzdáleně připomínal ruštinu. Muži okamžitě přinesli na prodej Kambo dřívka a ženy začaly nosit na prodej pletené široké náramky, které samy vyrobily. Během chvíle vznikl konflikt, mezi

Carlosem, Fernandem a naším vedoucím expedice Manou. Z toho, co jsem vyzorovala, se jednalo o peníze a Fernando, který s námi původně do jednotlivých komunit vůbec neměl jet, neustále Carlose ponoukal, aby si o své služby říkal víc a „stahoval“ nás o peníze, co to jen půjde. Fernandovi nešlo o nic jiného, než o zisk a celá situace pak dopadla tak, že Mana s sebou Fernanda nechtěl, takže jsme do komunit jeli dvěma dřevěnými loďkami s motorem pouze s Carlosem, jeho rodinou a starým Arturem. Ještě před cestou nás čekala registrace u místní policie, kde jsme museli sdělit, do jakých osad se chystáme a na jak dlouho jedeme, aby nás v případě problémů mohli hledat.

Cesta do osady San Roque, v níž jsme následující dny bydleli, trvala celý den a na místo jsme dorazili až v noci. Na cestu lodí po řece se muselo svítit baterkami a nad hlavou se třpytily tisíce hvězd. Ze břehu řeky na kopec se šplhalo po obří kládě, která sloužila jako vstupní cesta do osady. Přesně uprostřed klády se v celé své kráse vystavoval pavouk velký jako ruka, jako by střežil vstup na své území. Noc byla celkem chladná, a tak Arturo rozdělal v jedné z chatrčí oheň a čekali jsme společně na druhou loď, plnou žen a zásob. Následně nám byla přidělena jedna chatrč, uvnitř které si ženy postavily stany, aby byly chráněny před hmyzem, a já s Manou jsme si rozvěsili hamaky. Před vchodem do chatrče spal schoulený vychrtlý pes a hlídal nás. Lidé z Amazonie nemají vztah ke psům jako Evropané. Pes je pro ně většinou pouze zvíře, které jí zbytky nebo odpadky.

Druhý den ráno bylo konečně možné prohlédnout si pořádně místo. Udržovaný trávník protínala vybetonovaná cestička, kolem které byly rozmístěné chatrče, z jedné strany byla řeka a z druhé les. Místo působilo neuvěřitelným klidem, zahaleným zpěvem ptáků, kolem keřů se třepetali kolibříci, nad hlavou poletovali modří arové a tu a tam se objevil i zelený amazoňan. Ještě před snídaní nám staříček Arturo foukl do nosu jejich tradiční rapé Nënë, nejdříve do jedné dírky a následně do druhé. Pro mě to byla první zkušenost, byl to zvláštní pocit, ale nebyl nepříjemný.

Během dne jsme se vydali na návštěvu okolní komunity, kde žila další část Carlosovy rodiny. Vesnička byla plná dětí a opět mě překvapilo, jak je udržovaná. Bylo tam dokonce hřiště s prolézačkami, což jsem viděla v Amazonii poprvé. Děti měly v chatrči svého lenochoda a želvu, pohostily nás nápojem z vařených banánů a vyrazili jsme najít Caesara, dalšího stařešinu, který ví stejně jako Arturo spoustu informací o léčivých rostlinách. Šli jsme lesem, až jsme došli k malé říčce, nebo spíše korytu stojaté světlé vody. Po kolena se v ní brodili tři potetovaní muži a tahali z ní ryby. Šlo o rybolov,

při kterém se nasype do vody uvařená rýže s druhem rostliny, který zvířata omráčí a snáze se pak nechají chytit. Překvapilo mě, jak muži přesně věděli, kde se ryby vyskytují a holýma rukama z ničeho nic jeden po druhém vytahovali roztodivné malé i velké úlovky úhořovitých tvarů, zabíjeli je a napichovali na klacek. Byl to pro mě zvláštní zážitek, těžší než jindy, jako bych byla na ryby pomocí Něně nějak více napojená a uvědomovala si onu pomíjivost. Jedním z rybářů byl Caesar, který se k naší skupině připojil až do konce pobytu a společně s Arturem nám předávali své vědomosti o rostlinách i Kambu.

vstup do osady San Roque

Carlos nám večer povídal o historii Matsés, tak, jak ji znal. Sami sebe vnímají tak, že jsou staří jen sto let a pocházejí z Brazílie. Jednoho dne byla prý v komunitě žena, která měla menstruaci. Tradovalo se, že kterákoliv žena, která menstruuje, nesmí přejít na druhou stranu řeky. Ale tato žena neposlechla, a přesto se rozhodla jet na druhou stranu. Takto se komunita rozdělila na dvě poloviny, přičemž část lidí jela do Peru a část lidí zůstala na brazilské straně. Carlos dále vyprávěl, že Matsés užívají všechny medicíny z džungle, ale jejich hlavními spojenci jsou tabák (rapé), sananga a Acaté, pod takovým názvem znali Kambo. V minulosti údajně dokonce mixovali suché Kambo s rapé, což se šňupalo a fungovalo jako jakási iniciace, protože se při tom dostavovaly vize, ale nedalo se při tomto stavu příliš dýchat. Nicméně nové generace už s touto směsí nepracují, protože je

příliš silná. Arturo nám sdělil, že každý začíná s Kambem okolo věku pěti až šesti let. V takto útlém věku dostane dítě pouze jednu tečku a dostává ji pro to, aby bylo silné, nebylo nemocné, rychle utíkalo, dobře lovílo a aby rychle vyrostlo. Muži, kteří byli vybráni pro to, aby podávali Kambo, byli vždy ti nejsilnější, ti, kteří zvládli nejvíce. Co se typu náboženství týče, Carlos mi sdělil, že Matsés věří ve velkého ducha - uctívají oblohu, slunce, energii rostlin a vědí, jakým způsobem s rostlinami a jejich duchy komunikovat.

Jak jsem se přesvědčila při svém výzkumu, žábu Kambo není jednoduché chytit. Aby se látka z žáby získala, je nezbytné tvora v noci najít, ale většina jedinců se vyskytuje vysoko na stromech. Matsés hledají žábu v brzkých ranních hodinách pomocí napodobování žabiho „zpěvu“ a jednotlivé žáby pak na toto volání odpovídají. Muži vybavení baterkami a mačetou tak podle zvuku žábu detekují a ti nejzdatnější z nich pak lezou vysoko na stromy a sekají větve, na kterých Kambo sedí.

Nastala noc, kdy jsme šli společně s Danielem – Carlosovým synovcem, Arturem a Carlosem chytat Kambo. Ve tři ráno, za pomoci baterek jsme šli asi 100 m od naší osady na vlhké a bahnité místo na okraji lesa. Arturo začal vydávat podivné hluboké kvákající zvuky a nedaleko od nás mu začalo něco odpovídat. Byla jsem překvapená tím, že se žába Kambo nachází tak blízko, téměř za „barákem“. Žába seděla vysoko na palmě. Palmy tam prý byly úmyslně vysázeny, aby se tam Acaté zdržovalo. Mladý Daniel vyšplhal vysoko na palmu a mačetou usekl větev, na které žába seděla. V tu chvíli nastal moment, kdy se zelené oči setkaly s mýma a protnuly se tak naše pohledy. Přede mnou na listu sedělo nehybně hypnotické zvíře - žába Kambo.

Podle německého filozofa Jochena Kirchhoffa označení „zvířata“ je nálepka, kterou jsme dali bytostem, které jsou v podstatě skoro stejné jako my lidé, a to v různém stupni. Jsou zplozeny, zrozeny, vyvíjejí se a postupně zanikají, ale přesto jsou tyto zřejmé věci jinak než u člověka. Každé zvíře působí ve světě abstrakce a techniky určujícím celý náš život jako exotická bytost. Takový exot se buď nějakým způsobem polidšťuje, hýčká nebo mnohdy i brutálně využívá, zabíjí či mučí. Lidé chápou sami sebe jako lidi, protože zvířata jsou zvířata, nebo jsou tak paušálně označována a lidský postoj ke zvířeti jde od jednoho extrému k extrému protikladnému. Zvíře jakéhokoli druhu navíc vyvolává v člověku často velmi hluboké duševní vjemy, které jsou slučitelné se skutečnými lidskými vlastnostmi, přičemž setkání s některými, obvykle vyššími zvířaty je duševně - tělesného celostního druhu. Tělo zvířete a tělo člověka spolu komunikují a dost často nastává situace, kdy je

člověk komunikací doslova uchvácen. Když například v uhánějícím psovi cítíme přímost jeho tělesnosti, spouští to v nás silné impulsy k pohybu. Tato tělesná přímost se v perspektivě člověka spojuje s přirozenou přírodní živostí, životem, který je zcela tím, čím je: třeskutým nepřetržitým přirozeným bytím jakožto tělesným tvarem v pohybu (Kirchhoff, 2012: 137-142).

Žába *Phyllomedusa bicolor* má s člověkem taktéž ambivalentní vztah a je pro něj druhem podřadným, nicméně při kontaktu s žábou dochází k různým formám komunikace, probíhající na různých úrovních. Po chycení Kamba proběhla extrakce. Poté, co Daniel žábu sebral z useknuté větve, přenesl ji do osady na místo, kde zapíchl do země čtyři klacky. Chycený jedinec byl samec, samice jsou obvykle většího vzrůstu. Žába se při akci vůbec nehýbala a nechala si přivázat tenkým lýkem k jednotlivým klackům nohy tak, aby její tělo bylo natažené. Než začala extrakce, Daniel pomocí listu žábu čistil od nežádoucích prachových zrněk a nečistot a poté vzal špachtličku a dřívko, kterému se přezdívá v angličtině Kambo stick – česky Kambo dřívko.

extrakce sekretu

Dřívkem se postupně začal Kamba dotýkat a zároveň stírat sekret z oblasti zadních nohou, kde žába produkovala největší množství látky. Když už bylo plné celé jedno dřívko, přinesl dřívko další a znovu žábu dráždil tím, že ji šťouchal do nosu. Musím konstatovat,

že žába byla velmi stresovaná a bylo z ní získáno skutečně velké množství sekretu, nicméně neviděla jsem, že by Daniel nebo kdokoli jiný páchal na žábě nějaké násilí (přílišné roztahování těla, řezání provázkem, přílišné tlačení špachtlí při extrakci), které by mohlo žábě ublížit. Všichni se chovali k žábě tak, že nebyla ohrožena na životě. Potom, co bylo zaplněné i druhé dřívko, muži usoudili, že už Kambo pustí. Daniel odřízl žábě z nohou lanka, já ji chytla na svou bundu a šla jsem ji pustit zpět na místo, kde byla chycena, přičemž Daniel mezitím odnesl dřívka v lavoru do chatrče, kde byla uložena k následnému sušení.

Žába byla nehybná, jako by byla z kamene a sotva ze mě slezla dolů. Poté se chytla palmového listu a byla zpátky ve svém přirozeném prostředí, ve svém domově, kterým je starobylý obrovský les, skýtající útočiště tisícům druhů živočichů a rostlin. Když je vlhko, Akaté prý nahlas zpívají. Nyní však bylo období sucha a zpívání slyšet nebylo.

Následující ráno si Anabel s Mayou nechaly čerstvé Kambo aplikovat. Překvapilo mě, že místo vody se u Matsés pije chapo, sladký nápoj z banánů. Tuto změnu obě ženy hodnotily přívětivě. Kambo se u Matsés neaplikuje vůbec ceremoniálně. Ženám byly jen vypáleny tečky a Caesar pak pomocí svých slin medicínu naškrabal na hrudky, které jim přiložil na obnaženou kůži. Poté dostaly každá židli na trávě a probíhal proces fyzické očisty.

Subjekty nebyly osoby vyvázané ze svých sociálních a kulturních vztahů, ale situované aktérky, které jednaly uvnitř sítí různých druhů vztahů. Jejich zkušenost probíhala za určitých vnějších podmínek, které ji ale utvářely zevnitř. Z toho vyplývá, že smysl těchto zkušeností je jiný pro Matsés a jiný pro mě nebo dvě aktérky, které si Kambo daly, protože jsme členy industrializované a globalizované společnosti. Podle Víta Pokorného z této perspektivy tak není aktérské Já neproblematicky dáno ve své jednoznačné identitě, nýbrž se postupně vynořuje jako místo střetávání a vyjednávání mezi osobním, sociokulturním a ekologickým kontextem (Pokorný, 2016: 13).

Neceremoniálnost celé akce mě až překvapila, nikdo nezpíval a neptal se jich na jejich stav oproti Evropě, kde je Kambo jednou z technik sebe sama a součástí celé spirituality New Age a vlny péče o sebe, kam spadá i sebepoznávání a sebekultivace.

Neo-šamanství a léčitelství vedené Evropany se snaží být velmi alternativní, nicméně je vidět, že jejich přístup je naprosto odlišný od praktik Matsés. V podstatě celý proces nebyl udělaný vůbec jako obřad, jen muži z Matsés nosili své tradiční dřevěné koruny. Zde jsem si začala uvědomovat, že veškeré ceremoniály, které kolem Kamba lidé praktikují, jsou spíše věci západu, protože máme neustále tendence oddělovat profánní svět od magického, jenže Matsés v tom magickém světě žijí, jak mi Carlos pověděl, věří v duchy v běžném životě a přes různé kanály s nimi navozují komunikaci. Ve skutečnosti onen posvátný svět u přírodních národů stále více převažuje nad světem profánním a v domorodých společnostech, jaké známe, zahrnuje téměř vše, od narození až po lov (Van Genep, 1996: 11).

aplikace látky Kambo

Anabel s Mayou si tedy s Kambem poradily bez problémů a Matsés je nazývali „mujeres fuertes“ – silné ženy. Obě dvě měly z minulosti s Kambem již zkušenosti. Zajímavý byl příběh Anabel, která objevila Kambo zhruba v roce 2013, kdy měla počáteční fázi rakoviny tlustého střeva, k tomu měla hormonální nerovnováhu a již od útlého dětství trpěla žaludečními problémy. Vyprávěla mi, jak na jednom festivalu potkala muže, který jí o Kambu pověděl a ji to velice zaujalo. S mužem byli posléze v kontaktu přes sociální sítě a ona od té doby všude začala vidět žáby a začala potkávat lidi, které Kambo podstoupili nebo o něm slyšeli. Anabel mi vyprávěla, jak měla sny o žábách, slyšela žáby a neustále je někde viděla, ať už se jednalo o internet nebo o prostředí, kde se pohybovala. Cítila prý jakési volání, a tak si začala dělat rešerši, co přesně Kambo je. Přestože ji od toho celá rodina a známí odrazovali, rozhodla se, že to vyzkouší.

Její první seance byla velmi silná, myslela si, že při tom umírá, její srdce bušilo, že bylo vidět, jak se jí zvedá hrudník. Když tento stav skončil, vše bylo v pořádku a o dva dny později se vydala na Kambo znovu. Tu samou noc měla lucidní sny, což je prvek, který se u výpovědí opakuje a druhý den ráno, když vstala, cítila, že by klidně mohla vyběhnout horu, tak si vzala pohorky a běžela do hor. Od muže dostala i sanangu a rapé, které užívala a měla při tom vize. O dva dny později opět absolvovala Kambo a cítila se úžasně. Svěřila se mi, že cítila, jak její problémy s žaludkem odešly a jak mělo Kambo vliv i na její hormonální rovnováhu a rovnala se jí perioda. Za krátkou dobu objevila i Bufo alvarius a ayahuascu, nicméně podle ní, co se týče jejího fyzického zdraví, odvedlo největší kus práce Kambo.

Začala si ho dávat dvakrát až třikrát týdně po dobu tří měsíců, během toho měla dietu podle ajurvědy a pila čaje z Vilcacory, což je rostlina rodu Uncaria, rostoucí v Amazonii, používaná k léčbě zhoubných nádorů a k zabránění růstu nežádoucích tkání v těle. Anabel tvrdí, že během těchto dvou měsíců se nadobro zbavila rakoviny tlustého střeva. Když šla posléze na kontrolu k lékaři, řekli jí, že je zdravá. I zde bylo Kambo mezníkem v jejím životě a pomohlo jí ještě společně s dalšími technikami péče o sebe k uzdravení z nemoci. Nemoc jako komplexní fenomén většinou nemá jen jeden lék, ale spíše mix několika aspektů a jedním z nich je v tomto případě Kambo, stejně tak jako u respondenta Deyana.

Posléze se začala učit Kambo i Bufo praktikovat a v současné době pořádá několikrát týdně jak ceremonie soukromé, tak hromadné pro velké množství lidí. Kambo

i Bufo pracují podle ní společně velmi dobře a Kambo je dobré v tom, že vyčistí tělo a připraví ho na následující procesy, takže užití dalších medicín je pak pro klienta po Kambu snazší. Když aplikuje Kambo před Bufem alvarius, nazývá tuto seanci Kambufo. Bufo má podle Anabel své benefity hlavně v léčbě traumat a problémů s rodiči, náboženstvím, společností a je prospěšné především po psychické stránce. Při svých ceremoniích prý používá oltář, kde má všechny předměty, které používá, pracuje se záměry lidí i se svým záměrem a pomocí modliteb se napojuje na ducha Kambo a žádá ho, aby ji vedl, aby mohla pomoci každému jednotlivci. Během ceremonie všem aplikuje rapé a má při tom celý tým pomocníků, kteří hrají na různé hudební nástroje a pomáhají jí s lidmi tak, aby měl každý dostatek vody, ubrousků, prázdné kbelíky, nebo je doprovázejí na toaletu. Její ceremonie jsou tedy také brikolážní a upravila si je podle sebe. Když je hezké počasí, ceremonie probíhají v řece, která teče u jejího pozemku, takže lidé mohou vykonat proces biologické očisty do řeky a vše je jednodušší.

V současné době rukama Anabel prošlo už více jak tisíc lidí a jednou z věcí, které vyzorovala, je ta, že lidé, kteří předtím žili velmi nezdravě, po Kambu často začínají s různými pústy, hodně z nich se stává vegany nebo vegetariány. Obvykle se něco mění s jejich dietou a zároveň vnímají, že mají hodně energie. Další věc, se kterou se jí prý lidé často svěřili, je, že spí po Kambu mnohem lépe a žába jim pomohla i na deprese. Co se týče benefitů po fyzické stránce, Anabel vnímá pozitivní efekt Kamba na problémy s žaludkem, bakteriální onemocnění, infekce močového měchýře a hormonální problémy. Po psychické stránce prý velké množství lidí cítí jakousi mentální jasnost a její klienti se jí svěřili, že je Kambo dost mentálně vyčistilo a cítí po něm jakýsi vnitřní mír. Prvek jasnosti se ve výpovědi objevil i u dalších respondentů, například Deyana.

Pro Anabel Kambo reprezentuje sílu, léčení a manifestaci, neboť věří, že opravdu pomáhá věci manifestovat. Spousta lidí prý nemá úplně jasný záměr v tom, co chtějí manifestovat, ale když je záměr jasný a pracuje se s ním při seanci, tak se to pak děje. Jednou z tváří Kambo v životě Anabel je tedy manifestační pomůcka. Anabel věří, že Kambo je velmi inteligentní duch a že je jedno, kam se látka na tělo aplikuje, protože účinek jde rovnou tam, kde je to potřeba. Je tedy zřejmé, že Anabel je nejen Kambo praktikantem, ale i jakýmsi mentálním koučem a terapeutem, který používá přírodní látky v rámci technik sebe sama k terapeutickým účelům a transformacím jejích klientů. Během času, který jsem s ní strávila jsem byla svědkem toho, že byla v civilizaci neustále na

telefonu a pomáhala na dálku integrovat zážitky lidem, kteří se u ní účastnili Kambo nebo Bufo ceremonií.

Dalším pro mě důležitým zážitkem, který formoval následující dění, byla příprava a následné užití sanangy, v jazyce Matsés „bēcchēte“, šťávy keře rodu *Tabernaemontana undulata*. Matsés neznali užití sanangy ve formě očních kapek, které se užívají na západě. Jejich tradicí bylo pití většího množství sanangy, cca 300 – 500 ml a následné vynucené zvracení. Po tom, co se nasekaly dlouhé klacky tohoto keře, musela se opatrně oškrabávat svrchní kůra. Pod kůrou byla jemná slupka skrývající žádoucí šťáva. Poté, co byly klacky oškrabané od svrchní vrstvy kůry, se jemná slupka nastrouhala, a to byl produkt, o který šlo. Část naškrabané kůry se sušila na igelitu a část Arturo vzal, vytvořil z ní kouli o velikosti kokosového ořechu a vymáchal ji v hrnci s vodou. V hrnci pak zůstala oranžová šťáva, kterou nám nalil do veliké odměrky a měli jsme ji vypít.

příprava sanangy

Matsés užívají sanangu proti různým nemocem a aby byli odolní, zdraví a mohli lovit. Nevěděla jsem, do čeho jdu, ale v jádru jsem doufala, že vše bude v pořádku. Sanangu jsem měla v minulosti jen v podobě očních kapek a neuměla jsem si představit, co znamená vypít sklenici čerstvé šťávy. Vypili jsme ji všichni čtyři. Šťáva neuvěřitelně páčila v krku. Po vypití jsme měli vyvolat zvracení, jinak by nám prý bylo špatně. Po tom, co se nám podařilo alespoň nějakou část sanangy ze sebe dostat, nás až do večera pálilo v podrážděném krku, ale jinak jsme žádný další efekt nepocítovali.

Vše ovšem začalo až večer. Ležela jsem v hamace, připravená spát a v tom jsem měla za zavřenýma očima kaleidoskopické vize. Obrazce se postupně začaly měnit v rychlý sled obrazů. Viděla jsem místní řeku, indiána, jak drží za vlasy hlavu dítěte se pusou sešitou jako tetování Matsés, obrazy se střídaly a měnily v další obrazy. Viděla jsem domorodé děti u řeky a vize byly naprosto konkrétní, týkající se místa, kde jsem se vyskytovala. Cítila jsem, jak mi v těle proudí energie a začalo mi být trochu nepříjemně. Šla jsem na toaletu a celý stav opadl, jako by se uvolnila nějaká síla a já mohla usnout. Vize měla údajně i Maya. Od té doby jsem měla asi po dobu pěti nocí lucidní sny, spoustu energie a lehké problémy se spánkem.

Druhý den ráno jsem se cítila zvláště a jinak. Šla jsem se vykoupat do řeky, kde jsem byla jen sama obklopená přírodou. Najednou jsem cítila, že tam patřím, že je jedno, na které části planety jsem, protože jsem doma. Jako bych poprvé v životě dokázala být v přítomném okamžiku, vnímat jednotu se vším živým a být si toho vědoma. Podle Jochena Kirchhoffa v podstatě není nutné ontologicky určit, jaký je vlastně vztah duševně-duchovní stránky člověka, integrální jednoty duševního života a duchovního života k tělu.

Duchovní stránku člověka můžeme široce označit jako vědomí. A vědomé bytí, kdy si jsme něčeho vědomi, je základní skutečností, bez které je to, co žije, nemyslitelné a zakoušení vnější přírody je zakoušením sebe sama, takže můžeme označit poznávání přírody za sebepoznávání (Kirchhoff, 2012: 31-32). Mně se podařilo naplno procítit samu sebe a přírodu, jejíž jsem byla součástí a tento zážitek mě vzal skutečně daleko a pomohl utříbit všechny mé myšlenky a procesy jdoucí ruku v ruce s Kambem, které mě dovedlo až na toto místo k Matsés. Až posléze v civilizaci jsem zjistila, že sananga obsahuje ibogain, indolový alkaloid, což je halucinogenní látka, která se v Africe používá k rituálním účelům, či v medicínském prostředí k léčbě závislostí (Obembe, 2012). Domnívám se, že dostat se přímo ke zdroji kultury Kamba k lidem Matsés v džungli se může považovat za

jeden z vrcholů pro New Age cestovatele, protože v takových situacích a na takových místech dochází často k transformativním zážitkům a proměnám vlastních trajektorií.

Při pobytu s Matsés následovaly další aplikace Kamba, učení výroby rapé Nënë a hledání žáby, avšak neúspěšné. Jedinci byli slyšet, ale vyskytovali se příliš vysoko, takže pro extrakci je nebylo možné získat. Vztah s Matsés se postupně měnil ve vzájemnou obeznámenost a zdvořilost plnou úsměvů. Podle Fiony Bowie je člověk společenským tvorem, interagujícím v prostředí plném významů. Pokud chceme zkoumat lidskou společnost, musíme pozorovat nejen ty druhé, ale i sebe, a právě onen vztah mezi mnou a druhými, ať už to jsou jednotlivci či skupiny, je jádrem antropologie. Prostřednictvím zkoumání těchto vztahů se ptáme, co nám můžou říct ti druzí o naší kultuře a společnosti, kdo jsou ti druzí a kdo vůbec jsme my sami.

Učili jsme se od Matsés jejich zvyky pomocí toho, že jsme neustále vybočovali z našich zajetých vzorců a situací, na které jsme byli zvyklí. Užívání tradičních látek lidmi Matsés nás postupně vytrhovalo z reality tak, jak ji známe a jak píše Eduardo Kohn ve své knize *Jak myslí les*: „Být naživu znamená sladit se se stále rostoucím množstvím nových zvyků. Naše já je částečně produktem narušení a šoku. K tomu, abychom rostli, musíme se naučit něco o návycích kolem nás, a to často zahrnuje i narušení našich návykových očekávání toho, co svět je (Kohn, 2013: 78).

Postupně začaly vznikat vtípky o tom, že se Anabel s Mayou přivdají k Matsés. Konkrétně Arturo měl pro Mayu slabost a bylo naprosto normální, že každý muž měl více než dvě ženy. Během pobytu v rezervaci jsem krom zúčastněného pozorování prováděla rozhovory a vedla jsem si pečlivě terénní deník. Jednoho dne, kdy Maya s Anabel dostaly ráno další dávku čerstvého Kamba, měla Anabel velice zajímavý zážitek. Starý Arturo jí foukal do nosu Nënë a zřejmě došlo k předávkování. Několik hodin nebyla příliš schopná pohybu, byla bledá a zpocená. Muži ji přenesli do maloky a začali ji omývat vodou, přičemž jí Arturo masíroval spodní břicho sanangou. Po nějaké době se Anabel udělalo lépe a vyprávěla mi, co zažila. Po poslední dávce rapé cítila prý spoustu energie, bylo to daleko intenzivnější než Kambo, ale bez zvracení. Měla při tom vize, při kterých viděla, jak jí z rukou srší paprsky energií a když zavřela oči, viděla džungli, ve které kráčela nějaká žena jako válečnice. Když se podívala blíž, zjistila, že je to ona sama v některém ze svých minulých životů a došlo jí, že na tomto místě v Matsés rezervaci v džungli rozhodně

není náhodou. Celý život a každý krok je podle ní předepsaný jako kniha a po celou cestu byla Kambem vedena až sem. Hodnotila pak tento zážitek jako rapé iniciaci.

Když se náš pobyt blížil ke konci, všichni zúčastnění začali být sentimentální. Matsés se s námi neustále objímali, přemlouvali nás, abychom přijeli znovu a darovali nám své koruny. Na letišti nás šly vyprovodit celé rodiny i s jejich přáteli a pak jsme se všichni opět ocitli nad korunami stromů a přistáli v Iquitosu, který byl pravým opakem přírody. Následující dny jsem v Iquitosu prováděla rozhovory a trávila čas s Mayou a s Anabel. Jednoho dne, když jsme byly s Anabel na obědě v restauraci, přišel za ní mladý muž, který tvrdil, že je Matsés, vyndal z kapsy na stůl Kambo dřívka a snažil se jí je prodat. Anabel váhala, zda si je koupit, protože už jich měla hodně, ale mladík byl neúprosný a zkoušel hrát na city. V tu chvíli jsem se setkala s Kambem, jakožto potenciálním ziskem pro tohoto mladíka.

Další část výzkumu jsem prováděla v okolí města Pisac, kde žije velká komunita New Age lidí majících zálibu v alternativních medicínách. Jedním z nich je i známý Kambo praktikant Adrian, na kterého jsem dostala pozitivní reference a s kterým jsem následně provedla rozhovor. Adrian poprvé slyšel o Kambu na začátku roku 2010. Od dětství trpěl hyperaktivitou a úzkostí a myslel si, že by mu Kambo mohlo pomoci. Přijel proto do Peru, aby se vypravil do Amazonie a hledal žábu. Nejdříve mu látka byla představena jedním člověkem praktikujícím ayahuascu v Iquitosu a o pár měsíců později se Adrian vrátil, aby našel Matsés, od kterých by se mohl dozvědět o Kambu více a rozvinout tak svůj vztah s žábou. V té době byla nejbližší komunita Matsés asi 30 hodin lodí. Dorazil tedy do komunity a začal se od ní učit, jak s Kambem zacházet. Další jeho učení prohloubil pobyt s etnickou skupinou Katukina v Brazílii. Kambo bylo pro Adriana mezníkem v transformaci sebe sama, ale jak se mi svěřil, věnuje se kromě Kamba i dalším technikám, jako jsou meditace, takže Kambo bylo součástí více praktik, které dohromady měly na Adriana onen zásadní vliv v jeho životní trajektorii.

Při svých seancích Adrian používá rapé, pokud je potřeba, sanangu a po celou dobu zpívá s chrastítkem. Občas hraje i na další hudební nástroje, jako třeba flétnu nebo buben. Prvky jsou brikolážní a pocházejí z různých tradic a kultur. Podle respondenta je velmi důležitá práce se záměrem a svým klientům radí, aby si jej uvědomili a měli ho v blízkosti srdce během toho, co procházejí procesem.

Jeho ceremonie jsou menší, obvykle pro jednoho až čtyři lidi. Vzhledem k tomu, že bydlí na místě, kde se vyskytuje velké množství cizinců hledajících pohodu, pracuje s celou škálou lidí od duchovních hledačů, praktikantů ayahuascy až po místní. Adrian se mi svěřil, že když začal praktikovat, věděl jen o pár dalších praktikujících, kteří by se dali spočítat na prstech jedné ruky, ale v současné době je prý šílené, kolik lidí, často i netrénovaných, nabízí Kambo.

Podle Adriana Kambo pomáhá objasnit moudrost těla, abychom pochopili, co je pro nás v daném okamžiku nejvhodnější a jeho síla je různá pro různé lidi. Někteří najdou okamžitou a hlubokou úlevu od určitých příznaků, kterými trpí. Jiní najdou úplné opuštění nemoci. Většina lidí se poté cítí energičtější a jasnější.

Kambo Adriana prý definitivně změnilo a díky němu se dal na hlubokou cestu služby léčení ostatních. Adrian tvrdil, že byl veden jakousi silou, vytvářející okolnosti a přinášející do jeho života zvláštní lidi a situace. Hodně se mu začaly otevírat dveře a do jeho života začali chodit zajímaví lidé. Co se týče zvláštních koincidencí v souvislosti s Kambem, ty probíhaly konstantně, od té doby, co začal léčit ostatní. Pomohlo mu to být více uzemněný a uvolněný a jeho intuice se zdála být ostřejší, ale jak jsem zmínila výše, respondent i medituje a pracuje s dalšími látkami. Adrian sdělil své údajné úspěchy, kdy se mu podařilo u jeho klientů vyléčit chronickou bolest kyčlí po sexuálním zneužívání během jednoho sezení, noční můry po skončení války, taktéž během jednoho Kamba, sebevražednou depresi nebo vysoký krevní tlak. Dále ho prý navštěvují ženy, které nemohou otěhotnět a má zkušenosti s tím, že jedna žena, která 8 let nemohla otěhotnět, počala dítě měsíc po své třetí seanci s Kambem, další žena, která podle lékaře nemohla mít děti, otěhotněla asi deset dní po třetím Kambu. Takových historek má Adrian více a Kambo vnímá jako nástroj, který nám poskytuje příroda a který nám pomáhá posunout se vpřed a být s přírodou více spjatý. Kambo je pro něj lék, protože vidí jeho velké benefity na fyzické úrovni, ale přesto připouští, že má zkušenosti s tím, že přímo cítil ducha žáby, který ho vedl.

Situace mi připomněla Annu Tsing a její výzkum hub druhu Matsutake. Tyto houby odolávají plantážím a rostou pouze v naprosto specifickém prostředí, přičemž svým bytím a vůní neřídí jen Annu Tsing, ale spoustu dalších, kteří se je vydávají hledat, ať už jde o lidské bytosti či zvířata (Tsing, 2015: 57). Podobnou spojitost vidím i v Kambu, které potřebuje ke svému životu specifické prostředí a prostřednictvím svého sekretu komunikuje

s lidmi a vede je. Lidé se pak vydávají hledat jak samotnou žábu, tak i sami sebe, aby porozuměli, čím vlastně jsou a sami jsou pak Kambem dál vedeni v cestě léčení dalších lidí.

Prováděla jsem rozhovory ještě s dalšími lidmi, kteří měli ke Kambu nějaký specifický vztah, aby vznikající síť názorů a zkušeností byla komplexní. Poté, co jsem dokončila výzkum v Peru, odjela jsem do Kolumbie, kde jsem v horách navštívila „retreat centrum“, kde byla jednou z nabízených seancí také Kambo ceremonie. Vyšla jsem se tam, abych udělala rozhovor se zakladatelem centra Brianem, který vyrostl v Oklahomě, v americkém Kansasu. Brian byl dříve povoláním manažer obchodu a marketingu jedné z největších společností na světě. Byl velmi úspěšný, měl dům, firemní cadillac a žil americký sen. Jednoho dne si však uvědomil, že jeho život není kompletní. Velmi pil, bral drogy a nebyl spokojený s tím, kdo je. Když jednou přišel domů z práce, hodně se opil, vzal si zbraň a málem se zastřelil. Nadcházející ráno cítil vděk za to, že je na živu. Vedle na stole uviděl kulku ze zbraně, která byla jako vzpomínka a zároveň hrozící prst, značící, že se musí změnit. Šel k počítači, aby si zkontroloval emaily a uviděl v poště let, který si předešlou noc zamluvil. Byl to jednosměrný let do Amsterdamu. Do té doby prý nikdy neopustil Spojené státy, měl všechno, svou práci, byt, věděl ale, že když poletí, tak se vzdá všeho. Nestihne zaplatit nájem a přijde o práci, ale když nikam nepoletí, cítil, že brzy umře, takže letěl do Amsterdamu.

Ve svobodné Evropě se mu otevřely dveře ke spoustě jiných realit a začal cestovat. Po smrti svého otce, který mu před svým skolem sdělil, že nezáleží na ničem jiném, než na přátelích a rodině, se rozhodl, že už nikdy nebude celý den dřít v nějaké práci jako jeho otec a odletěl do Kolumbie, kde potkal léčitele, kteří s ním začali pracovat a s kterými užíval ayahuascu. Přestal postupně pít, znovu našel své sebevědomí a objevil způsob života, jaký doposud neznal. Za tyto změny se chtěl nějakým způsobem odvděčit světu, a tak v roce 2015 založil centrum Aloha ke Akua, kde jsme prováděli rozhovor. Asi po roce budování centrum navštívil člověk z Peru, vytáhl Kambo dřívko a daroval mu ho. Brian věděl, že Kambo existuje, ale bál se ho a nikdy ho do té doby neměl. Dřívko si tedy uložil, zjistil si, jak se používá a čekal na tu správnou chvíli, až někdo přijde a naučí ho to.

O rok později, v roce 2017, navštívil centrum člověk z Irska, který žil v Brazílii s lidmi Matsés po dobu pěti let a Brian věděl, že toto je člověk, který přišel, aby ho s Kambem naučil pracovat. Začal se tedy učit, jak Kambo správně aplikovat a muž ho

pozval, aby přijel k Matsés, viděl tak, jak extrahují Kambo z žab a aby navázal spojení s žábou. V následujícím období Brian začal experimentovat s Kambem sám na sobě a později už začal pracovat s různými lidmi, kteří sami od sebe přicházeli. Pracoval prý s lidmi, kteří měli různé srdeční problémy až po HIV/Aids, astma, imunitní onemocnění, vysoký a nízký krevní tlak, drogově i alkoholově závislými atd. I z Briana se tedy po čase stal praktikant Kamba, který používá látku v péči o sebe a pro pomoc druhým.

Brian věří, že jestli lidé plně důvěřují této medicíně a jestli si nastaví záměr, se kterým do toho jdou a věří v něj, bude to opravdu fungovat. Podle Briana tato žába žije jen v perfektním ekosystému, kde je rovnováha mezi vodou a dalšími důležitými látkami, které žába potřebuje k životu. Když je medicína aplikována, jde do lymfatického systému a je to přesně tak, jako s touto žábou v jejím přirozeném prostředí. Jakmile se žába dostane do lidského těla, řekne si, že tohle není úplně perfektní ekosystém, takže pojdme se zbavit tohohle, vyrovnat tohle, udělat toto a pojdme dát vše do pořádku. Takovou optikou Brian práci Kamba vnímá. Brian tvrdil, že medicíny jako Kambo nám ukazují věci, ale změny musíme udělat my sami. Například když někdo přijde na Kambo a kouří a pije alkohol, všechno pak vyzvrací a uvědomí si, že musí přestat kouřit a pít. Ale když ti lidé odcházejí, je na nich, aby tyto změny ve svém životě provedli. Podle Briana jsme víceméně vedeni těmito látkami. Je to podle něj stejné s ayahuascou, ta přijde, ukáže, co člověk musí udělat, uklidí po něm, ale konkrétní změny musí udělat on sám.

Brian se svěřil, že od té doby, co užívá Kambo, se změnila dramaticky například jeho dieta. Tento prvek se u respondentů velmi často opakuje a vliv Kamba na stravovací návyky pozorovali i další respondenti, jako například Anabel, Jessica, či Deyan. Brian nepije kávu, nejí cukr jí zdravěji. Při svých ceremoniích provádí test tečky, aby viděl, jak člověk na Kambo reaguje a používá hudební nástroje jako buben či kytaru, píruka, sanangu, rapé či palo santo. Naučil se prý, že vibrace z muziky a z hlasu dokáží vyvolat silnější očistu během procesu. Jeho ceremonie jsou tedy také brikolážní, ovlivněné též tradičním užitím ayahuascy. Průběh rituálu si Brian upravil podle sebe a doplnil jej o prvky, kterým věří, že mají na klienty pozitivní efekt. Další věc, kterou Brian používá, je med od včel rodu *Tetragonisca angustula*. Tyto včely žijí v Mexiku a v jižní Americe, nemají žihadla a tvoří med, který Brian kape do očí. Samotný med má prý pozitivní účinky na problémy s očima. Měla jsem možnost med vyzkoušet, a přestože mi byl aplikován do očí, cítila jsem po něm sladkost v ústech. Ceremonie pod vedením Briana bývají obvykle třídní, aby si

člověk mohl ještě v horách odpočinout, nebo formou „retreatu“, kde se jde s klienty více do hloubky a léčení Kambem se doplňuje i jógou a dalšími činnostmi.

Největší vliv Kamba Brian vnímá v mentální rovině. Kambo podle něj připomíná lidem, jaký život je a pomáhá jim obnovovat energii. Je to podle něj duch žáby, který je tady se záměrem připomenout nám, kdo jsme, připomenout nám, co je harmonie sami se sebou a propojit nás s naším vyšším vědomím.

Dále mi vyprávěl, jaké měl s Kambem zajímavé souhry náhod a koincidence. Jednou z nich byla událost, kdy šel do jedné oblasti, aby provedl s americkými indiány rituál s názvem Sun dance. Předtím, než vyrazil, vytáhl si kartu z balíčku karet duchů zvířat a ptal se přitom, na jakou oblast by se měl zaměřit. Když kartu otočil, byla to žába. Vzal si tedy Kambo s sebou a zeptal se stařešiny, který vedl Sun dance, jestli s ním může používat tuto látku na tomto posvátném místě. Stařešina mu odpověděl, že ano, ale že on se bude pouze dívat. Před ceremonií mu pak prý sdělil, že velké proroctví říká, že tato medicína z jihu začne proudit na sever a že až se toto stane, začnou se uvolňovat energie tak masivně, jako nikdy předtím. Když Brian skončil s ceremonií, stařešina se prý na něj podíval a řekl, že nyní v tu medicínu věří, protože ho viděl proměnit se v žábu a zvracet na zem. Během toho, co mu toto sděloval, začaly všechny žáby okolo masivně kuňkat. A ten stařešina mu říkal: „Wow, právě mluví k nám.“ a začal si povídat s žábami v jazyce indiánů. Poté se na něj otočil, podíval se na něj a ukázal houbu, která rostla vedle něj. Řekl mu prý pak: „Vidíš tu houbu? To je medicína, kterou nám daly žáby před mnoha lety. Víš, na co ji používáme? Bereme tuto medicínu, pálíme ji a ten kouř dáváme pod nos lidem se schizofrenií. Uklidní je to.“ Brian věděl, že jediný druh, s kterým se v souvislosti s Kambem nedá pracovat, jsou schizofrenici. Poté mu stařešina dal tu houbu a řekl: „Tak a teď když máš Kambo a i tuto medicínu, můžeš pracovat s oběma.“

Poslední rozhovory jsem prováděla s Mayou, která se po naší cestě k Matsés zúčastnila výcviku u Kambo Naturista a s Honzou, který je psychologem a praktikuje Kambo v České republice. Maya objevila Kambo poprvé před mnoha lety v Guatemale. Zpočátku tuto látku užívala jako přírodní univerzální očkování na posílení imunity před odjezdem na cesty, nebo v chřipkovém období jako prevenci, přičemž cítila, jak ji Kambo čistí a harmonizuje i po její práci tantrické masérky a terapeutky, kde se hodně pracuje s energií. Zhruba před třemi lety Maya prošla několikátýdenním šamanským léčením za účelem transformace a rozšíření vědomí. Před jednou ceremonií, která trvá poměrně

dlouho, jí bylo doporučeno Kambo předem, na pročištění a pro lepší zvládnutí rituálu, který může být velmi silný a těžký. Po aplikaci tohoto Kamba měla skutečně velmi silný proces biologické očisty, otekla a žabí obličej jí zůstal ještě tři dny. Tento stav sama popsala jako žabí obličej, takže se setkáváme s tendencí cítit se jako zvíře, jehož část přijímáme. Poté měla Maya Kambo ještě několikrát před užitím jiných alternativních medicín.

Zhruba před dvěma lety se jí začaly zdát sny o Kambu a začala mít vize i při samotné aplikaci. Není jediným respondentem, který se mi o snech a vizích o Kambu svěřoval. Maya viděla velkou zelenou žabu, jak na ni mává a zve ji do džungle. Když obdržela výzvu zúčastnit se expedice za lidmi Matsés, kývla na to a odjela se setkat s Kambem. Setkala se s úžasnými lidmi Matsés, kteří s Kambem pracují po generace a při jejím pobytu v džungli se zcela na toho tvora napojila a zamilovala se do něj. Pak už se věci děly rychle a Maya se seznámila s mužem, pořádajícím výcvik Kambo praktikantů Kambo Naturista, kde se uvolnilo jedno místo. Na výcviku užívali velké množství rapé a sanangu a učili se je tradičně používat během Kamba. Během toho měli šamanskou dietu bez cukru a soli, která pomáhala v lepší adaptaci na žabu. K snídani dostávali Kambo a postupně aplikovali látku sami sobě. Lektori je učili extrakci, indikaci, kontraindikaci, dávkování, složení a také co nejbezpečnější a pokud možno, jestli se to dá takto říct, co nejpříjemnější cestu pro klienta. Učili je věnovat se na sto procent klientovi, žádné hromadné akce a pokud ano, je nutné mít pomocníky. Posléze nastal čas, kdy si aplikovali žabku navzájem. Maya myslela, že na žabku začnou být rezistentní, avšak zdálo se, že začali být naopak citlivější. Výcvik byl zakončený ayahuascovou ceremonií, která byla pro Mayu velmi náročná.

Po návratu domů se k ní začali sami hlásit lidé s různými problémy, depresi, hledáním vizí, ženskými problémy, popálení kůže jedem, s cystickou fibrózou, špatnými rodinnými vztahy atd. Všichni se přihlásili znovu na další sezení a hlásili zlepšení stavu i větší pocity radosti ze života. Z Mayy, která byla původně masérkou a terapeutkou, se stala i Kambo praktikantka a mentální koučka, která používá Kambo jako jednu z technik sebe sama. Pomocí Kamba a dalších praktik se snaží o tělesnou i duševní transformaci svých klientů, a navíc z toho má i část příjmu. Na ceremoniích, které dělá v současnosti zásadně privátně pro větší bezpečí klientů i z důvodu hlubšího průběhu procesu, používá často sanangu a rapé na pročištění těla, prohloubení vizí i práci se záměrem. Dále používá při ceremoniích klasické šamanské chrastítka chacapu. Po výcviku a hlubší práci

s Kambem se Maya cítí šťastnější, silnější, okolí vnímá jako nezávislý pozorovatel s čistším vnímáním světa, zároveň se cítí silnější, pozornější a vyrovnanější, jako by vnímala věci z jiného úhlu pohledu.

Maya Kambo vnímá jako holistickou medicínu, která pracuje na všech úrovních, jak mentální, energetické, fyzické, emocionální, tak i spirituální, onen holistický přístup je, jak jsem během výzkumu zjistila, typický pro neo-šamany. Na všech těchto úrovních Kambo čistí toxiny a odvádí je z těla, hledá příčiny nemocí a problémů, a to i těch, o kterých jsme nevěděli před aplikací. Podle ní s Kambem můžeme nalézt naše pravé Já, kdo jsme doopravdy, napojit se na božský zdroj v nás, najít směr i vizi našeho života, a to tím nejrychlejším možným způsobem. V současné době se Maya stále věnuje práci s Kambem a prohlubuje tak svou praxi.

Poslední část výzkumu jsem prováděla v České republice po svém návratu z jižní Ameriky. Provedla jsem rozhovor s Honzou, který je psychologem v nemocnici, současně se pár let věnuje i praktikování Kamba. Kambo pro něj byla jedna z látek, která ho zbavila různých návyků a zlovyků, ať už šlo o chutě na sladké, nebo tendence pít alkohol. Jde tedy opět o techniky sebe sama, kdy Kambo pomáhá praxím odpírání a askeze. Jeho kroky ho pak vedly jednoznačně k této látce, která mu svým charakterem vyhovovala a oblíbil si ji. Začal tedy s Kambem pracovat a aplikovat ho jak sobě, tak dalším lidem. Děje se mu prý to, že se vždycky ozve někdo, kdo slyšel, že s Kambem pracuje a touží se zúčastnit, což v podstatě popsala i Maya. Lidé chodí sami, Honza své služby nikde nenabízí, ale vždy se ve správný čas někdo ozve. Vždy když s Kambem pracuje, prosí medicínu o spojení, aby ho vedla a byla laskavá k dalším přítomným lidem. Podle něj se to docela manifestuje. Svým klientům klade na srdce, aby při ceremonii mysleli na svůj záměr, který se před samotnou ceremonií ještě sdílí. Kambo je podle něj lovecká medicína, takže ta přímost je jednoznačně spojená se záměrem a je tak důležitou součástí celého procesu. Honza vnímá Kambo jako lásku, laskavou bytost z lesa, která se o nás lidi stará, dává nám sílu a učí nás přes tělo, do kterého nás vede.

Byla jsem zvědavá, jakým způsobem Honza pracuje a domluvili jsme se, že uspořádáme malou Kambo ceremonii u nás doma. Ceremonie se zúčastnili dva muži a Honza před zahájením vyčistil prostor pomocí vykuřovadel. Potom pracoval s velkým množstvím artefaktů, které si vyskládal na stůl do podoby oltáře, který mu sloužil jako portál pro kontakt s Kambem. Před ceremonií aplikoval účastníkům rapé a došlo na

sdělování záměrů a vypalování teček. Během aplikace ostatním aplikoval i malé množství Kamba sám sobě, s odůvodněním, aby ho žába vedla. Takový postup jsem viděla poprvé, nicméně na cestě světem kulturní balíček Kamba umožňuje různé kreativní osvojování. Vzhledem, že šlo o mikrodávku, Honza neprodělával žádné procesy biologické očisty. Během ceremonie pak zpíval, používal květovou vodu a chrastil chakapou. Seance tedy byla opět brikolážní, Honza používal velké množství technik a amazonských pomůcek, které se používají jinými etniky než Matsés a jeho praxe byla jednoznačně ovlivněna ayahuascovými obřady. Ceremonie proběhla v pořádku a po skončení účastníci sdíleli své pocity.

14. Shrnutí a diskuze výsledků

V této části diplomové práce jsou interpretovány výsledky etnografického výzkumu, který probíhal jak v České republice, tak v jižní Americe a výsledky kódování deseti rozhovorů, které jsem se rozhodla do projektu zařadit. Respondenty byli: Michal, účastník Kambo ceremonie v Praze, Stanislav, Kambo praktikant v ČR, Maya, účastnice expedice k Matsés, z které se následně po výcviku stala Kambo praktikantka, Mana organizátor výpravy do rezervace Matsés, v minulosti aktivní Kambo praktikant, Deyan, jeden z prvních Kambo praktikantů a poradců výcviků v amazonské džungli, Jessica, přítelkyně Deyana, také praktikantka, Brian, zakladatel retreat centra Alhoa ke Akua v Kolumbii, Adrian, praktikant působící ve městě Pisac, Anabel, která pracuje v Kalifornii s Kambem a ropuchou *Bufo Alvarius* a Honza, psycholog, pracující s Kambem v České republice. Výsledky jsou shrnuty jak z desítek hodin rozprav s jednotlivými aktéry, tak z dalších metod, které byly při výzkumu použity.

Dnešní doba je typická pro nárůst mentálních koučů, euro-indiánů, spirituality a neo-šamanů, nabízejících své jedinečné praktiky. Neo-šamanem se obvykle stává člověk se zájmem o šamanismus, který následně může nabýt svých dovedností jak pomocí manuálů, workshopů, etnografických výzkumů, cestování, tak pomocí celoživotních duchovních tendencí a přitažlivostí k alternativní spiritualitě, vždy jde však o vědomou volbu (DuBois, 2009: 348). Během svého výzkumu jsem se setkala s tím, jakým způsobem neo-šamani hybridizují pohledy a praxi tradičních etnik a vytvářejí své vlastní praxe, pro které je typický eklekticismus. Množství dostupných workshopů, veletrhů

a specializovaných obchodů či e-shopů, které zajišťují zájmy New Age k tomuto eklekticismu velmi přispívá. Jednou ze skupin příznivců New Age jsou mladí, většinou bílí a privilegovaní cestovatelé, kteří konzumují vědění z domorodých kultur, vybírají si z vědění určité části praxí, které pak ve své další cestě aplikují a zanechávají za sebou svými přesuny značnou uhlíkovou stopu. Jistě se ale najdou i tací, kteří domorodým obyvatelům nebo přírodě svými projekty pomáhají. Cesta za tradicemi domorodých obyvatel může být pro takové cestovatele něco jako náboženská pout', při které dochází k transformačním zážitkům a kultivaci sebe sama.

Při výzkumu Kambo v tradičním pojetí jsem zjistila, že Kambo rituály u lidí Matsés nemají téměř žádnou ceremoniální podobu a nejsou spojovány s péčí o sebe, Kambo je Matsés užíváno, aby se dosáhlo při lovu větší efektivity. Po aplikaci dané substance jde člověk do trávy, nebo na židli a Matsés pouze ukáží, kde se dotyčný má zdržovat, nebo kde je toaleta. Dále se o dotyčného nestarají a celé věci pouze přihlížejí. Z mého výzkumu plyne, že podoba Kambo rituálů pod vedením neo-šamanů je pravým opakem tradičního pojetí Kambo, neboť facilitátoři jsou ve světě napojeni na celou řadu technik péče o sebe, kultivace a transformace sebe sama. Přestože se objevují lidé, kteří tvrdí, že jsou hluboce zakořeněni v jedné šamanské tradici, během svého výzkumu jsem se setkala převážně s neo-šamany, kteří používají praktiky a techniky z různých koutů světa a různých tradic. Takové praktiky zahrnují jak specifické šamanské techniky z rituálů s nápojem ayahuasca, tak širší tradice, jako je například jóga a meditace. Na příkladu respondentů Jessicy, Mayy a Standy lze ukázat, že neo-šamanismus je pro ně částí širší duchovní cesty, která zahrnuje i různé jiné náboženské tradice, v tomto případě hinduismus a buddhismus.

Většina praxí mých respondentů je spojena i s prací s léčivými písněmi a s používáním hudebních nástrojů, které mají taktéž kořeny v různých částech světa. Neo-šamané často nabízejí svým klientům různá vysvětlení různých jevů, což jim umožňuje volnost v tom, jak porozumět povaze zkušenosti, kterou klienti během praxe prožili. Čtyři mí respondenti se dostali ke Kambo přes ayahuascu nebo ayahuascové facilitátory a dva přes jiný rituální obřad. Výzkum fenoménu Kambo mi dále ukázal jednotlivé motivy, které se u většiny respondentů opakovaly. Většina mých respondentů odpověděla, že Kambo s nimi nějakým způsobem komunikovalo, buď prostřednictvím obrazů, symbolů, znamení v prostředí kolem nich, na internetu, přímými sděleními pomocí percepce hlasu v hlavě, nebo skrze sny. Zkušenosti, které jsou v diplomové práci popsány v podobě vtěleného jednání osob v jejich ekologickém a sociokulturním prostředí, je potřeba vidět v kontextu s

celou šíří lidské situovanosti, kterou je nutné chápat tak, že zahrnuje možnost navozování zkušeností komunikace s Kambem či jinými látkami, stejně jako zahrnuje možnost snění. Konkrétně o komunikaci Kamba skrze sny se shodlo několik respondentů, kteří přímo popisovali ve snech přítomnost zelené žáby, která s nimi nějakým způsobem promlouvá, jako by je „volala“. Takovou zkušenost s Kambem mám i já sama.

Dalším poznatkem je potřeba respondentů sžít se se zvířetem během rituálů nebo po nich. Někteří respondenti nezávisle na sobě popisovali, že si připadali, jako žába, ať už šlo o pozici, kterou zaujali během biologické očisty, tak o oteklý obličej, připomínající žabu. Stejný efekt byl zaznamenán i po aplikaci hadího jedu, kdy všichni uživatelé včetně mě popsali pocit hebké hadí pokožky.

Většina respondentů popsala v souvislosti s Kambem také jakousi jasnost, přirozenost a skrytou sílu v člověku, kterou Kambo probouzí, nebo k ní zprostředkovává cestu. Část respondentů se shodla, že díky Kambu mají čistší intuici a přes fyzické nepohodlí jsou následně více spojeni se svým tělem. Více jak polovina respondentů se shodla na změně stravovacích návyků v souvislosti s Kambem a popisovala, jako by je Kambo probudilo ke zdravějšímu životnímu stylu, který souvisí s větším prožitkem jejich fyzického těla.

Všichni praktikanti, s kterými jsem dělala rozhovory, se shodli v tom, že je klíčové mít při seanci nějaký záměr, který Kambo pomáhá manifestovat. Když se pracuje se záměrem, jsou podle nich výsledky efektivnější. I Michal, který není praktikant, ale pouze uživatel, tvrdil, že ačkoli to neplánoval, tak se záměrem na ceremoniích pracoval a Kambo mu jej manifestovalo.

Co se týče zachycených podob, kterých nabývá Kambo při své cestě globálním tokem, musím konstatovat, že jich bylo skutečně mnoho, nicméně pár z nich se mezi jednotlivými aktéry opakovalo. Během výzkumu v oblasti Iquitosu jsem zaznamenala hlavní tvář Kamba, kterou byl jednoznačně zisk. Ať už se jednalo o ekoturistické zájezdy za Kambem, nabízené ceremonie či neustálý prodej Kambo dřívěk, všechny tyto činnosti měly společného jmenovatele, kterým byl obchod. Dříve byly potřeba desítky žab Kambo k tomu, aby se ukojily požadavky jednotlivých etnik, které látku ve svůj prospěch využívaly. V dnešní globalizované době cirkuluje díky internetu a narůstající popularitě Kambo světem a počet žab využívaných pro extrakci vzrostl na tisíce. Kambo se postupem času stalo zdrojem obživy nejen některých mentálních koučů a neo-šamanů, kteří ho

používají v rámci technik sebe sama, ale i domorodých obyvatel Amazonie, kteří látku Kambo začali masivně „těžit“ za účelem zisku.

Účastníci rozhovorů se však nejčastěji shodli na tom, že pro ně má Kambo převážně podobu velmi mocné medicíny a zároveň inteligentní entity, která dokáže člověka učit porozumění souvislostem a nějakým způsobem dotyčného vést, přičemž funguje jak na fyzické, tak mentální úrovni. Tři respondenti popsali stejnou věc, kdy cítili přímo po aplikaci, jako by do nich něco vstoupilo a nějakým způsobem s nimi zacházelo. Většina praktikantů se shoduje na tom, že během rituálů jsou vedeni Kambem tak, aby mohli efektivně léčit. Nicméně z výzkumu plyne, že Kambo nevede respondenty pouze během rituálů, ale i v běžném životě a způsobuje řadu smysluplných koincidencí, které přihrávají aktérům do života klíčové osoby, štěstí nebo momenty, které pro ně mají v jejich cestě nějaký zásadní význam.

I já musím připustit, že jsem cítila, jak mě Kambo vede. Během výzkumu jsem potkávala různé lidi, které Kambo zaujalo a po našich rozpravách se rozhodli seanci podstoupit. Zároveň jsem všechny klíčové respondenty své diplomové práce potkávala velmi snadno, jako by je Kambo za mnou posílalo a jejich prostřednictvím jsem se dostala až k samotnému zvířeti. Začala jsem vnímat, jak Kambo skrze mě jedná, jak samo všechny přitahuje a já se tak stávám pouze komunikačním kanálem a mostem, který zprostředkovává ostatním cestu k léčení, změně a porozumění a tuto samou úlohu má i Kambo ve vztahu ke mně.

15. Závěr

Během svého pobytu v blízkosti Kamba jsem byla svědkem toho, že Kambo je v kulturním kontextu Matsés čistě praktickým nástrojem, který se užívá sám, bez ceremonií a jakýchkoli doplňujících zvyků či nástrojů. Jediná věc, kterou se podle Matsés někdy Kambo doplňuje, je rapé, ale tato pomůcka je běžnou součástí jejich života. V místě Matsés, odkud tedy Kambo pochází, ceremonie Kambo není ceremonií, aplikace žabího sekretu je jen jednou z mnoha pomůcek k lovu. Čím dále jsem ale byla od centra, kde Kambo žije, tím více jsem se setkávala s důrazem na domorodost a jakýsi chtíč podpory etnik a jejich kultur, přičemž se Kambo stávalo součástí rituálů, při kterých se neo-šamané pokoušeli o simulaci prostředí, ve kterém se žába vyskytuje, v kombinaci s technikami

a artefakty kultur z různých koutů světa, což je typické pro hnutí New Age. Kambo se tak stalo součástí brikolážních plejád, při kterých se hraje na didgeridoo, zvoní zvonky či třepe chakapou. Ať už se jedná o cizince, kteří praktikují Kambo v peruánské Amazonii a kteří se snaží žábám zmírnit utrpení, nebo o evropské neo-šamany, kteří skrz Kambo řeší zdraví a kultivaci sebe sama, kolem rituálů je velký byznys a prostor pro inovaci. Michel Foucault nerozpracovával techniky sebe sama v moderní době, o což se mezi řadou dalších autorů pokouším já. Vzhledem k tomu, že jsem se účastnila některých rituálů i karnálně, abych zachytila celou věc komplexně, snažím se ve své práci pracovat i s těžko přístupnou subjektivitou. Ve své práci se zajímám o Kambo jako globální fenomén, protože Kambo se dá přirovnat k jakémusi kulturnímu balíčku, který cestuje světem a snažím se zachytit jeho všechny možné podoby a dopady, podobně jako antropoložka Anna Tsing studovala houbu Matsutake.

V neposlední řadě bych ráda zmínila jedno metodologické omezení. Během svého výzkumu jsem udělala rozhovory pouze s lidmi, kteří mají s Kambem pozitivní zkušenosti plné transformací a zásadních mezníků v jejich životě. Kambo může v tomto případě působit jako všelék, nicméně bezpochyby jsou lidé, na které Kambo tímto způsobem nezafungovalo, nebo jim i uškodilo. Takoví lidé nejsou napojení na sítě, které jsem zkoumala, ale samozřejmě existují.

Při pomyslení na otázku „Kam až Kambo sahá?“ nutno podotknout, že žáby Kambo nežijí jen v Amazonii vysoko na stromech, ale část z nich žije i v nás, co jsme s nimi přišli do styku. Jejich sekret koluje v našem krevním řečišti, odejde, ale něco v nás zanechá. Něco, co stále přetrvává a pracuje dál. Tato neviditelná síla nás učí, jak se sami k sobě chovat, ale samozřejmě veškerou práci udělat nedokáže, neboť vždy ten největší kus musíme oddřít my sami. Význam účinku Kamba nespočívá v samotném aktuálním prožitku, nýbrž v tom, jakým způsobem je použit a do jakých vztahových souvislostí se dále připojí.

16. Epilog

Vzhledem k ochraně přírody i vzhledem k tomu, že diplomovou práci píši v rámci Katedry sociální a kulturní ekologie FHS UK, považuji za důležité zmínit, že existují červené seznamy, které obsahují výčet ohrožených druhů živočichů a rostlin, na které

navazují červené knihy, ve kterých jsou specifikovány příčiny ohrožení včetně informací o praktické ochraně těchto živočichů. Dokumenty jsou dobré proto, že obecně poskytují odborné i laické veřejnosti informace, které se následně dají využít pro ochranu jednotlivých druhů. Zařazení druhů v červených seznamech a knihách nezajišťuje druhům žádnou právní ochranu, ale dokumenty mohou posloužit i jako podklady pro to, aby organismy mohly být následně ukotveny legislativně (Vojar, 2007: 9-12). Příkladem může být Předpis na ochranu ohrožených druhů při obchodování s nimi (CITES). Tato mezinárodní úmluva byla zřízena za účelem regulace mezinárodního obchodu s ohroženými druhy nebo i částmi některých organismů a zabránění tak jejich vyhubení (Tamtéž: 85). *Phyllomedusa bicolor* se ovšem na seznamu ohrožených druhů nenachází a obchodování s jejím sekretem je v současné době po celém světě legální, kromě jediného omezení: v roce 2004 brazilská agentura pro regulaci zdravotnictví zakázala jakoukoli reklamu na léčebné a terapeutické výhody látky Kambo, aby tím byla chráněna vlastnická práva lidí Katukina (IAKP, 2018). Setkáváme se tedy s jednou tvář Kamba, jímž je v tomto případě Kambo jako předmět vlastnického práva, podložený paragrafem.

Amazonský tropický deštný prales je díky své produkci kyslíku neoddělitelnou součástí naší planety. Bez něj by pro lidi nebyla obyvatelná, a přesto se pomalu přibližujeme k bodu, kdy už bude jeho záchrana téměř nemožná. Nová studie, za kterou stojí vědci Carlos Nobre z Brazílie a profesor Thomas E. Lovejoy z Virginie, se snažila zjistit, jak dlouho se ještě bude kácet, než se oddělí od pralesa jeho vodní cyklus a jeho vnitřní ekosystémy tak přestanou správně fungovat. Výsledky značí, že pokud se brzy nezastaví těžba amazonského pralesa, promění se v savanu, která už nebude života schopná a tím pádem budou v ohrožení i její obyvatelé. Za posledních padesát let bylo vlivem kácení zlikvidováno 17 % pralesa a další část značně poškozena. Podle této studie stačí pouze tři procenta k tomu, aby nastal takzvaný bod překlopení a deštný prales se už nikdy nebude moci regenerovat. Pro důležité ekosystémy a vzácné druhy ale kácení nepředstavuje jediný problém. Díky klimatickým změnám ekosystém kolísá a zažívá časté povodně a sucha (Nobre, Lovejoy, 2018).

V epicentru všeho dění, hrozbou a rizikem pro Amazonii a žábu Kambo není příroda sama, je jím člověk, který se postupně při svém vývoji začal od přírody oddělovat a svým mohutným civilizačním a ekonomickým rozvojem narušovat nejen své okolí, ale i sám sebe. Současná globalizace má zcela jinou podobu než expanze lidského rodu od paleolitu až po zemědělskou civilizaci. Proměnila se nejen tvář lidské společnosti, ale

i podoba celé planety. Je využíváno nebo ovlivňováno okolo 30% čisté primární produkce všech zelených rostlin, příroda se mění v antropogenní útvary a lidé způsobují látkové toky větší než přirozené toky v přírodním prostředí. Rychlý rozvoj technologií je úzce spjatý s růstem tempa změn a důsledky zrychlení je velmi těžké dohlédnout (Moldan, 2015: 21).

Odborníci začali nazývat tuto epochu antropocén. Je to období, ve kterém lidská rušivá síla překonává jiné geologické síly. Ve výkladu tohoto termínu se však setkáváme s rozpory. Ačkoli někteří vidí tento název tak, že naznačuje triumf člověka, opak se jeví pravdivější. Bez jakéhokoli plánování nebo záměru lidé udělali na naší planetě nepořádek, který ale není výsledkem naší druhové biologie. Antropocén totiž nezačíná naším druhem, nýbrž příchodem industrialismu, který stál za postupným dálkovým ničením krajiny a ekologie (Tsing, 2015: 25).

Období antropocénu je charakterizováno všestrannou lidskou expanzí planetárního rozsahu a lidé se snaží dosáhnout co největší možné kvality života na úkor prostředí, ve kterém žijí. Přírodní služby pro společenský metabolismus ale neposkytují jen životní prostředí, ale i obnovitelné a neobnovitelné zdroje, planetární životodárné systémy (jako je stratosférická ozonová vrstva), ekosystémy a biologická rozmanitost (Hák, 2015: 17-21). V této zvláštní době jsme si plně vědomi toho, že lidé mohou zničit životaschopnost planety, ať už úmyslně nebo jinak. Tím, jak se neustále o znečištění, masovému vymírání druhů a změně klimatu dovídáme, se naše povědomí o této hrozbě zvyšuje. Osud naší Země je současnou nejistotou a ptáme se sami sebe, jakou máme šanci, že dokážeme předat obávané prostředí našim potomkům? Problém nejistého přežití nám pomáhá vidět, co je špatné a taková nejistota je jakýmsi stavem uznání naší zranitelnosti vůči všem ostatním (Tsing, 2015: 15-32).

Ohroženy jsou svým způsobem i žáby Kambo, u kterých hrozba neplyne pouze z nastávajících změn ekosystému, ve kterém jedinci žijí, nýbrž ze strany lidí, kteří se s vidinou zisku ženou za extrakcí jejich sekretu. Kambo má po celém světě různé významy, ať už se jedná o lék, nebo jed. Je důležité jak pro hnutí New Age, tak i pro tradiční medicínu a západní vědu. Díky expanzi této látky už nejsou potřeba pouze desítky žab pro tradiční užití etnickými domorodými skupinami, ale jsou jich potřeba tisíce. Přesto by celá situace pravděpodobně nemusela být problémem, kdyby se s žábami zacházelo etickým způsobem, ale možnosti extrakce jsou různé a jednotliví aktéři zacházejí s žábami odlišným přístupem. Hrozí tedy, že z mnoha tváří Kamba už téměř žádná nezbyde, protože

nejen, že počet masově extrahovaných jedinců roste, ale jeho domorodý ekosystém Amazonie je v ohrožení. Kambo v současné době sice není na seznamu CITES, ale může se stát, že bude, protože vymizí, a ne nutně kvůli stírání sekretu dřívkem, ale kvůli těžařským společnostem, plantážníkům a velkostatkářům.

17. Literatura

17.1 Odborná literatura

ALVES, Rômulo Romeu Nóbrega a Wedson Medeiros Silva SOUTO. *Ethnozoology: A brief introduction*. Brazílie: Ethnobiology and Conservation, 2015. ISSN 22384782.

APPADURAI, Arjun. *Modernity at large: cultural dimensions of globalization*. 6th print. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2003. Public worlds, vol. 1. ISBN 0-8166-2793-2.

ARMELAGOS, George, Kristin HARPER a Gabriela SHEETS, SINGER, Merrill, ed. *A companion to the anthropology of environmental health: Modifying Our Microbial environment: From the advent of agriculture to the age of antibiotic resistance*. Malden, MA: Wiley Blackwell, [2016]. ISBN 978-111-8786-994.

BOWIE, Fiona. *The anthropology of religion: an introduction*. 2nd ed. Oxford: Blackwell Pub., 2006. ISBN 9781405121057.

DOBKIN DE RIOS, Marlene. *Amazon Healer: The life and times of an urban shaman*. Great Britain: Prism Press, 1992. ISBN 1853270768.

DUBOIS, Thomas A. *An introduction to shamanism*. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 0521695368.

FOUCAULT, Michel, Miroslav PETŘÍČEK, Ladislav ŠERÝ a Josef FULKA. *Dějiny sexuality III.: Péče o sebe*. Praha: Herrmann, 2003. ISBN 80-239-1186-4.

FOUCAULT, Michel. *Myšlení vnějšku*. Vydání třetí. Přeložil Čestmír PELIKÁN, přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Stanislav POLÁŠEK, přeložil Petr SOUKUP, přeložil Karel THEIN. V Praze: Herrmann, 2016. ISBN 978-80-87054-44-4.

FREUD, Sigmund. *Výklad snů*. Vyd. 4., upr. Přeložil Ota FRIEDMANN. Pelhřimov: Nová tiskárna, 2003. ISBN 80-86559-16-5.

HARNER, Michael J. *Cesta šamana: [jak probudit svůj vnitřní potenciál]*. Praha: DharmaGaia, 2010. Religio (DharmaGaia). ISBN 978-80-86685-81-6.

HUMPHREY, Caroline. *The unmaking of Soviet life: everyday economies after socialism / Caroline Humphrey*. Ithaca: Cornell University Press, 2002. ISBN 0801487730.

KIRCHHOFF, Jochen. *Vykoupení přírody a přirozenosti: podněty pro kosmický obraz člověka a základy duchovní ekologie*. Praha: Malvern, 2012. Spirituální ekologie. ISBN 978-80-87580-25-7.

KOHN, Eduardo. *How forests think: toward an anthropology beyond the human*. Berkeley: University of California Press, [2013]. ISBN 9780520276116.

LI Kai, HORNG Howard, LYNCH Kara & SMOLLIN Craig G. *Prolonged toxicity from Kambo cleansing ritual*, *Clinical Toxicology*, 2018. 56:11, 1165-1166, DOI: 10.1080/15563650.2018.1457153

LIMA, Albertina P. a William E. MAGNUSSON. *Guia de sapos da Reserva Adolpho Ducke, Amazônia central: Guide to the frogs of Reserva Adolpho Ducke, Central Amazonia*. Manaus: Attema Design Editorial, 2006. ISBN 8599387014.

MARTIN, Luther H., Huck GUTMAN a Patrick H. HUTTON, ed. *Technologies of the self: a seminar with Michel Foucault*. Amherst: University of Massachusetts Press, 1988. ISBN 0-87023-593-1.

POKORNÝ, Vít. *Myslet z psychedelických zkušeností: transdisciplinární interpretace*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. ISBN 978-80-7465-240-0.

VOJAR, Jiří. *Ochrana obojživelníků: ohrožení, biologické principy, metody studia, legislativní a praktická ochrana: Doplněk k metodice č. 1 Českého svazu ochránců přírody*. Louny: Český svaz ochránců přírody, 2007. ISBN 9788025408117.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha: Beta Books, 2007. Beletrie (Beta Books). ISBN 978-80-86851-64-8.

VOSS, WILLIAM, FLECK. *Mammalian Diversity And Matses Ethnomammalogy in Amazonian Peru: Part I: Primates*. NYC: American Museum of Natural History, 2011. ISSN 0003-0090.

WACQUANT, Loïc J. D. *Body & Soul*. New York: Oxford University Press, 2004. ISBN 2003002014.

WINKELMAN, Michael. *Shamanism: a biopsychosocial paradigm of consciousness and healing*. 2nd ed. Santa Barbara, Calif.: Praeger, c2010. ISBN 0313381828.

17.2 New age literatura

ADCOCK, William. *Shamanism: Rituals for spirit journeying and sacred space*. London: Anness Publishing Limited, 2003. ISBN I 84038969 9.

GORMAN, Peter. *Sapo in my soul: The Matsés Frog Medicine*. Gorman Bench Press, 2015. ISBN 978-0692353493.

HÁJEK, Filip. *Esence psychonautiky: epistemologie psychedelické zkušenosti*. Praha: Dybbuk, 2017. ISBN 978-80-7438-165-2.

17.3 Internetové zdroje:

AQUILA, Isabella, Santo GRATTERI, Matteo A. SACCO, et al. *Journal of Forensic Sciences*[online]. 2018, 63(3) [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.1111/1556-4029.13641. ISSN 00221198. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/1556-4029.13641>

Ayahuasca: Healing treatments [online]. Poland: Ayahuasca.info, 2017 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.ayahuasca.info.pl/eng/uzdrawiajace.htm>

ERSPAMER, Vittorio, Giuliana Falconieri ERSPAMER, Cinzia SEVERINI, Rosa Luisa POTENZA, Donatella BARRA, Giuseppina MIGNOGNA a Antonio BIANCHI. Pharmacological studies of 'sapo' from the frog *Phyllomedusa bicolor* skin: A drug used by the Peruvian Matses Indians in shamanic hunting practices. *Toxicon* [online]. 1993, 31(9), 1099-1111 [cit. 2019-05-08]. DOI: 10.1016/0041-0101(93)90125-3. ISSN 00410101. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/0041010193901253>

GIBBONS, Ann. Ancient bacteria found in hunter-gatherer guts. *Science* [online]. 2015,1 [cit.2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.sciencemag.org/news/2015/03/ancient-bacteria-found-hunter-gatherer-guts/>

International Association of Kambo Practicioners [online]. Netherlands: Ginny Rutherford, Andrew Mulquin, Alan Schechner and Karen Darke, 2018 [cit. 2019-03-14]. Dostupné z: <https://iakp.org/about-kambo/>

LORNA, Liana. The Modern Shamanic Guide to Rapé: The Sacred Amazonian Snuff You Blow Up Your Nose. *Entheonation* [online]. entheonation.com, 2017 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <https://entheonation.com/blog/shamanic-guide-rape-snuff/>

MCGREGOR, Jessica. What is Palo santo?. *Science Trends* [online]. Colorado: Science Trends, 2018 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://sciencetrends.com/what-is-palo-santo/>

NOBRE, Carlos a Thomas E. LOVEJOY. *Amazon Tipping Point* [online]. 2018, (no. 2),1[cit.2019-03-19].

Dostupné z: <http://advances.sciencemag.org/content/4/2/eaat2340>

OBEMBE, Samuel. Iboga. *Science Direct* [online]. Science Direct, 2012 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/topics/neuroscience/iboga>

18. Projekt diplomové práce

Fakulta humanitních studií UK

katedra magisterského oboru

sociální a kulturní ekologie

U Kříže 8/661, 158 00 Praha 5-Jinonice

Magisterský obor
sociální a kulturní
ekologie

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Bc. Dagmar Civišová, DiS.
2. Osobní číslo (UKČO): 82991210
3. Rok imatrikulace na FHS UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2016
4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK (alespoň měsíc, rok):
září 2016
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Rozbor vybraných krátkých animovaných filmů Jana Švankmajera, Univerzita Jana Amose Komenského, Praha, listopad 2015
6. Předběžný název DP (česky): Kambo: Čím vším je Phyllomedusa bicolor?
7. Předběžný název DP (anglicky): Kambo: What all is Phyllomedusa bicolor about?
8. Klíčová slova (česky): žába, Kambo, léčení, spiritualita, rituál, deštný prales, příroda, šamanismus, Amazonie, Česká republika, ekologická antropologie
9. Klíčová slova (anglicky): frog, Kambo, healing, spirituality, ritual, rain forest, nature, shamanism, Amazon, Czech republic, ecological anthropology
10. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]):

Rituály se po světě liší nejen svým průběhem, ale i přístupem jednotlivých aktérů. Na rozdíl od industriálního chování v každodenním životě jsou v dnešní době rituály symbolickou činností, člověk jimi prochází ve všech závažných okamžicích svého života, takže přinášejí zkušenosti, které pak pomocí sdílení a opakování pronikají do společnosti a sociálních vztahů (Bowie 2008, Van Genneep 1997). Rituál je pravděpodobně univerzální rys lidské sociální existence. Stejně tak, jak si člověk nemůže představit společnost bez jazyka, bylo by těžké představit si společnost bez rituálu. Tento typ symbolického chování není jen u domorodých obyvatel deštných pralesů, ale i v moderních společnostech, jako např. olympijské hry, doprovázené cyklickým shromážděním, nebo týdenní shromáždění v místním kostele (Carrico 2017). Rituál je ve skutečnosti nevyhnutelným prvkem kultury, který se rozšiřuje od nejrozsáhlejších sociálních a politických procesů až po nejintimnější aspekty naší vlastní zkušenosti (Pokorný 2016). V současnosti je Kambo rituálně využíváno přibližně třinácti domorodými kmeny z Amazonského deštného pralesa. (Gorman 2015).

11. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]):

Projekt se zabývá žábou *Phyllomedusa bicolor* – listovnicí dvoubarvou. Teoretická část práce bude zasazena do rámce současné ekologické antropologie – konkrétně se pokusí zkombinovat teorie kolem zvířecího obratu více-druhé antropologie a antropologie rituálů. Právě v této konceptuální sorce je možné, domnívám se, zachytit nejen vznik, funkci a významy rituálního chování spojené s látkou Kambo, ale i pohlédnout na socio-materiální entitu Kambo, jako na domov významů, které nepocházejí od lidí. Jde o jistou formu návratu animismu pro analytické a konceptuální účely – tedy ve smyslu připisování schopností, kapacit, subjektivit jiným bytostem než člověku. Koneckonců, všechny formy živého i neživého jsou zapojeny do procesu utváření významu, a proto jsou považovány ve stále se rozšiřujícím segmentu soudobé antropologie za bytosti a materiality, které jsou schopné spolu-utvářet subjektivitu, učit se, působit efekty a být latourovským aktantem (Kohn 2013). Výzkum bude probíhat na ceremoniích v České republice a v Peru, z počátku ve městě Iquitos, kde se tento druh žáby v přírodě volně vyskytuje, a kam je naplánován dlouhodobější pobyt.

12. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2–4 na výběr); pro práci 1–2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém:

Na základě výzkumu mě zajímá, zda je možné zodpovědět výzkumnou otázku „Čím vším je Kambo a jak se mění při cirkulaci světem?“ Žába je zkoumána nejen jako živočich, ale i jako socio-materiální entita s různým polem působnosti ve společnosti. Lidé mají tendenci zvířata kategorizovat do několika základních odvětví, a právě tyto kategorizace mohou být problematické. Nejenže způsobují omezené vnímání světa, protože pole působností „zvířat“ sahá daleko za hranice základních kategorií (Haraway 2008), ale rovněž je kategorizování samotné kulturním jevem, který má jiné parametry v Amazonii mezi domorodci (kterým se v antropologii říká folk-taxonomie) a jiné parametry v moderní vědě. Na Kambo lze pohlížet tak, že má kapacitu jednat a aktérství nemusí být nutně jen uvnitř těla, ale i v podobě jedu na bambusovém dřívku, v posvátných zpěvech šamanů či sebe-transformacích uživatelů Kamba. Žába není jen biologická entita chápána zoologií a přírodními vědami, ale i socio-materiální bytost, která je srozumitelná ze vztahů, které ve svém poli působnosti navazuje a spolu-distribuuje – v tomto případě s účastníky rituálů. Kambo nabývá jiných souvislostí a relací tím, jak se překládá do různých lokálních kontextů na své cestě globálním tokem (Tsing 2015).

13. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity: více-prostorový etnografický výzkum, zúčastněné pozorování, karnální etnografie, rozhovory
14. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. *praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.*):

Cílem projektu je pochopení socio-materiálního života látky Kambo a skrze něj i jednání a kosmologie šamanů, respektive neo-šamanů pracujících s Kambem, v Amazonii a Čechách, ale i ostatních aktérů, kteří s látkou přichází do styku. Amazonie se stává čím dále tím více populární a dostupnou, netěží se zde jen dřevo, ale spory o přírodu se vedou i v jiných směrech. Výměšek z žáby *Phyllomedusa bicolor* – Kambo se ze zvířete svým způsobem také „těží“, posílá se do celého světa a tím se stává dostupný všem. V tomto duchu se Kambo nachází v epicentru rozporování amazonské přírody, jejíž cestu světem, respektive do Česka a v Česku chci zachytit ve svém výzkumu. Tak jako Anna Tsing (2015) a její tým

studovali socio-materiální cirkulaci houby *matsutake* světem, tak mě, samozřejmě v mnohem menším záběru patřičnému diplomové práci, zajímá socio-materiální cirkulace a kontextualizace látky Kambo v souvislostech Amazonie a České republiky.

15. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“):

Práce se velmi detailně zaměří na část amazonské přírody, která se přenáší světem i lidskými interakcemi a vnímáním a pokusí se odpovědět na otázku, jakou roli hrají v těchto procesech důležití aktéři jako neošamané nebo distributoři látky a čím vším a jak daleko Kambo a jeho jednání sahá. K tématu byla publikována řada článků; přínosem mé diplomové práce by mělo podrobné zkoumání terénu na jedné a komplexní přístup na druhé straně, k čemuž bych ráda využila propojení různých metodologických přístupů.

16. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos:

Práce usiluje o propojení soudobé environmentální antropologie s více-druhovou antropologií, karnální etnografií a antropologií rituálů.

17. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol):

1. Úvod
2. Phyllomedusa Bicolor a rituál Kambo
3. Tematizace výzkumného problému
4. Etnografický výzkum
5. Zachycené podoby Kamba na jeho cestě globálním tokem
6. Závěry

18. Předběžná bibliografie k tématu:

- Antunes, A., Fewster, R., Venticinque, E. (2016) Empty forest or empty rivers? A century of commercial hunting in Amazonia (Science Advances – Ecology)
- Bowie, F. (2008) Antropologie náboženství (Portál)
- Carrico, K. (2017) Ritual (Cultural Anthropology)
- Dobkin de Rios, M. (1992) Amazon Healer (Prism Press)

Gorman, P. (2015) Sapo in my soul: The Matses frog medicine (Gorman Bench Press)

Haraway, J. D. (2008) When species meet (University of Minnesota Press)

Kohn, E. (2013) How forests think (University of California Press)

Kreil, G. (1994) Peptides containing a D-amino acid from frogs and molluscs (The Journal of Biological Chemistry)

Pokorný, V. (2016) Myslet z psychedelických zkušeností (Pavel Mervart)

Tsing, A. L. (2015) The mushroom at the End of the World: On the Possibility of Life in Capitalist Ruins (Princeton University Press)

Van Gennep, A. (1997) Přejchodové rituály (Nakladatelství Lidové noviny)

Wacquant, L. (2004) Body & soul (Oxford University Press)

19. Předpokládaný vedoucí DP: Mgr. Bohuslav Kuřík, Ph.D.

20. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zázemí, praxe a zájem studenta):¹

Téma bylo zvoleno, protože kombinuje jak mé zájmy, tak předmět studia. Několik let se věnuji etnofarmakologii a mám velmi blízký vztah ke zvířatům, přírodě a šamanismu. Vzrůst popularizace látky Kambo v posledních letech mě přiměl udělat o tomto fenoménu výzkum.

Jinonice 9. července 2018

diplomant

vedoucí DP

vedoucí katedry SKE

¹ nepovinné